

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODNIKOVÁ EKONOMIKA

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Úroveň finanční gramotnosti studentů SŠ v okrese Kladno/Level of Financial Literacy in Kladno District Secondary School Students

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

Červen/2020

JMÉNO A PŘÍJMENÍ STUDENTA / STUDIJNÍ SKUPINA

Karolina Kaucká/PPE 19

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ing. Pavla Vrabcová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracovala samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použila pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědoma skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užila, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř., k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 29. 2. 2020, Lodenice

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí bakalářské práce Ing. Pavle Vrabcové, Ph.D. za metodické vedení, odborné rady a čas, který mi věnovala.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jakou úroveň finanční gramotnosti mají studenti vybraných středních škol v okrese Kladno. Výsledky průzkumu mohou být podnětem ke zlepšení či zintenzivnění výuky finanční gramotnosti mladších ročníků na předmětných školách.

2. Výzkumné metody:

Teoreticko-metodologická část byla psaná formou literární rešerše, přičemž bylo čerpáno z aktuálních tuzemských a zahraničních monografií a odborných článků. Pro prakticko-analytickou část bakalářské práce byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, konkrétně dotazování a jeho následné vyhodnocení pomocí elementární statistické analýzy. Studentům středních škol byl předložen dotazník obsahující 20 otázek, z nichž byly 3 identifikační, 12 teoretických a 5 praktických. Nejdříve byla vyhodnocena úspěšnost respondentů v jednotlivých otázkách dotazníku. Výsledky byly zpracovány ve formě grafů a tabulek rozdělení absolutních a relativních četností. V rámci další podkapitoly byly školy a ročníky komparovány mezi sebou. Pro každou školu byla vytvořena tabulka rozdělení četností a studenti byli ohodnoceni 1 bodem za každou správně zodpovězenou otázku. Proměnou v tabulce četností byl počet dosažených bodů s 18 kategoriemi (body 0–17), kdy ke každé kategorii byl zaznamenán počet respondentů rozdělených dle navštěvovaného ročníku. Školy i ročníky byly hodnoceny dle dosažených bodů přepočítaných váženým aritmetickým průměrem, kde váhu udávají četnosti jednotlivých variant.

3. Výsledek výzkumu/práce:

Průměrná úspěšnost studentů dosažená v rámci celého dotazníku činila 41,1 %. Jednoznačně lepších výsledků dosáhli studenti v jeho teoretické části, kde průměrně uspělo 47,9 % studentů. V praktické části dokázalo úlohy vyřešit průměrně jen 24,9 % dotazovaných. Vyšší úroveň znalostí prokázalo gymnázium, z nějž v rámci celého dotazníku uspělo v průměru 47,5 % gymnazistů a 10 ze 17 otázek zodpověděli lépe než studenti zbývajících typů škol. Naopak na pomyslné poslední místo lze dosadit studenty učebních oborů, jejichž průměrná úspěšnost byla ve srovnání s gymnazisty téměř o 10 procentních bodů nižší. Lyceisté a studenti středních odborných škol dosáhli shodné průměrné úspěšnosti 40,3 %. Lišila se však jejich úspěšnost v jednotlivých částech dotazníku, kdy lyceisté zvládli lépe teorii, zatímco studenti odborných škol dosáhli lepšího výsledku v praktické části. Z jednotlivých ročníků projeví vyšší úroveň znalostí studenti třetího ročníku gymnázia, kteří v průměru získali 10,32 bodu. Téměř o polovinu méně bodů (5,36 bodu) získali studenti učilišť, konkrétně se jednalo o studenty prvního ročníku, kteří disponovali nejnižšími znalostmi. Za nejvíce problematické lze označit otázky spadající do čtvrtého okruhu Standardu finanční gramotnosti týkající se úvěrů a úroků, v nichž byla zaznamenána nejnižší úspěšnost. Opakem je třetí okruh *přebytek rozpočtu domácnosti*, ve kterém dosáhli studenti nejlepšího výsledku. Z konkrétních otázek lze za nejméně zdařilou označit otázku č. 13 týkající se úroků a jejich zdanění či otázku č. 14, v níž měli studenti za úkol směniti cizí měnu. V ní uspělo 13,2 % a 18,2 % respondentů. Naopak velmi dobrých výsledků dosáhli studenti v otázce č. 8 prověřující znalosti v oblasti investic a v otázce č. 11 týkající se základních pojmů v pojišťovnictví. Otázky správně zodpovědělo 75,3 % a 80,3 % respondentů.

4. Závěry a doporučení:

Studenty nelze zhodnotit přímo jako finančně ngramotné, avšak dosažené výsledky jsou přinejmenším nedostačující a dávají velký prostor ke zlepšení. Kromě samotné neznalosti přispěla k dosaženým výsledkům také nižší matematická gramotnost a zejména nepozornost studentů. Na základě výsledků výzkumu a informací, které poskytli ředitelé a pedagogové, lze doporučit zavedení finanční gramotnosti jako samostatného předmětu, využití doplňkových forem vzdělávání (např. projektové vyučování, exkurze, soutěže, přednášky a besedy) a v případě, že by ředitelé nechtěli věnovat výuce finanční gramotnosti více prostoru než doposud, nabízí se řešení v podobě zavedení povinné hodinové dotace. Z jednotlivých témat lze doporučit věnovat se více úrokům a úvěrům, směně peněz a pojištění – zejména druhům a povinnému pojištění.

KLÍČOVÁ SLOVA

Finanční gramotnost, finanční vzdělávání, střední školy

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

1. Main objective:

The main goal of the bachelor's thesis is to investigate the level of financial literacy in students attending selected secondary schools in Kladno District. The findings might help improve or intensify financial literacy classes for junior students at the schools included in the survey.

2. Research methods:

The theoretical-methodological part of the thesis is based on the research of literature, specifically recent Czech and foreign books and specialist articles. The practical-analytical part is based on the quantity research method, i.e. questioning and follow-up assessment involving elementary statistical analysis. Secondary school students were asked to complete a questionnaire consisting of 20 questions, out of which 3 questions were identifying, 12 theoretical and 5 practical. First, respondents' success rates in the individual questions were assessed. The results are visualized in graphs and tables showing the absolute and relative frequency. In the following subchapter, the schools and years were compared with each other. Each school is represented in a frequency table where students are marked 1 point for each correct answer. The variable in the frequency table is the number of scored points with 18 categories (points 0 – 17). Each category includes the number of respondents according to the particular year they attend. Both schools and years were assessed according to their score of points, converted by means of the weighted arithmetic mean, the weight being the frequencies of the individual variants.

3. Result of research:

The average success rate within the questionnaire as a whole was 41.1 %. The theoretical part yielded better results, with the average success rate amounting to 47.9 %. However, only an average of 24.9 % respondents were able to solve the problems included in the practical part. The grammar school students proved to have more insight, as 47.5 % of them provided correct answers. Also, for 10 questions out of 17 they were able to provide better answers compared to students from other types of schools. In contrast, students from apprentice training schools were the least successful ones, with their average success rate by nearly 10 percentage points lower than grammar school students. Both lyceum students and vocational school students achieved the average success rate of 40.3 %. However, both did differently in the individual parts of the questionnaire. Lyceum students proved to be better at theory whereas vocational school students achieved better results in the practical part. Within the group of grammar school students those attending the third year were shown to have higher levels of knowledge, with an average of 10.32 points. Students from apprentice training schools scored as low as 5.36 points. Specifically, the lowest level of financial literacy was identified in first years. The most challenging questions were those included in the fourth subgroup of the Financial Literacy Standard, i.e. questions about credits and interests, which yielded the lowest success rates. In contrast, the highest success rates were achieved in the third subgroup, i.e. *Household Budget Surplus*. Specifically, the most challenging questions were nr. 13 (interests and their taxation) and nr. 14 (the task was to exchange a foreign currency). 13.2 % and 18.2 % respondents provided correct answers, respectively. On the contrary, students were most successful in questions nr. 8 (investments) and nr. 11 (key terms in insurance industry), with 75.3 % and 80.3 % correct answers, respectively.

4. Conclusions and recommendation:

The findings suggest that students included in the survey cannot be assessed as financially illiterate. However, the results are unsatisfactory, which means a lot could be improved. Apart from lack of knowledge, the results were influenced by both lower mathematical literacy and poor attention of the students. Based on the research results and information provided by headmasters and teachers, following recommendations are made: including financial literacy classes as a school subject and using supplementary forms of education (such as project education, excursions, competitions, lectures and discussions). In case headmasters do not wish to invest more teaching time in financial literacy classes, a possible solution might be to implement a compulsory number of hours taught per week. In terms of the topics to be dealt with in greater detail, interests, credits, exchange of currencies and insurance (especially insurance types and compulsory insurance) are recommended.

KEYWORDS

Financial literacy, financial education, secondary schools

JEL CLASSIFICATION

A20 – Economic Education and Teaching of Economics: General

A21 – Economic Education and Teaching of Economics: Pre-college

G53 – Household Finance: Financial Literacy

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Karolina Kaucká
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní obor:	Podniková ekonomika
Studijní skupina:	PPE 19
Název BP:	Úroveň finanční gramotnosti studentů SŠ v okrese Kladno
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	<ol style="list-style-type: none">1 Úvod2 Teoreticko-metodologická část<ol style="list-style-type: none">2.1 Definice finanční gramotnosti2.2 Význam a aktuálnost finančního vzdělávání2.3 Výuka finanční gramotnosti na středních školách2.4 Vymezení základních pojmů2.5 Metodika práce3 Prakticko-analytická část<ol style="list-style-type: none">3.1 Představení zúčastněných škol3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření3.3 Komparace úrovně znalostí finanční gramotnosti studentů zúčastněných škol3.4 Závěrečné shrnutí výsledků výzkumu3.5 Doporučení pro vzdělávání finanční gramotnosti na středních školách4 Závěr
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	<ul style="list-style-type: none">• BERTL, I. <i>Finanční gramotnost jako nástroj sociální adaptace a příležitost k překonání negativních důsledků sociálních problémů</i>. 1. vyd. Praha : Česká andragogická společnost, 2017. 123 s. ISBN 978-80-905460-9-0.• CÍRUS, L., CÍRUS, A. <i>Informační a finanční gramotnost</i>. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016. 108 s. ISBN 978-80-7561-044-7.• KUTHAN, R., PELCOVÁ, N., ZICHA, Z. <i>Kapitoly z didaktiky filosofie, etiky a společenských věd</i>. Praha : Univerzita Karlova, 2018. 321 s. ISBN 978-80-7290-983-4.• OPLETALOVÁ, A., KVINTOVÁ, J. <i>Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol</i>. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 114 s. ISBN 978-80-244-4519-9.
Harmonogram	<ul style="list-style-type: none">• Zpracování cílů a metodiky do 15. 09. 2019• Zpracování teoretické části do 31. 10. 2019• Zpracování výsledků do 15. 1. 2020• Finální verze do 1. 3. 2020
Vedoucí práce:	Ing. Pavla Vrabcová, Ph.D.

prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

V Praze dne 29. 6. 2019

Obsah

1	Úvod	1
2	Teoreticko-metodologická část.....	2
2.1	Definice finanční gramotnosti.....	3
2.2	Význam a aktuálnost finančního vzdělávání.....	4
2.3	Výuka finanční gramotnosti na středních školách	6
2.4	Vymezení základních pojmů.....	8
2.5	Metodika práce.....	10
3	Prakticko-analytická část	12
3.1	Představení zúčastněných škol.....	12
3.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření	14
3.2.1	Teoretická část dotazníku	15
3.2.2	Praktická část dotazníku	28
3.3	Komparace úrovně znalostí finanční gramotnosti studentů zúčastněných škol	35
3.3.1	Gymnázia.....	35
3.3.2	Lycea	36
3.3.3	Střední odborné školy.....	37
3.3.4	Střední odborná učiliště.....	38
3.4	Závěrečné shrnutí výsledků výzkumu.....	40
3.5	Doporučení pro vzdělávání finanční gramotnosti na středních školách.....	41
4	Závěr	43

Seznam zkratk:

ČNB	Česká národní banka
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČR	Česká republika
IGFE	International Gateway on Financial Education (Mezinárodní portál pro finanční vzdělávání)
INFE	International Network on Financial Education (Mezinárodní síť pro finanční vzdělávání)
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
NSFV	Národní strategie finančního vzdělávání
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
p. a.	Per annum (roční úroková sazba)
p. b.	Procentní bod
p. m.	Per mensem (měsíční úroková sazba)
p. q.	Per quartum (čtvrtletní úroková sazba)
p. s.	Per semestr (pololetní úroková sazba)
PISA	Programme for International Student Assessment (Mezinárodní program hodnocení studentů)
RPSN	Roční procentní sazba nákladů
SBFG	Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách
SOŠ	Střední odborná škola
SOU	Střední odborné učiliště
SŠ	Střední škola
ZŠ	Základní škola

Seznam grafů:

Graf 1 Rozložení studentů dle typu navštěvované školy	13
Graf 2 Výuka finanční gramotnosti na zúčastněných školách	14
Graf 3 Vyhodnocení otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN	15
Graf 4 Vyhodnocení otázky č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru	16
Graf 5 Vyhodnocení otázky č. 3 – znalost zdanění úroků	18
Graf 6 Vyhodnocení otázky č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou	19
Graf 7 Vyhodnocení otázky č. 5 – znalost pojmu inflace	20
Graf 8 Vyhodnocení otázky č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží	21
Graf 9 Vyhodnocení otázky č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření	22
Graf 10 Vyhodnocení otázky č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů	23
Graf 11 Vyhodnocení otázky č. 9 – znalost termínu dluhová past.....	24
Graf 12 Vyhodnocení otázky č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami.....	25
Graf 13 Vyhodnocení otázky č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví.....	26
Graf 14 Vyhodnocení otázky č. 12 – znalost zákonného pojištění	27
Graf 15 Vyhodnocení otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění	29
Graf 16 Vyhodnocení otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny	30
Graf 17 Vyhodnocení otázky č. 15 – znalost bezúročného období.....	32
Graf 18 Vyhodnocení otázky č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru.....	33
Graf 19 Vyhodnocení otázky č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu.....	34

Seznam tabulek:

Tabulka 1 Kurzovní lístek (v Kč).....	30
Tabulka 2 Výsledky dotazníkového šetření u studentů gymnázia	36
Tabulka 3 Výsledky dotazníkového šetření u studentů lycea	37
Tabulka 4 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOŠ	38
Tabulka 5 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOU.....	39
Tabulka 6 Rozložení studentů dle typu navštěvované školy.....	VI
Tabulka 7 Rozložení studentů dle navštěvovaného ročníku	VII
Tabulka 8 Výuka finanční gramotnosti na zúčastněných školách	VIII
Tabulka 9 Rozložení studentů dle ročníku a navštěvované školy.....	IX
Tabulka 10 Vyhodnocení otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN.....	X
Tabulka 11 Vyhodnocení otázky č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru	XI
Tabulka 12 Vyhodnocení otázky č. 3 – znalost zdanění úroků.....	XII
Tabulka 13 Vyhodnocení otázky č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou	XIII
Tabulka 14 Vyhodnocení otázky č. 5 – znalost pojmu inflace	XIV
Tabulka 15 Vyhodnocení otázky č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží.....	XV
Tabulka 16 Vyhodnocení otázky č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření	XVI
Tabulka 17 Vyhodnocení otázky č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů	XVII
Tabulka 18 Vyhodnocení otázky č. 9 – znalost termínu dluhová past.....	XVIII
Tabulka 19 Vyhodnocení otázky č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami	XIX
Tabulka 20 Vyhodnocení otázky č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví.....	XX
Tabulka 21 Vyhodnocení otázky č. 12 – znalost zákonného pojištění	XXI
Tabulka 22 Vyhodnocení otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění.....	XXII
Tabulka 23 Vyhodnocení otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny	XXIII
Tabulka 24 Vyhodnocení otázky č. 15 – znalost bezúročného období.....	XXIV
Tabulka 25 Vyhodnocení otázky č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru.....	XXV
Tabulka 26 Vyhodnocení otázky č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu.....	XXVI
Tabulka 27 Výsledky dotazníkového šetření u studentů gymnázia	XXVII
Tabulka 28 Výsledky dotazníkového šetření u studentů lycea	XXVIII
Tabulka 29 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOŠ	XXIX
Tabulka 30 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOU.....	XXX

1 Úvod

Ačkoliv se o důležitosti finančního vzdělávání začalo hovořit již začátkem tohoto století, jedná se o stále velmi diskutované téma, které neztrácí na aktuálnosti. Pro velké množství lidí jsou i základní ekonomické pojmy a finanční produkty velkou neznámou, neumějí je správně využívat, a je tak velmi jednoduché jejich neznalosti zneužít. Částečně je tento stav způsoben tím, že starší generace neměly možnost se finančně vzdělávat. Ostatně to ani nebylo potřeba tak jako v dnešní době, kdy je na finančním trhu daleko širší množství nabízených finančních produktů a ze všech možných distribučních kanálů na jedince míří lákavé nabídky zboží a služeb na jedné straně a levných a rychlých půjček na straně druhé. Nelze proto předpokládat, že právě ony budou předávat informace a znalosti těm mladším, např. v rámci rodiny. Nejen z tohoto důvodu lze velice kladně vnímat výuku finanční gramotnosti na základních i středních školách, díky které se snad vychová nová, finančně gramotná či alespoň gramotnější, generace.

O finanční gramotnosti se nejčastěji hovoří v souvislosti s problematikou zadlužování, která pramení kromě jiného také z prosté neznalosti, jak hospodařit s vlastními peněžními prostředky. V současné době navíc zadluženost českých domácností neustále roste a jak potvrzuje Nacher (2015, s. 11), život na dluh je dnes standardním životním stylem, a to ať dobrovolným nebo nedobrovolným. Pravidelně si rodinný či osobní rozpočet sestavuje málokdo, ale přitom by ke zlepšení situace stačilo v podstatě pouze vědět, jak s penězi lépe nakládat a podle čeho si v případě nevyhnutelné potřeby vybrat nejvýhodnější úvěr.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jakou úroveň finanční gramotnosti mají studenti vybraných středních škol v okrese Kladno. Výsledky průzkumu mohou být podnětem ke zlepšení či zintenzivnění výuky finanční gramotnosti mladších ročníků na předmětných školách. Ke splnění hlavního cíle je nutné splnění následujících úkolů, jimiž jsou:

- shrnout, co by měl umět student daného stupně vzdělání;
- sestavit dotazník, kterým bude na předmětných školách zjištěna úroveň finanční gramotnosti.

Bakalářská práce je rozdělena na čtyři kapitoly, a to na úvod, teoreticko-metodologickou část, prakticko-analytickou část a závěr. V úvodu je nastíněna důležitost zmiňované problematiky, jsou stanoveny cíle práce a její struktura. Následuje teoreticko-metodologická část bakalářské práce, jejímž cílem je pomocí literární rešerše sumarizovat názory a poznatky autorů na danou problematiku, přiblížit vznik a důvody finančního vzdělávání, jeho význam a definovat zásadní pojmy týkající se finanční gramotnosti. Za stěžejní lze považovat třetí podkapitulu teoreticko-metodologické části, která pojednává o výuce finanční gramotnosti a objasňuje, jaké znalosti mají mít studenti středních škol. Součástí teoreticko-metodologické části je také metodika práce, která popisuje, jak bylo postupováno v případě obou částí bakalářské práce.

Na základě zjištěných poznatků z teoreticko-metodologické části byl vyhotoven dotazník, jenž je klíčový pro vypracování prakticko-analytické části, která je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola se zabývá představením zúčastněných škol, jejich oslovením a distribucí dotazníků směrem k respondentům. Zároveň je představena procentuální účast jednotlivých typů škol a ročníků a část podkapitoly se věnuje výuce finanční gramotnosti na předmětných školách. Druhá podkapitola je věnována hlavnímu výzkumu, tedy znalosti studentů v oblasti finanční gramotnosti. Výsledky prezentují úspěšnost respondentů v jednotlivých otázkách dotazníku a porovnávají znalosti studentů dle navštěvované školy. Třetí podkapitola se zabývá komparací dosažených výsledků na předmětných středních školách a rovněž vyhodnocuje a srovnává znalosti jednotlivých ročníků. Čtvrtá kapitola shrnuje zjištěné informace a v páté kapitole je sumarizováno doporučení pro zlepšení finančního povědomí nejen na zúčastněných školách. Poslední kapitolou je závěr, který shrnuje zjištěné výsledky napříč bakalářskou prací.

2 Teoreticko-metodologická část

V současné době se může zdát, jako by svět na penězích stál i padal – peníze rozhodují o mnoha věcech, ovlivňují život, spokojenost, možnosti a přání, zkrátka do jisté míry rozhodují o tom, co si jejich vlastníci může či nemůže dovolit, jak vypočítává Kociánová (2012, s. 8). Půjčit si je, je někdy až moc jednoduché, ovšem splácet půjčky již tak jednoduché není, před čímž varují Opletalová, Kvintová (2014, s. 5). Autorky se shodují, že ve 21. století je téměř každé rozhodnutí ovlivněno nebo spojeno s financemi a výhodu má v této době ten, kdo se ve složité nabídce finančních produktů a příležitostí orientuje. Finanční gramotnost je dle Bertla (2016, s. 9) fenoménem, jehož významnost se ve společnosti neustále zvyšuje. Autor navrhuje, že se lidé nedostatečnou znalostí nedostávají pouze do problémů ekonomických, ale následně také psychických, které dopadají na celé rodiny. Bárta (2014, s. 7) přidává poznatek, že byl tento fenomén způsoben především rozvojem tržního hospodářství, který v České republice (dále jen „ČR“) způsobil nové ekonomické podmínky, na které není veřejnost připravená.

Výše uvedené v čele s transformací ekonomiky v tržní hospodářství přinesly potřebu zařadit do školního vzdělávání výchovu k ekonomickému myšlení, jak navazují Kuthan, Pelcová, Zicha (2018, s. 307). S ohledem na tyto skutečnosti byly dle autorů zpracovány a schváleny důležité dokumenty. Autoři považují za obzvláště klíčové dva z nich, a to Strategii finančního vzdělávání ze října 2007 a dále pak Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách (dále jen „SBFG“). S tímto názorem se ztotožňují také Círus, Círus (2016, s. 56) či Opletalová, Kvintová (2014, s. 40), podle kterých byl SBFG vypracovaný na základě usnesení vlády č. 1594 ze dne 7. prosince 2005, aktualizovaná verze a v souladu se Strategií finančního vzdělávání pochází z prosince 2007. Autoři se shodují v tvrzení, že tyto dva zmíněné dokumenty vymezují definici finanční gramotnosti a současně poukazují na to, že finanční gramotnost zahrnuje tři složky – gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

První z uvedených dokumentů navrhuje ucelený systém finančního vzdělávání zaměřený na zvyšování úrovně finanční gramotnosti občanů ČR, vyzdvihuje význam finančního vzdělávání, definuje finanční gramotnost, mapuje její současný stav a navrhuje dvoupilířovou strukturu finančního vzdělávání, kde první pilíř představuje počáteční vzdělávání na základních a středních školách a druhý pilíř tvoří celoživotní vzdělávání, jak vypočítávají Kuthan, Pelcová, Zicha (2018, s. 308). Garantem počátečního finančního vzdělávání je dle autorů stát, a to zejména prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Výzkumného ústavu pedagogického v Praze a Národního ústavu odborného vzdělávání. Odbornou podporu poskytuje dle stejného zdroje Ministerstvo financí ČR (dále jen „MFČR“) a Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Na základě usnesení vlády připravila druhý uvedený dokument společně právě tato tři ministerstva, jak se autoři shodují např. s Círušem, Círušem (2016, s. 56), kteří na rozdíl od Kuthana, Pelcové, Zichy tvrdí, že se na tvorbě podílel také Národní ústav odborného vzdělávání a Výzkumný ústav pedagogický.

Dle tvrzení Opletalové, Kvintové (2014, s. 43–44) postupoval vývoj finančního vzdělávání v ČR v souladu s vývojem mezinárodním a Strategie finančního vzdělávání byla stěžejním dokumentem. Přesto však byla Strategie finančního vzdělávání v roce 2010 nahrazena Národní strategií finančního vzdělávání (dále jen „NSFV“), jak upozorňuje MFČR (2017b). Autorky vysvětlují, že nevýhodou strategie byl pouze její doporučující charakter, a proto bylo ČR Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“) a Evropskou komisí doporučeno, aby byl dokument přijat na vládní úrovni, obsahoval jednotný systém a stal se tak závazným pro všechny orgány státní správy. Změnu potvrzují také Círus, Círus (2016, s. 48) a přidávají názor, že vznik NSFV byl iniciován ve snaze reflektovat nadcházející změny socio-ekonomického charakteru. Podle autorů na dokumentu pracovala kromě klíčových ministerstev i Česká národní banka (dále jen „ČNB“).

S nedostatkem finanční gramotnosti se nepotýká jen ČR, jak potvrzují Opletalová, Kvintová (2014, s. 70), které považují finanční vzdělávání za stále velmi aktuální téma také na mezinárodní úrovni a v zájmu většiny vyspělých států světa, a to i přesto, že jeho důležitost a prospěšnost si dle Lichtenberkové, Merunkové (2017, s. 15) uvědomily země OECD již před téměř 15 lety. Představitelé vlád národních států se však začali významněji zabývat úrovní finanční gramotnosti ještě o pár let dříve, konkrétně v roce 2002, kdy byl za účelem zmapování finančního povědomí obyvatel členských zemí OECD uskutečněn první rozsáhlý projekt prosazující holistický přístup při zjišťování úrovně finanční vzdělanosti, jak doplňují Círus, Círus (2016, s. 46). Dle OECD (2013) in Círus, Círus (2016, s. 46) bylo v rámci realizace projektu v roce 2005 přijato tzv. Doporučení pro zásady a dobrou praxi finančního vzdělávání a uvědomění se záměrem, že „*finanční vzdělávání by mělo být zahájeno ve školách a lidé by měli být vzdělávání ve finančních záležitostech co nejdříve je to v jejich životě možné.*“

Cílem projektu bylo dle autorů mimo jiné vytvoření online databáze Mezinárodního portálu pro finanční vzdělávání (IGFE), jež slouží jako clearingové centrum shromažďující data z celého světa, která se týkají finančního vzdělávání. Dle Opletalové, Kvintové (2014, s. 70) má taktéž důležitou a nezastupitelnou roli na mezinárodní úrovni Mezinárodní síť pro finanční vzdělávání (dále jen „INFE“), jejímž hlavním úkolem je šířit a podporovat význam finančního vzdělávání prostřednictvím tvorby strategií jednotlivých členských států. Círus, Círus (2016, s. 47) navazují, že INFE propojuje více než 220 veřejných institucí z více jak 100 zemí a mezi její hlavní priority patří program finančního vzdělávání ve školách, program mezinárodního měření finanční gramotnosti a následné zpracovávání analytických a komparačních materiálů. Jedním z programů OECD je také mezinárodní šetření PISA, které dle Opletalové, Kvintové (2014, s. 70) implementuje problematiku finanční gramotnosti mezi cílová témata, u kterých zjišťuje aktuální znalosti studentů středních škol (dále jen „SŠ“). Blažek (2015) považuje měření PISA za největší a nejdůležitější mezinárodní měření výsledků vzdělávání, které v současné době ve světě probíhá a rozporuje autorku s tvrzením, že testování probíhá pouze u žáků v posledním ročníku povinné školní docházky, nikoli u studentů SŠ.

2.1 Definice finanční gramotnosti

Bertl (2016, s. 15) popisuje pojem gramotnost jako vyjádření kompetencí, znalostí, dovedností či způsobilosti vytvářených na základě vzdělávání v jednotlivých oborech. Finanční gramotnost definuje Bertl (2018, s. 10) jako takovou úroveň porozumění termínům a procesům souvisejících s oblastí peněz, financí, daní, dluhů, pojištění, spoření apod., které chápe jedinec jako aktivní a relevantní součást svého života. Tato konkrétní znalost dle autora ovlivňuje jedincovo jednání a rozvoj tak, že své záměry koriguje právě pod vlivem svých znalostí.

Opletalová, Kvintová (2014, s. 59) vnímají finanční gramotnost jako základní nástroj prevence proti předlužení, který přispívá k ochraně proti zvyšujícímu se nárůstu zadlužení (příp. předlužení) a zabránění sociálním dopadům z něho vyplývajících. V pojetí Nachera (2015, s. 12) znamená finanční gramotnost používat zdravý „selský“ rozum, intuici, být zdravě sebevědomý a zvědavý, přirozeně nedůvěřivý a uvažující veskrze logicky. Autor zastává názor, že dlouhé vysvětlování, instrukce, poučování a mentorování má naopak opačný účinek, a to nedostatek informací. Dle Hovorkové (2019) finančně gramotný člověk rozumí financím a správně s nimi zachází v různých životních situacích, zbytečně neutráci, má přehled o svých příjmech a výdajích, tvoří rezervu, zná základní finanční názvosloví, dokáže si spočítat jednoduché úročení, ví, jak půjčku platit, a je schopný zhodnotit její rizikovost.

Finanční gramotnosti je v NSFV a SBFG shodně definována jako soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, které jsou nezbytné k finančnímu zabezpečení a současně k aktivnímu vystupování na trhu finančních produktů (MFČR, 2010, s. 11 a MFČR, 2007,

s. 7). Dle stejných zdrojů se finančně gramotný člověk orientuje v problematice peněz a cen, je schopen odpovědně spravovat osobní i rodinný rozpočet, finanční aktiva a své závazky. V roce 2017 byla definice revidována členy Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání, kteří odsouhlasili novou definici finanční gramotnosti, jež zní: „*Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování*“ (MFČR, 2017b). Tuto definici přebírají např. Kuthan, Pelcová, Zicha (2018, s. 307), Lichtenberková, Merunková (2017, s. 16) či Bárta (2014, s. 7).

Definice vymezená v klíčových dokumentech je nezbytným východiskem pro tvorbu Standardů finanční gramotnosti a tvorbu vzdělávacích programů, jak vyplývá z NSFV (MFČR, 2010, s. 12). Dle dokumentů je definice finanční gramotnosti strukturovaná a vytváří strom dílčích složek, jež jsou vzájemně provázané, ale každá z nich se věnuje specifické oblasti (Opletalová, Kvintová (2014, s. 49). Autorky či Círus, Círus (2016, s. 53) definují jednotlivé složky ve shodě s dokumenty následovně:

- **peněžní gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu a transakci hotovostních i bezhotovostních peněz a k tomu určených platebních nástrojů;
- **cenovou gramotnost** představují kompetence pro porozumění cenovým mechanismům, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění inflaci neboli porozumění principu snížení kupní síly v čase;
- **rozpočtovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu osobního a rodinného rozpočtu (schopnost vést rozpočet, rozhodovat o alokaci zdrojů) a schopnost zvládat různé životní situace z hlediska finančního.

Rozpočtová gramotnost zahrnuje kromě výše popsaného také dvě složky specializované, a to správu finančních aktiv a správu finančních závazků (MFČR, 2010, s. 12). Tato znalost dle stejného zdroje předpokládá orientaci na trhu finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou produkty či služby porovnat a zvolit ty nejvhodnější. Círus, Círus (2016, s. 53) uvádějí, že k dosažení úspěšnosti finančního vzdělávání je nezbytné, aby rozsah vzdělávacích aktivit pokrýval celou finanční problematiku a neopomíjel marginální oblasti financí.

Finanční gramotnost je dle Opletalové, Kvintové (2014, s. 51) specializovanou součástí ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky rozhodnutí na současný a budoucí příjem nebo také schopnost rozhodovat o osobních a rodinných výdajích. K finanční gramotnosti se dle autorek pojí gramotnost numerická, informační a právní. Círus, Círus (2016, s. 52) se s názorem ztotožňují a dále navazují, že schopnost provázat finanční gramotnost ve vzdělávacím procesu s gramotností numerickou (použití matematiky k řešení finančních numerických úloh), gramotnosti informační (schopnost vyhledat a zhodnotit relevantní informaci) a gramotnosti právní (orientace v právním systému), je nezbytná pro komplexní náhled na finanční problematiku. O finanční gramotnosti jakožto o složce gramotnosti ekonomické se zmiňují také Lichtenberková, Merunková (2017, s. 28). Dle autorek se ekonomická gramotnost dále skládá z ekonomiky podniku, národního hospodářství a nauky o světě práce. Opletalová, Kvintová (2014, s. 51) považují za nedílnou součást finanční gramotnosti kromě makroekonomických aspektů i oblast daňovou, jak je mimo jiné uvedeno i v NSFV. Dle stejného zdroje tvoří finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti jednu ze složek tzv. klíčových kompetencí, které by měl člověk mít, aby mohl najít uplatnění v dnešní společnosti.

2.2 Význam a aktuálnost finančního vzdělávání

Důvod finančního vzdělávání vidí Opletalová, Kvintová (2014, s. 9) v alarmujících výsledcích statistik, jež uvádějí aktuální zadlužení domácností, a které dle autorek nevykazují tendenci do

budoucná klesat ani stagnovat. Jejich slova potvrzují i záznamy ČNB (2019a), které ukazují, že zatímco v době vydání jejich monografie měli obyvatelé naší republiky na spotřebu, bydlení a ostatní půjčeno k 31. březnu 2014 přes 1 286 mld. Kč, k 31. březnu 2019 půjčky činily již přes 1 728 mld. Kč. Pelikán et al. (2018, s. 8) navazují, že je zadluženost Čechů skutečně velkým problémem a dle Exekutorské komory se týká více než 860 tis. lidí. Autoři vidí problém především v neznalosti, nezodpovědnosti či neschopnosti, ale upozorňují ještě na jednu méně známou příčinu – stud. Dle autorů vede stud k tomu, že první volbou českého dlužníka je vyřešit dluh dluhem a dlužník se pomalu zamotává do dluhové spirály.

Dle Pelikána et al. (2018, s. 8) je dalším faktorem, který ovlivňuje zadluženost, příslušenství k dluhu a jeho trvalý růst, jenž vede k demotivaci dlužníka, který se následně ocitá v neřešitelné situaci. Dlužníkům by dle Hovorkové (2019) měla pomoci novela insolvenčního zákona, která začala platit 1. června 2019, těm ostatním právě finanční vzdělávání. Pelikán et al. (2018, s. 9) však mají k současné výuce finanční gramotnosti několik výhrad. Autoři vidí problémem především v zaměření na pozitivní témata – rozpočet, finanční produkty, banky apod., avšak je mnohdy opomíjena část zaměřená na správu závazků, chování v případě prodlení, jednání s věřitelem, orientace v právních dokumentech či jak spočítat příslušenství k dluhu, a navrhuje věnovat více prostoru těmto oblastem a pracovat nejen s prevencí v podobě finanční, ale také ekonomické a právní gramotnosti.

Růst negativních jevů jako je zadlužování obyvatelstva, nesplacených pohledávek a exekucí na majetek fyzických osob, je důvodem finančního vzdělávání i podle NSFV (MFČR, 2010, s. 6). Dle stejného zdroje je finanční vzdělávání základním prvkem v ochraně spotřebitele, jelikož pouze informovaný a vzdělaný člověk je schopen přijímat odpovědná rozhodnutí. Jak je dále uvedeno v NSFV, je třeba klást vyšší důraz na vzdělávání občanů v oblasti financí jako takové a zejména na jeho kvalitu, jelikož nedostatečná finanční gramotnost byla např. jedním ze spouštěcích mechanismů finanční krize v roce 2010 (zejména v USA). Kromě již zmíněných důvodů, které se veskrze týkaly především zadlužování, se řada dalších autorů zaměřuje i na jiné významy finančního vzdělávání.

Mezi nimi jsou např. Kuthan, Pelcová, Zicha (2018, s. 311–312), kteří zastávají názor, že u nás absence finančního vzdělávání způsobila nesprávné používání některých ekonomických pojmů nebo jejich použití tam, kde to není vhodné. Autoři varují, že nevhodně použité pojmy mohou být snadno zneužity v různých reklamních kampaních a manipulovat rozhodování. Kuthan, Pelcová, Zicha se zaměřují zejména na pojmy spotřeba, úspory a investice, jejichž rozlišení zdůrazňuje i Standard finanční gramotnosti. Ten dle autorů ukládá, aby již žák základní školy (dále jen „ZŠ“) dovedl tyto pojmy rozpoznat a porovnat. Stejný zdroj upozorňuje, že nesprávné chápání podstaty investic, úspor a spotřeby podstatně znehodnocuje výsledky finančního vzdělávání a negativně se promítá do gramotnosti peněžní, cenové i rozpočtové – jestliže žáci (a nejen oni) nedokáží rozlišit, co je spotřeba, co jsou úspory a co jsou investice, pak nemohou získat kompetence nezbytné pro správu svých peněz, nedokáží čelit negativnímu vlivu inflace a nedokáží odpovědně spravovat rozpočet domácnosti.

Kuthan, Pelcová, Zicha upozorňují tedy mimo jiné na možné zneužití neznalosti občanů ku prospěchu někoho jiného. Tento názor lze nalézt i u jiných autorů, např. se s ním ztotožňuje Bárta (2014, s. 7), který prezentuje myšlenku, že nutnost a potřebu věnovat se zvyšování finanční gramotnosti zdůrazňují stále agresivnější praktiky bank i finančních institucí, nebo také Bertl (2018, s. 6), který upozorňuje na aktivity nepoctivých finančních institucí. Pernica, Šefčík (2012, s. 16) zastávají názor, že takto snadno lze manipulovat pouze s nevzdělaným a neinformovaným člověkem. Slovy Opletalové, Kvintové (2014, s. 63) tak lze sumarizovat zcela logický a velmi důležitý význam finančního vzdělávání, tedy že se člověk s nedostatečnou finanční gramotností vystavuje riziku, že se stane snadnou kořistí pro jedince finančně gramotného.

Na významu i aktuálnosti finančního vzdělávání přidávají výsledky posledního šetření OECD za pomoci INFE, které se uskutečnilo v letech 2015–2016, zúčastnilo se ho 30 států (včetně 17 členů OECD) a dotazováno bylo celkem 51 650 dospělých ve věku 18–79 let, jak vyplývá ze zprávy OECD (2016, s. 7). Dle stejného zdroje byl dotazník rozdělen na tři části – znalosti, chování a postoje. Jak je ve zprávě dále uvedeno, maximálně bylo možné dosáhnout 21 bodů, průměrně však bylo dosaženo 13,2 bodu, což dle závěrů ukazuje na relativně nízkou úroveň a velký prostor pro zlepšení (OECD, 2016, s. 7). ČR dosáhla dle stejného zdroje 12,6 bodu a skončila společně s Jordánskem na 19.–20. místě. O šetření se opírají např. Lichtenberková, Merunková (2017, s. 13), které prezentují následující výsledky, podle kterých se 2/3 dospělých nechovají ekonomicky zodpovědně, 37 % respondentů si nedokáže představit, jak by řešili ztrátu hlavního příjmu, 57 % domácností nesestavuje rodinný rozpočet, 19 % dospělých aktivně nespoří, 15 % domácností nepokryje své životní náklady v případě výpadku příjmů ani po dobu jednoho měsíce a 42 % lidí nedokáže správně vypočítat úrok ani formou jednoduchého úročení.

Bertl (2018, s. 5) oproti ostatním autorům vidí problém nejen v ekonomických důsledcích, ale varuje hlavně před těmi zdravotními a psychickými. Dle názoru Bertla (2017, s. 19) má smysl upozorňovat na problém finanční gramotnosti, jelikož jeho neřešení, respektive přesun řešení do roviny čistě osobní, je chybným předpokladem. Autor vysvětluje, že zadlužený člověk je zdrojem dalších problémů a snaha zapomenout na starosti ho přivádí k alkoholu, či jiným tlumícím a jinak ovlivňujícím látkám, snaha obstarat další finance může vyústit např. v patologické hráčství, a oboje lze pak považovat za častou příčinu rozpadu osobních vztahů. Výzkumy dle autora uvádějí i problémy, kdy zadlužený člověk ztrácí důvěru ke společnosti, vyhýbá se společenským aktivitám, ztrácí důvěru v politický systém a může vyhledávat nestandardní a až extrémní řešení svých problémů.

2.3 Výuka finanční gramotnosti na středních školách

Na zařazení výuky finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů základního a středoškolského vzdělávání nahlíží Opletalová, Kvintová (2014, s. 60) jako na jednu z možností prevence proti předlužení. S názorem autorek se ztotožňuje také Hötzl in Hovorková (2019), který přidává svou zkušenost, že efekt finančního vzdělávání je výrazný právě při výuce finanční gramotnosti na školách – děti jsou více vnímavé a informace si pamatují, navíc přenášejí nově nabyté poznatky do rodiny. Autor zastává názor, že je nutné, aby byla výuka finanční gramotnosti pevně zakotvena už na ZŠ, ideálně na prvním stupni. Pozdější finanční vzdělávání je dle provedených analýz, které prezentuje Navrátil in Hovorková (2019), velmi málo úspěšné a po pár měsících se finanční gramotnost vrátí na úroveň před kurzem, efekt je tedy minimální. Dle autora navíc studenti informace zapomínají bez ohledu na to, jak dlouhý kurz byl. Po posledním měření finanční gramotnosti došla ke stejnému závěru také OECD, jež v analýze uvádí, a shoduje se s výše uvedenými autory, že je nutné začít s finančním vzděláváním již v raném věku, aby si děti od počátku vytvořily dobré návyky pro budoucí život, uměly se vyrovnat s nenadálými situacemi, s omezenými příjmy a získaly další nezbytné dovednosti (OECD, 2016, s. 59).

Ačkoliv lze shrnout, že se větší pozornost věnuje výuce finanční gramotnosti na druhém stupni ZŠ, jelikož je od 1. září 2013 povinnou součástí základního vzdělávání, jak tvrdí Opletalová, Kvintová (2014, s. 73) a doplňuje je Lichtenberková, Merunková (2017, s. 97–98), že v rámci revize Standardů finanční gramotnosti byly na ZŠ přeneseny i některé oblasti původně určené pro studenty SŠ, považují autorky věkovou kategorii středoškoláků pro výuku finanční gramotnosti za velmi důležitou, jelikož se studenti brzy stanou (nebo se již stali) dospělými, kteří se o sebe budou muset postarat. Lze zde ale nalézt pár odlišností oproti výuce na ZŠ. První je již zmíněná povinnost, dále pak Lichtenberková, Merunková (2017, s. 97) tvrdí, že na

SŠ již není tak časté, aby škola zaváděla finanční gramotnost jako samostatný předmět, ale spíše jako součást jiných předmětů, nejčastěji ekonomiky, občanské nauky, práva, matematiky či dalších odborných předmětů. U studentů SŠ je velice důležité předávat z hlediska finančního vzdělávání především praktické zkušenosti, které budou středoškoláci v životě potřebovat, na čemž se s autorkami shoduje i Hábl in Hovorková (2019).

Lichtenberková, Merunková (2017, s. 99) zastávají názor, že je finanční vzdělávání velmi důležité zejména u techničtějších SŠ a učilišť, protože absolventi budou dříve na trhu práce než např. gymnazisti, u kterých se předpokládá pokračování na vysokých školách. S názorem se ztotožňují také Opletalová, Kvintová (2014, s. 73), jež doplňují, že kromě ZŠ se lze s povinnou výukou setkat právě na odborných SŠ a učilištích. U zmíněných oborů navrhuje Lichtenberková, Merunková (2017, s. 99) řešit oblast finanční gramotnosti pomocí projektového vyučování (projektový den či týden), v němž se studenti seznámí hlouběji s jednou oblastí či získají širší pohled na celou problematiku. Je však nutné zmínit, že i přes povinnost vyučování je pouze na škole, jakou formu výuky zvolí a kolik hodin tématu věnují – někde jí tak věnují hodinu týdně a někde pouze 10 hodin za celé 4 roky, jak upozorňuje Opletalová, Kvintová (2014, s. 73–74).

Požadovanou úroveň finanční gramotnosti u cílových skupin, tedy i u středoškoláků, stanovují Standardy finanční gramotnosti vycházející z definice finančního vzdělávání uvedené v NSFV, jak uvádějí Círus, Círus (2016, s. 60). Standardy se staly nedílnou součástí SBFG a následně byly implementovány do Rámcových vzdělávacích programů a slouží jako východisko pro tvorbu konkrétních Školních vzdělávacích programů, jak potvrzují Kuthan, Pelcová, Zicha (2018, s. 308). Standardy byly v roce 2017 revidovány členy Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání s cílem aktualizovat Standard pro ZŠ a maturitní i nematuritní obory SŠ, posílit Standard pro ZŠ a ponechat tři úrovně Standardu, tedy I. stupeň ZŠ, II. stupeň ZŠ a SŠ (MFČR, 2017a). Současně platí, že každá vyšší úroveň Standardu v sobě zahrnuje osvojení všech okruhů nižších úrovní a jejich postupné prohlubování, jak upozorňuje stejný zdroj.

Podle Lichtenberkové, Merunkové (2017, s. 18) byl revizí upraven nejen obsah Standardů, ale i výsledky učení. Autorky zastávají názor, že oproti původní je nová podoba výstižnější, logičtěji uspořádaná a lépe uchopitelná, Standardy nově obsahují také očekávané postoje a chování finančně gramotného člověka. Nová verze Standardů je rozdělena na následující čtyři okruhy (MFČR, 2017a):

- a) nakupování a placení;
- b) hospodaření domácnosti;
- c) přebytek rozpočtu domácnosti;
- d) schodek rozpočtu domácnosti.

Nakupování a placení – první okruh v sobě zahrnuje tři další podokruhy – placení, nakupování a inflaci (MFČR, 2017a). Dle Standardu student SŠ umí vybrat vhodný druh placení, vhodnou možnost směny cizí měny včetně výpočtu částky potřebné pro tuto směnu, vysvětlit vliv inflace a navrhnout možnosti ochrany proti mírné a proti vysoké inflaci. Dle stejného zdroje také zkontroluje ukázky vzorového dokladu a smlouvy, uvede důsledky její neznalosti a kriticky posoudí nabídku zboží a služeb.

Hospodaření domácnosti – v rámci tohoto okruhu ukládá Standard studentům SŠ „pouze“ prohloubit znalosti z předchozích stupňů, ze kterých již znají a umí např. sestavit rozpočet, porovnávat závazky a majetek v bilanci, charakterizovat finanční produkty, popsat princip složeného úročení, provádět výpočty jednoduchého úročení nebo finančně plánovat (MFČR, 2017a).

Přebytek rozpočtu domácnosti – součástí třetího okruhu je dle MFČR (2017a) spoření, investování, pojištění a možnosti zajištění na stáří. Dle stejného zdroje studenti SŠ umí vybrat

vhodné spoření, vypočítat, jak dlouho spořit na určitý účel, posoudit různé druhy investic a na příkladu ukázat rozložení rizika, umí vybrat vhodný druh pojištění a uvést příklady povinných pojištění.

Schodek rozpočtu domácnosti – poslední okruh se týká úroků a úvěrů a důsledkům nesplácení (MFČR, 2017a). Dle stejného zdroje student dovede vysvětlit způsoby stanovení úrokových sazeb a využití roční procentní sazby nákladů (dále jen „RPSN“), vyhledá obvyklou úrokovou sazbu, v příkladu vybere nejvhodnější úvěr, dovede navrhnout řešení situace v případě předlužení a vysvětlí důsledky oddlužení.

Zařazení finančního vzdělávání je dle Opletalové, Kvintové (2014, s. 60) obrovským krokem vpřed, jelikož právě preventivní opatření se jeví jako neúčinnější. Ačkoliv se děti učí finanční gramotnosti v době, kdy ještě nemají odpovědnosti ani zkušenosti ze světa peněz, až budou v dospělosti řešit finanční otázky, budou mít již povědomí, jak tvrdí autorky. Dle autorek se lze domnívat, že právě tyto generace budou do života lépe připravené. Mírně odlišný názor na uvedenou problematiku prezentuje Bertl (2017, s. 20), jenž se zabývá vzděláváním dospělých. Dle autora je samozřejmě správné zařazovat finanční gramotnost do Rámcových vzdělávacích programů, nicméně to považuje spíše za prevenci. Slovo prevence skloňovaly již Opletalová, Kvintová (2014, s. 60), ale Bertl k ní přistupuje z jiného úhlu. Autor zastává názor, že financím musí rozumět především ti, kdo aktivně ovládají rodinný rozpočet, což děti nejsou. K názoru autora se částečně přiklání také OECD (2016, s. 12), jež uvádí, že kromě výuky dětí je na základě výsledků šetření současně nutné prohlubovat znalosti dospělých.

Finanční gramotnost dospělých je velice důležitá mimo jiné i z důvodu, že kromě školy mají právě rodiče velký vliv na finanční vzdělání dětí. Tento názor zastávají např. Lichtenberková, Gellová, Merunková, Klufa (2018, s. 6), kteří přidávají svou zkušenost, že právě rodiče mají zásadní význam, neboť dětem poskytují podporu, zkušenosti a konkrétní příklady ze života. Např. Emrová in Těšínská (2019, s. 2) tvrdí, že by dítě mělo získávat finanční gramotnost hlavně od rodiny a mít v ní vzor, co se týká hospodaření. Pokud se rodiče chovají nezodpovědně a zadlužují se, je velmi pravděpodobné, že dítě tento přístup převeze a bude ho považovat za normu, jak upozorňuje autorka. Otázkou zůstává, jak děti naučit hospodařit. Lichtenberková, Gellová, Merunková, Klufa (2018, s. 77) považují za základní nástroj budování finančních návyků kapesné, u něhož je dle Hanzelky in Těšínská (2019) důležitější pravidelnost než výše.

2.4 Vymezení základních pojmů

V rámci podkapitoly budou definovány všechny pojmy týkající se finanční gramotnosti, na jejichž význam či praktické užití byli tázáni studenti SŠ v předloženém dotazníku, který sloužil k vypracování prakticko-analytické části bakalářské práce. Definovány budou zejména pojmy týkající se směny peněz, inflace, spoření, investice, pojištění, úroků, úvěrů, RPSN apod., které by studenti SŠ dle Standardu finanční gramotnosti měli znát a v praxi správně používat.

Debetní a kreditní karta – kreditní kartu popisuje Bertl (2017, s. 93) jako zvláštní typ úvěru, bankovní produkt, kterým může klient vybírat peníze z bankomatu, platit v obchodě apod., a přitom si tyto peníze půjčí, nakupuje „na dluh“. Autor upozorňuje na velmi vysoké úrokové sazby a doporučuje sledovat tzv. bezúročné období, které představuje lhůtu, ve které když klient půjčené peníze vrátí, žádné úroky mu banka neúčtuje. Opakem jsou dle stejného zdroje karty debetní, kterými klienti vybírají své vlastní peníze z účtu, případně do povoleného mínusu, který je nazýván jako **kontokorent**. Dle Standardu (MFČR, 2017a) by měl znát odlišnosti obou karet již žák na druhém stupni ZŠ.

Deviza a valuta – deviza představuje dle Nachera (2015, s. 190) bezhotovostní formu cizí měny, valuta označuje taktéž cizí měnu, ale v hotovostní podobě. Jestliže si klient vyměňuje

přebytečnou cizí měnu za české koruny, banka k výpočtu ceny této transakce použije „kurz valuta nákup“ a naopak pokud si chce směnit českou měnu za cizí, banka k výpočtu ceny transakce použije „kurz valuta prodej“, jak vysvětluje Bertl (2017, s. 98).

Dluhová past – při problémech se splácením se lze dle Bertla (2017, s. 103) setkat s výrazy dluhová past či dluhová spirála. Tento fenomén vzniká dle autora tehdy, když si dlužník bere půjčku, aby uhradil splátky půjčky předchozí.

Inflace – Brčák, Sekerka, Stará (2014, s. 127) definují inflaci jako projev ekonomické nerovnováhy, jejíž vnějším znakem je růst cenové hladiny. Inflace je tedy proces, kdy dochází k růstu cen, ale nedochází ke stejnému růstu mezd a důchodů, čímž klesá možnost pořizovat si za tyto příjmy stejný objem zboží a služeb, jak vysvětluje Bertl (2017, s. 88).

Investice – jak uvádějí Šoba, Širůček (2017, s. 162), při investičním rozhodování bere investor v potaz zejména tři základní charakteristiky každé investice, které popisuje tzv. investiční trojúhelník. Charakteristikami jsou dle autorů výnos, riziko a likvidita. Tyto charakteristiky investice se navzájem ovlivňují – vyšší výnos je vždy vykoupen vyšším rizikem, nižší likviditou nebo obojím, jak doplňuje stejný zdroj. K provázanosti těchto charakteristik přidává Kociánová (2012, s. 53) poznatek, že ji nelze ničím obejít – není možné mít investici s vysokým výnosem, která bude zároveň bezpečná a rychle dostupná. Nejvýnosnějším a zároveň nejvíce rizikovým investičním nástrojem jsou dle Šoby, Širůčka (2017, s. 166) akcie, opce, futures či sbírky, naopak za nejméně rizikové i výnosné považují státní dluhopisy, peněžní depozita či hotovost.

Odstoupení od smlouvy – v případě, že je smlouva uzavřena mimo obchodní prostory, je dle České obchodní inspekce (2017, dále jen „ČOI“) právem kupujícího do 14 dnů od převzetí zboží od smlouvy odstoupit. Jak však ČOI upozorňuje, nesmí se jednat o situaci, kdy je to zákonem vyloučeno, to se týká např. jedinečného zboží, které nemá prodávající v nabídce, některých druhů potravin, řezaných květin, hygienických potřeb apod.

Pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla – povinné ručení představuje dle Kociánové (2012, s. 137) jednu ze dvou forem pojištění aut, a jak již napovídá samotný název, je zákonnou povinností každého vlastníka motorového vozidla mít toto pojištění sjednané.

Pojištěný – Mesršmíd (2013) definuje pojištěného v souladu s § 2766 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jako osobu, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se pojištění vztahuje. Kociánová (2012, s. 106) doplňuje, že v pojistce může být i více pojištěných, ale vždy pouze jeden pojistník, jenž je definován jako majitel pojistky. Dle stejného zdroje pojistník může, ale nemusí, být totožný s pojištěným.

RPSN – u úvěrů je dle Nachera (2015, s. 87) důležité neorientovat se podle úrokové sazby, ale podle RPSN, která v sobě obsahuje všechny náklady spojené s úvěrem bez ohledu na jejich název či časové období, kdy musejí být zaplaceny. RPSN je dle autora vyjádřena v procentech z dlužné částky za jeden rok. S autorem se ztotožňuje např. Bárta (2014, s. 234), jenž považuje RPSN za rozhodující kritérium při výběru vhodného úvěru. Kociánová (2012, s. 70) přidává poznatek, že je RPSN vždy vyšší než úroková sazba, neboť v sobě obsahuje právě všechny náklady, které s úvěrem vznikají.

Rozpočet domácnosti – rodinný rozpočet je důležitým nástrojem pro přehled hospodaření domácnosti i jednotlivce, který dokáže odhalit nedostatky i rezervy v hospodaření (Bárta, 2014, s. 169). Bertl (2018, s. 66) navazuje, že základem je zjištění částky disponibilního důchodu, se kterou může rodina dále nakládat, tedy zjistit rozdíl mezi čistými příjmy a výdaji. Výsledek rozpočtu může být dle Bárty (2014, s. 94) přebytkový, schodkový nebo vyrovnaný.

Stavební spoření – stavební spoření je velmi oblíbeným produktem, jehož primární úlohou je sice pomoci financovat bytové potřeby, ale nasporené peníze lze použít v podstatě na cokoliv,

co ani nijak nesouvisí s bydlením (Test, 2018, s. 56). Kociánová (2012, s. 32) upozorňuje na jednu vlastnost, kterou je tzv. vázací doba, po kterou není možné volně disponovat penězi bez ztráty státní podpory. Vázací doba trvá 6 let a po tuto dobu přirovnává Nacher (2015, s. 172) stavební spoření k termínovaným vkladům, po uplynutí lhůty se produkt v podstatě chová jako spořicí účet.

Úroky – dle Bertla (2018, s. 35) úroky vyjadřují cenu zapůjčených či investovaných peněz. S ním se shoduje Kociánová (2012, s. 13) a vysvětluje, že úrok je formou odměny věřiteli za zapůjčení peněz dlužníkovi. Autorka upozorňuje, že jsou odměny u spořicích i u běžných účtů daněny 15% srážkovou daní. Bárta (2014, s. 172) doplňuje, že velikost úroku bývá nejčastěji vyjádřena pomocí úrokové míry (v %) za určité období.

2.5 Metodika práce

Bakalářská práce byla rozdělena do čtyř kapitol, a to na úvod, teoreticko-metodologickou část, prakticko-analytickou část a závěr. Teoreticko-metodologická i prakticko-analytická část byly následně rozděleny do dalších podkapitol. Teoreticko-metodologická část byla psaná formou literární rešerše, pro kterou byly nastudovány literární zdroje týkající se definice finanční gramotnosti, jejího významu, aktuálnosti a výuky finanční gramotnosti na SŠ s následnou komparací názorů různých autorů zabývajících se touto problematikou. Poznatky z teoreticko-metodologické části byly v první řadě využity při sestavování dotazníku, který byl vypracován na základě Standardu finanční gramotnosti, a současně byly v rámci teoreticko-metodologické části definovány základní pojmy týkající se finanční gramotnosti, na jejichž význam či praktické použití byli respondenti v předloženém dotazníku tázáni.

Pro prakticko-analytickou část bakalářské práce byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, konkrétně dotazování. Pro dotazníkové šetření byli prostřednictvím e-mailové korespondence osloveni všichni ředitelé SŠ působící v okrese Kladno. Jednalo se o 15 SŠ, požádány o účast nebyly pouze praktické školy. Ředitelé byli osloveni v druhé polovině měsíce září 2019, vzor e-mailové komunikace je přílohou 1 bakalářské práce. Z důvodu nízké úrovně odezvy byli ředitelé začátkem měsíce října 2019 osloveni také telefonicky. Většina z nich se shodovala, že jsou zahlceni podobnými žádostmi, proto bylo domluveno takové rozšíření dotazníku, které by školy časově co nejméně zatěžovalo. Z oslovených ředitelů jich následně souhlasilo se zapojením 5, konkrétní školy budou představeny v podkapitole 3.1 Představení zúčastněných škol. Dotazníkové šetření probíhalo v období od 1. října 2019 do 30. listopadu 2019 a zúčastnilo se ho 446 respondentů z celkového počtu 1 017 studentů, návratnost tedy činila 43,9 %.

Dotazník byl veřejně dostupný na adrese <https://forms.gle/EkJMwevEqr5BE24j8> a do 4 škol byla po domluvě donesena také jeho tištěná podoba. Dotazník obsahoval 20 otázek a časová náročnost byla stanovena přibližně na 15–20 minut. Pokud však student potřeboval více času, bylo mu to samozřejmě umožněno, nicméně pro většinu studentů byla stanovená časová náročnost dostačující. Dotazník byl rozdělen na tři části, kdy první část obsahovala 3 otázky a byla zaměřena pouze na identifikaci respondenta. V této části dotazníku respondent označil typ navštěvované SŠ, ročník a dále odpověděl na otázku, zda se na škole vyučuje finanční gramotnost. Druhá část dotazníku byla teoretická a obsahovala 12 otázek, třetí část, praktická, obsahovala 5 otázek. Otázky byly uzavřené a selektivní, tzn. že obsahovaly více než 2 varianty odpovědí. Pro řešení praktických úloh mohli studenti využít pomůcek v podobě tužky, papíru a kalkulačky. Nejdříve byl proveden předvýzkum na 15 respondentech, z nichž dotazník vyplnilo 13 osob, jejichž podaná zpětná vazba byla podkladem pro úpravu a finální vyhotovení dotazníku. Na základě získaných podnětů a výsledků dotazníkového šetření byly uzavřeny otevřené otázky a dále některé doplněny či mírně přeformulovány k lepšímu porozumění a jednoznačnosti položené otázky.

V kapitole 3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření bylo nejprve provedeno vyhodnocení úspěšnosti studentů v jednotlivých otázkách dotazníku. Odpovědi z tištěné i online verze dotazníku byly zaznamenány v MS Excel, kde byly dále zpracovávány. Řezanková (2017, s. 37) uvádí, že názorný přehled o zjištěných hodnotách proměnné (v tomto případě položené otázky) poskytuje rozdělení četností jednotlivých kategorií (uvedených možností), které mohou být prezentovány ve formě grafu či tabulky. Dle autorky je třeba nejprve uvažovat proměnnou X a její kategorie x_i , kde $i = 1, 2, \dots, K$, přičemž K je počet kategorií. Autorka zmiňuje, že pro každou kategorii se uvádí především absolutní četnost n_i a dále je možné uvádět také relativní četnost p_i , která vyjadřuje podíl počtu výskytů dané kategorie na celkovém rozsahu souboru. Relativní četnost lze vypočítat dle následujícího vzorce (Hindls et al., 2018, s. 22):

$$p_i = \frac{n_i}{\sum_{i=1}^k n_i}, \quad (1)$$

kde:

p_i je relativní četnost,

n_i je absolutní četnost,

$\sum_{i=1}^k n_i = n$ je počet respondentů.

Hodnoty byly následně vynásobeny stem pro vyjadřování v procentech. K zobrazení četností byly v prakticko-analytické části použity grafy sloupcové, tabulky četností jsou přílohou 3–23 bakalářské práce.

Kapitola 3.3 Komparace úrovně znalostí finanční gramotnosti studentů zúčastněných škol byla zaměřena na zhodnocení dosažených výsledků a úspěšnosti škol v celém dotazníku i v jeho samostatných částech a současně na vyhodnocení a porovnání znalostí jednotlivých ročníků. Dotazníky byly nejprve rozříděny podle typu školy, kdy pro každou školu byla v MS Excel vytvořena tabulka rozdělení četností. Proměnnou byl počet dosažených bodů s 18 kategoriemi, tedy body 0–17, jelikož v této části bakalářské práce byli respondenti ohodnoceni 1 bodem za každou správně zodpovězenou otázku, maximálně tak mohli dosáhnout 17 bodů. Ke každé kategorii byl zaznamenán počet respondentů rozdělených dle navštěvovaného ročníku, uvedeny byly pouze absolutní četnosti. Získané body byly sečteny a školy i ročníky následně hodnoceny dle dosažených bodů přepočítaných váženým aritmetickým průměrem. Hindls et al. (2018, s. 32) uvádí následující vzorec pro výpočet váženého aritmetického průměru:

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^k x_i n_i}{\sum_{i=1}^k n_i}, \quad (2)$$

kde:

\bar{x} je vážený aritmetický průměr,

x_i jsou zjištěné hodnoty,

n_i je absolutní četnost,

$\sum_{i=1}^k n_i = n$ je počet respondentů.

Váhou jsou zde dle autorů četnosti n_1, n_2, \dots, n_k , které jsou přisuzovány jednotlivým variantám hodnot znaku x_1, x_2, \dots, x_k . Výsledné hodnoty byly zaznamenány ve formě tabulek v kapitole 3.3 prakticko-analytické části bakalářské práce a podrobné tabulky četností jsou přílohou 24–27.

3 Prakticko-analytická část

Prakticko-analytická část bakalářské práce představuje v úvodní kapitole zúčastněné a oslovené školy a jejich motivy pro účast či neúčast na dotazníkovém šetření. Prakticko-analytická část je zaměřena na zjištění výsledků výuky finanční gramotnosti na středních školách v podobě nabytých znalostí studentů. Informačním prostředkem byl předložený dotazník, jehož výsledky jsou zpracovány v podkapitole 3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření a srovnání dosažených výsledků jednotlivých typů škol je obsahem podkapitoly 3.3 Komparace úrovně znalostí finanční gramotnosti studentů zúčastněných škol. Vyhodnocení dotazníku umožní nalézt problematiku oblasti finanční gramotnosti a zformulovat konkrétní doporučení pro její zlepšení.

3.1 Představení zúčastněných škol

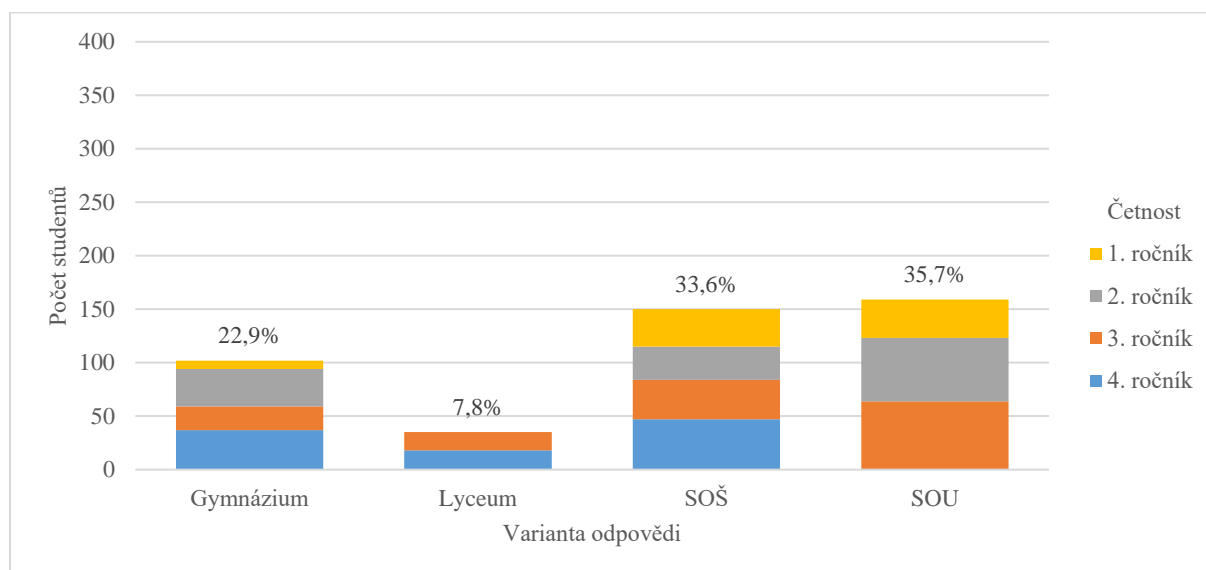
Dotazníkového šetření se zúčastnilo 5 škol, a to konkrétně 1 gymnázium (pouze čtyřletý obor), 2 střední odborné školy (dále jen „SOŠ“), z nichž jedna nabízí i lyceální studium, 1 střední odborné učiliště (dále jen „SOU“) a 1 škola poskytující maturitní i učební obory. Na předmětných školách studovalo ve školním roce 2019/2020 celkem 1 017 studentů a návratnost dotazníku tak při 446 odpovědích činila 43,9 %. Po domluvě s řediteli SŠ došlo k rozšíření dotazníků mezi studenty způsobem, který byl pro školy nejvíce přijatelný jak časově, tak i z hlediska distribuce k respondentům. Pouze 1 škola využila možnosti vyplňovat dotazník online, zbylé 4 školy volily tištěnou podobu. Důvodů k tištěné podobě bylo hned několik, nejčastěji pak vytížení počítačových učeben, absence výuky informatiky u některých oborů či případné vyhledávání správných odpovědí na internetu. Tištěnou podobu školy volily také kvůli zpětné vazbě, která díky tomu mohla být poskytnuta individuálně. Komunikace s jednotlivými školami probíhala během dotazníkového šetření přes vedení školy, případně s pedagogem, jenž se zabývá výukou finanční gramotnosti.

Z důvodu zachování validity a reliability dotazníku nebyly studentům zobrazeny, případně oznámeny, správné odpovědi a ani počet bodů, jež v dotazníku získali. V případě online dotazníku byli studenti po jeho odeslání informováni, že správné odpovědi budou zveřejněny od 1. prosince 2019 na adrese <https://docs.google.com/document/d/1dKoh6e-vDGbud6WtLOuAlZ6dgnFWvCF0GOeFzzesog0/edit?usp=sharing>. Výsledky dotazníkového šetření byly po vyhodnocení rovněž předány ředitelům škol, kdy díky tištěné podobě dostali ředitelé individuální zpětnou vazbu o znalostech pouze svých studentů. Vzhledem k tomu, že online vyplňovala pouze jedna škola, týkal se tento benefit taktéž i jí.

Jak již bylo zmíněno, osloveno bylo celkem 15 ředitelů SŠ v okrese Kladno, ne všichni ředitelé však měli o dotazníkové šetření zájem. Nejčastějším důvodem k odmítnutí dotazníkového šetření bylo, že se na oslovené SŠ finanční gramotnost nevyučuje, studenti danou problematiku neznají, časová náročnost a v neposlední řadě také zahlcení podobným šetřením a prostý nezájem ze strany škol. Je však otázkou, zda je tento přístup správný – jestliže studenti danou problematiku neznají a ani škola samotná jim informace nezprostředkuje, situace se do budoucna nemůže nikterak zlepšit. Odmítnutím dotazníkového šetření také škola nezíská informace o finančním povědomí svých studentů a nemůže tak v této oblasti učinit adekvátní změnu. Naopak některé zúčastněné školy této možnosti využily právě pro zpětnou vazbu, která poslouží pro další práci se studenty.

Procentní rozložení studentů dle typu navštěvované školy je zaznamenáno níže na grafu 1.

Graf 1 Rozložení studentů dle typu navštěvované školy

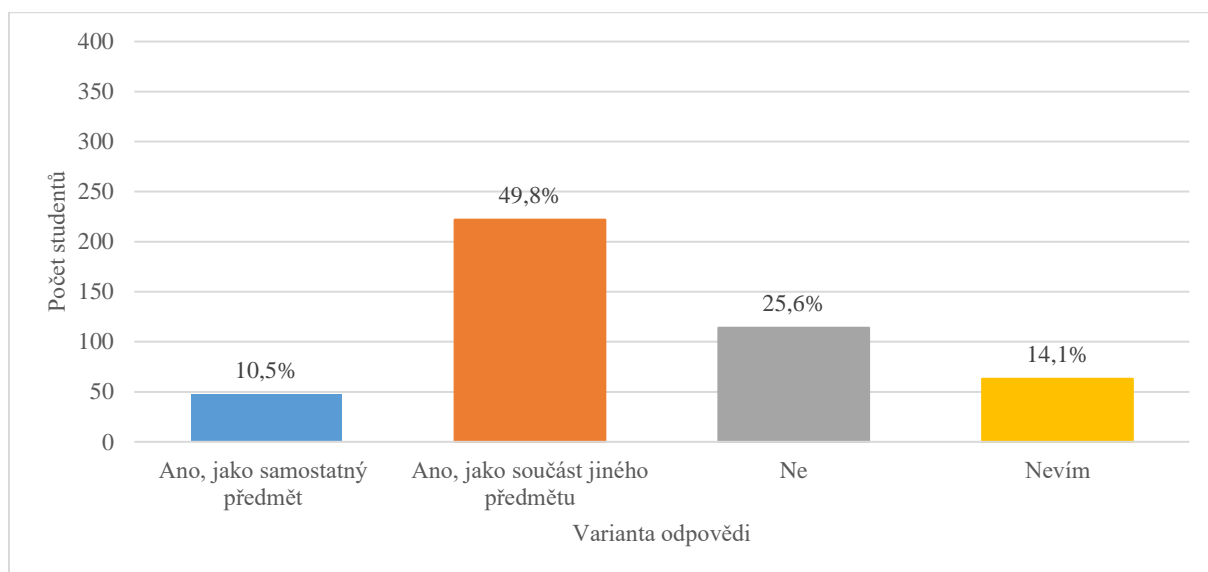
Zdroj: vlastní výzkum

První identifikační otázkou v předloženém dotazníku bylo uvedení typu studované školy. Z důvodu zachování anonymity byly zúčastněné školy rozděleny do čtyř typů – gymnázium, lyceum, SOŠ a SOU, kdy pod hlavičku SOŠ spadaly všechny ostatní maturitní obory a pod hlavičkou SOU veškeré tříleté výuční obory. Z grafu 1 je patrné, že nejpočetnější skupina respondentů pochází ze SOU, ze kterých se zúčastnilo 159 studentů. Dále se dotazníkového šetření účastnilo 102 gymnazistů, 35 lyceistů a 150 studentů SOŠ. Nejpočetněji byl zastoupen ročník třetí, ze kterého se dotazníku účastnilo 31,4 % respondentů. 22 studentů třetího ročníku pocházelo z gymnázia, 17 z lycea, 37 studentů studovalo SOŠ a 64 studentů pocházelo ze SOU. 28,0 % respondentů docházelo do druhého ročníku SŠ. Tuto skupinu tvořilo 35 gymnazistů, 31 studentů SOŠ a 59 studentů SOU. Nejméně početné bylo zastoupení prvních a čtvrtých ročníků. Z prvních ročníků se dotazníkového šetření zúčastnilo 17,7 % studentů (8 gymnazistů, 35 studentů SOŠ a 36 studentů SOU) a ze čtvrtého ročníku SŠ se zúčastnilo 22,9 % respondentů (37 gymnazistů, 18 lyceistů a 47 studentů SOŠ). Z uvedeného je patrné, že se průzkumu nezúčastnili studenti prvního a druhého ročníků lycea, jejichž účast nebyla podpořena ředitelem školy. Nicméně lze konstatovat, že je mnohem důležitější znát znalost vyšších ročníků a moci posoudit, s jakou znalostí finanční gramotnosti studenti ze školy odcházejí, nežli s jakou do školy přišli – vzhledem k tomu, že dotazníkové šetření probíhalo začátkem školního roku, lze zejména znalosti studentů prvních ročníků považovat za znalosti nabyté na ZŠ, neboť jsou na SŠ velmi krátce. Výběr navštěvovaného ročníku představoval druhou identifikační otázku.

Třetí identifikační otázkou dotazníku je otázka, zda se na předmětné škole vyučuje finanční gramotnost. Z důvodu velmi rozporuplných odpovědí, které byly zaznamenány nejen v rámci jedné školy či ročníků, ale právě i v rámci jedné konkrétní třídy, byli kontaktováni ředitelé či pedagogové pro upřesnění. Z rozhovorů s nimi bylo následně zjištěno, že se na školách finanční gramotnost jako samostatný předmět nevyučuje, a to ani na gymnáziu, ale v rámci hodin matematiky, případně ekonomie či občanské nauky, se studenti s problematikou více či méně setkávají. Pouze jeden ředitel školy uvedl, že se u nich finanční gramotnost vůbec nevyučuje. Dále ředitelé shodně doplnili, že pokud se touto problematikou zabývají, tak ve třetím ročníku, na jednom SOU byla zahrnuta již ve druhém. Právě na učilištích lze pozitivně hodnotit výuku finanční gramotnosti, protože jak již bylo zmíněno v rámci teorie, někteří autoři považují vzdělávání finanční gramotnosti na SOU za důležitější než na jiných typech škol. Jedno SOU se dokonce v době konání dotazníkového šetření účastnilo projektu, jehož obsahem byla mimo

jiné také finanční gramotnost. Tento projekt byl dlouhodobý a dle vyjádření ředitelky školy byl jeho konec naplánován na duben 2020. Odpovědi studentů na poslední identifikační otázku jsou zobrazeny na grafu 2 níže.

Graf 2 Výuka finanční gramotnosti na zúčastněných školách

Zdroj: vlastní výzkum

Téměř polovina dotazovaných studentů (49,8 %) na otázku odpověděla, že se finanční gramotnost vyučuje jako součást jiného předmětu, což koresponduje s vyjádřením ředitelů. 10,5 % respondentů zvolilo odpověď „Ano, jako samostatný předmět“, kterou lze odůvodnit tím, že studenti např. hodiny ekonomie považují právě za výuku finanční gramotnosti. 25,6 % studentů odpovědělo, že se finanční gramotnost nevyučuje a 14,1 % respondentů neví, zda a jak výuka probíhá. Lze usuzovat, že tyto dvě možnosti označovali mimo jiné studenti nižších ročníků, kteří se ještě s výukou nesečkali a čeká je např. až ve vyšším ročníku.

3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Vyhodnocení dotazníkového šetření je rozděleno do dvou podkapitol, což vyplývá z rozdělení dotazníku na teoretickou a praktickou část. Teoretickým znalostem respondentů se věnuje první podkapitola, zatímco druhá vyhodnocuje znalosti respondentů v praktických příkladech. Otázky lze mimo jiné rozdělit do čtyř kategorií, která jsou totožná s okruhy, které vymezuje Standard finanční gramotnosti. Toto rozdělení pomůže odhalit, kterým oblastem finanční gramotnosti studenti nerozumí a je potřeba se jim více věnovat. Jedná se o následující kategorie, které budou vyhodnoceny v kapitole 3.4 Závěrečné shrnutí výsledků výzkumu:

- 1) *nakupování a placení* (tato kategorie obsahuje otázku č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, otázku č. 5 – znalost pojmu inflace, otázku č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží a otázku č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami, z praktické části patří do první kategorie otázka č. 14 – výpočet směny cizí měny);
- 2) *hospodaření domácnosti* (druhá kategorie zahrnuje pouze jednu praktickou otázku, a to otázku č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu);
- 3) *přebytek rozpočtu domácnosti* (do této kategorie lze zahrnout teoretickou otázku č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření, otázku č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů, otázku č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví a otázku č. 12 – znalost zákonného pojištění);

- 4) *schodek rozpočtu domácnosti* (poslední kategorie obsahuje otázku č. 1 – znalost zkratky RPSN, otázku č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru, otázku č. 3 – znalost zdanění úroků a otázku č. 9 – znalost termínu dluhová past, z praktické části sem spadají otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění, č. 15 – znalost bezúročného období, která by mohla být zařazena i do kategorie 1), a otázka č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru).

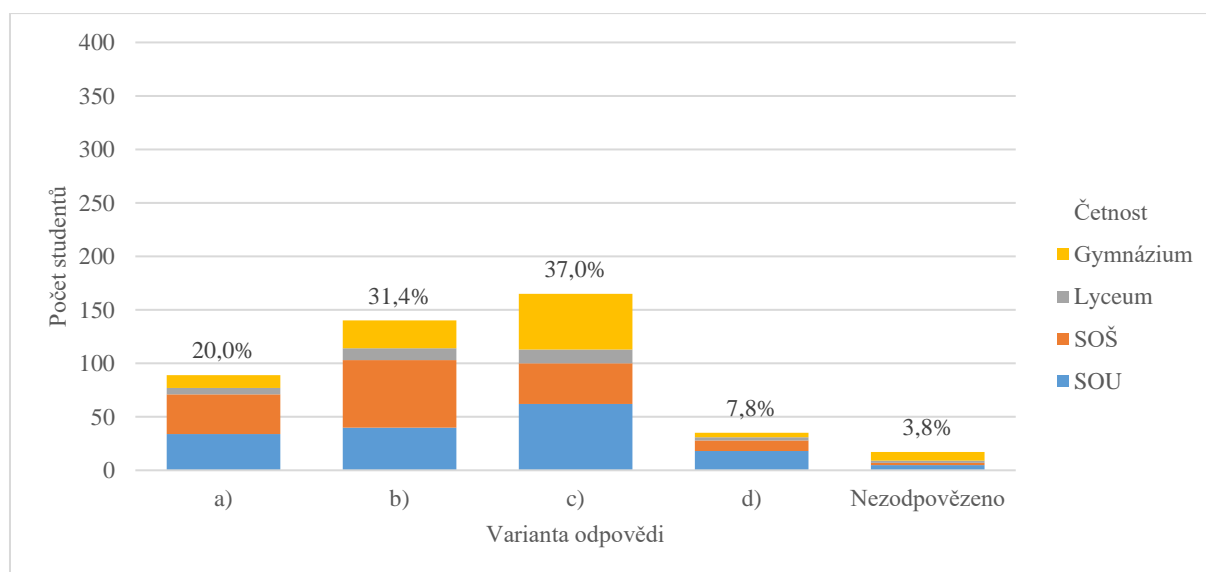
3.2.1 Teoretická část dotazníku

Teoretická část obsahovala 12 otázek, v nichž studenti získali 2 564 bodů z 5 352 možných. Úspěšnost v této části činila průměrně 47,9 % a průměrný dosažený výsledek je 5,8 bodu. Níže na grafu 3 je vyhodnocena první teoretická otázka týkající se znalosti zkratky RPSN.

Otázka č. 1: Co znamená zkratka RPSN?

- RPSN je cena za úvěr a je vždy nižší než p. a., které v sobě zahrnuje další náklady (např. platbu za správu, za vedení účtu, poplatky za zřízení atd.);
- RPSN je číslo, které má umožnit spotřebiteli lépe vyhodnotit výhodnost nebo nevýhodnost poskytovaného úvěru. Čím větší číslo, tím výhodnější úvěr;
- RPSN je údaj, který v sobě zahrnuje všechny poplatky, úroky a další náklady spojené s úvěrem;**
- RPSN je jednorázový poplatek za poskytnutí půjčky.

Graf 3 Vyhodnocení otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN

Zdroj: vlastní výzkum

Znalost zkratky RPSN prokázalo 37,0 % respondentů, kteří označili variantu c), jejímž obsahem bylo, že je RPSN údaj, který v sobě zahrnuje všechny poplatky, úroky a další náklady spojené s úvěrem. Nejčastější chybnou odpovědí byla odpověď b). 31,4 % respondentů se domnívalo, že RPSN je číslo umožňující spotřebiteli lépe vyhodnotit výhodnost nebo nevýhodnost poskytovaného úvěru, což by mohla být správná odpověď, pokud by nebyla doplněna tvrzením, že čím je číslo větší, tím výhodnější je úvěr. Zbylé dvě varianty odpovědí byly označovány v menším procentním zastoupení. 20,0 % studentů předpokládalo, že je RPSN cenou úvěru a je vždy nižší než p. a., a označili možnost a). Odpověď d) označilo pouze 7,8 % respondentů, kteří považují RPSN za jednorázový poplatek za poskytnutí půjčky. První otázku nezodpovědělo 17 studentů (3,8 %), což vypovídá o tom, že vůbec nedokázali určit, co zkratka RPSN znamená.

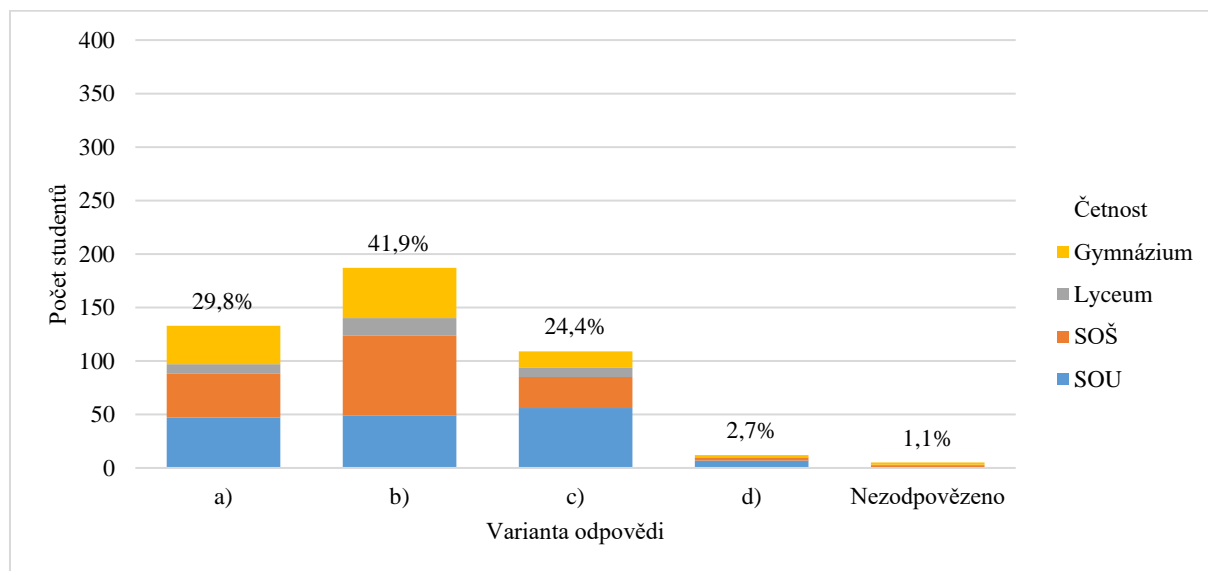
Na gymnáziu označilo správnou odpověď 52 studentů, celkem 42 respondentů odpovědělo chybně a 8 studentů absolutně netuší, co daná zkratka označuje. Z chybných možností byla nejčastěji označována možnost b), jež byla vybrána 26 gymnazisty, 12 studentů se přiklápělo k možnosti a) a 4 studenti označili možnost d). Na lyceu označilo odpověď c) 13 studentů. 20 studentů odpovědělo chybně a 2krát byla otázka ponechána bez odpovědi. 11 studentů se mylně domnívalo, že správnou charakteristikou zkratky RPSN je možnost b), 6krát byla označena možnost a) a 3krát studenti zakroužkovali poslední nabízenou možnost d). Na SOŠ zvolilo správnou odpověď 38 respondentů, 110 studentů odpovědělo nesprávně a 2 studenti nedokázali odpovědět. Nejčastěji se studenti přiklápěli k možnosti b), kterou označili 63krát. 37 studentů SOŠ označilo odpověď a) a 10krát byla vybrána odpověď d). Studenti SOU označili správnou odpověď v 62 případech, 92 studentů zvolilo chybnou odpověď a 5 studentů nevědělo, co daná zkratka představuje. Z nesprávných odpovědí nejčastěji označovali možnost b), jednalo se o 40 dotazovaných. Variantu a) zvolilo 34 studentů a nejméně respondentů se rozhodlo pro možnost d), která byla vybrána 18 studenty.

Větší znalost pojmu RPSN projevili v první otázce studenti gymnázia, kdy správnou odpověď označilo 51,0 % gymnazistů. Naopak nejhůře si vedli studenti SOŠ, z nichž zvolilo správnou odpověď 25,3 % respondentů. Poměrně dobře si vedli studenti SOU, kde správnou odpověď označilo 39,0 % respondentů, čím prokázali větší vědomosti než již zmínění studenti SOŠ, a dokonce i lyceisté, kteří dosáhli úspěšnosti 37,1 %. Odpovědi studentů na otázku č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru jsou zobrazeny na následujícím grafu 4.

Otázka č. 2: Co by pro Vás mělo být nejdůležitějším kritériem při výběru půjčky či úvěru?

- a) RPSN;
- b) Roční úroková sazba;
- c) Výše měsíční splátky;
- d) Doporučení přátel či příbuzných.

Graf 4 Vyhodnocení otázky č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru

Zdroj: vlastní výzkum

RPSN, jakožto kritérium pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru, neovládá ani třetina dotazovaných studentů. Konkrétně správně odpovědělo jen 29,8 % respondentů, což je velmi nepřesvědčivý výsledek. Nejčastěji byla v dotazníku označována chybná možnost b), tedy že hlavní kritérium při výběru půjčky či úvěru představuje roční úroková sazba. Tento názor

převažoval u 41,9 % respondentů. Necelá ¼ studentů (24,4 %) vybrala možnost c) a při výběru půjčky či úvěru by se tak řídila výší měsíční splátky. Možnost d) je správným kritériem podle 12 studentů (2,7 %), z nichž největší zastoupení tvoří studenti SOU. Ti považují za rozhodující dopoučení přátel či příbuzných. Otázku zodpovědělo 441 ze 446 respondentů, tedy 5 studentů (1,1 %) nedokázalo rozhodnout, podle kterého kritéria by měli posuzovat výhodnost, případně nevýhodnost nabízené půjčky či úvěru. Z důvodu prověření teoretických znalostí byla otázka č. 2 provázaná s otázkou č. 16 v praktické části dotazníku, ve které studenti rozhodují o výběru nejvýhodnějšího úvěru. Ke správnému zodpovězení otázky postačí pouze vědět, že se mají rozhodovat právě dle RPSN.

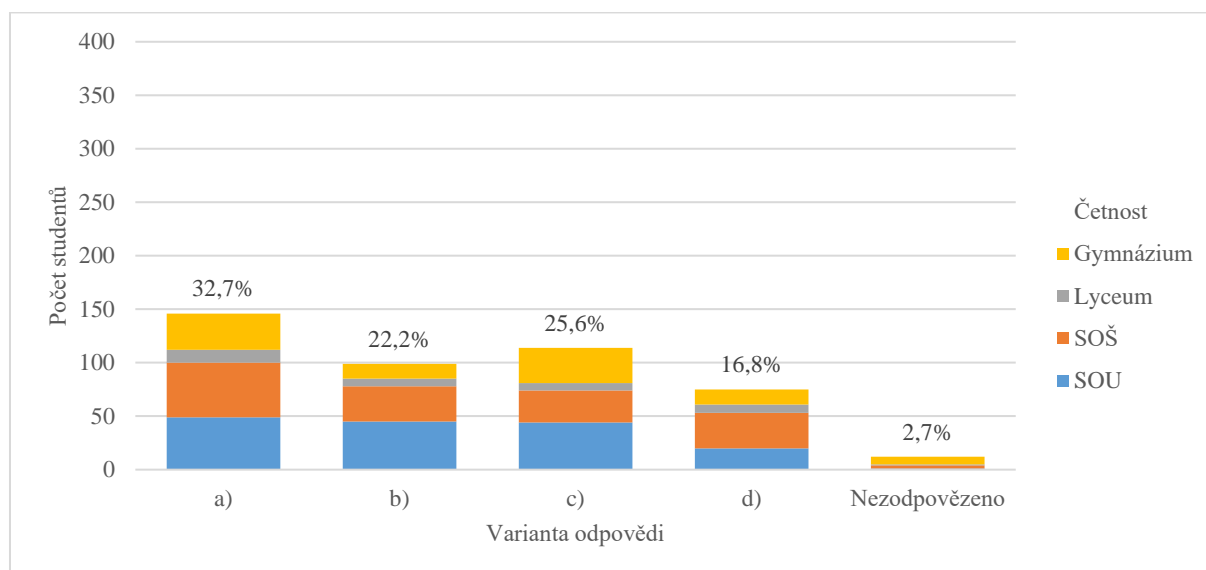
Na gymnáziu odpovědělo 36 studentů správně, 64 studentů chybně a 2 gymnazisté ponechali otázku bez odpovědi. Nejčastěji označovali gymnazisté odpověď b), a to 47krát, 15krát byla označena varianta c) a 2krát zbývající varianta d). 9 studentů lycea by se řídilo správně dle RPSN. 25 studentů by se však rozhodovalo dle chybného kritéria, neboť 16 studentů považuje za nejdůležitější výši roční úrokové sazby, možnost b), a 9 studentů by se rozhodovalo dle výše měsíční splátky, možnosti c). Žádný ze studentů by se neřídil doporučením přátel či příbuzných, možností d), a 1 student nemá tušení, kterému z kritérií by měl věnovat pozornost. Na SOŠ byla správná odpověď vybrána 41 studenty, kteří za rozhodující považují právě RPSN. Opět však převažoval počet chybných odpovědí, kterých bylo celkem 107. Nepravá odpověď b) byla označována nejčastěji. Toto kritérium považuje za nejdůležitější 75 studentů, tedy přesněji polovina zúčastněných studentů SOŠ. 29 studentů označilo odpověď c) a jen 3 dotázaní by se řídili dle možnosti d). 2 studenti SOŠ vůbec nedokázali odpovědět. Na SOU zodpověděli otázku všichni dotazovaní, přičemž odpověď RPSN, tedy odpověď správnou, označilo 47 studentů a některou z nesprávných odpovědí zvolilo 112 studentů. Nejčastější odpovědí bylo, že nejdůležitějším kritériem je výše měsíční splátky. Tento názor zastává 56 studentů, kteří označili možnost c). Druhou nejčastější odpovědí byla možnost b), tedy roční úroková sazba, kterou označilo 49 studentů. Nejméně studentů by se rozhodlo dle doporučení přátel či příbuzných. Tuto odpověď považovalo za správnou 7 dotazovaných, kteří označili možnost d).

Opět lze označit znalosti gymnazistů jako větší, jelikož správnou odpověď znalo 35,3 % z nich. Neuspokojivě si tentokrát vedli studenti lycea, kde správně odpovědělo pouze 25,7 % studentů, nebo také studenti SOŠ, z nichž správně odpovědělo 27,3 % respondentů. O něco lépe si vedli studenti SOU, u kterých byla odpověď a) zvolena ve 29,6 % případů. Přesto lze konstatovat, že nejen znalosti těchto třech posledních škol jsou značně podprůměrné. Na grafu 5 na další straně jsou vyhodnoceny znalosti studentů v otázce č. 3 – znalost zdanění úroků.

Otázka č. 3: Úroky ze spořicíh a termínovaných účtů jsou daněny:

- a) **Srážkovou daní 15 %;**
- b) Srážkovou daní 10 %;
- c) Srážkovou daní 5 %;
- d) Nejsou daněny.

Graf 5 Vyhodnocení otázky č. 3 – znalost zdanění úroků

Zdroj: vlastní výzkum

Znalost zdanění úroků ovládá 32,7 % respondentů, kteří označili správnou odpověď a), tedy že vklady na termínovaných a spořicíh účtech jsou daněny 15% srážkovou daní. Z chybných možností studenti nejčastěji označovali odpověď c), tedy že jsou vklady na termínovaných a spořicíh účtech daněny 5% srážkovou daní. Tuto odpověď zvolilo 25,6 % respondentů. 10% srážkovou daň v odpovědi b) označilo 22,2 % středoškoláků a konečně odpověď d), že vklady daněny nejsou, považovalo za správnou odpověď 16,8 % studentů. Ze 446 respondentů jich 12 (2,7 %) otázku vůbec nezodpovědělo. Otázka č. 3 byla propojena s otázkou č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění, jež je první otázkou praktické části dotazníku. K jejímu správnému vyřešení studenti potřebovali znát správnou odpověď na otázku č. 3, pokud ale věnovali zadání dostatečnou pozornost, mohla jim praktická otázka napovědět při řešení teorie.

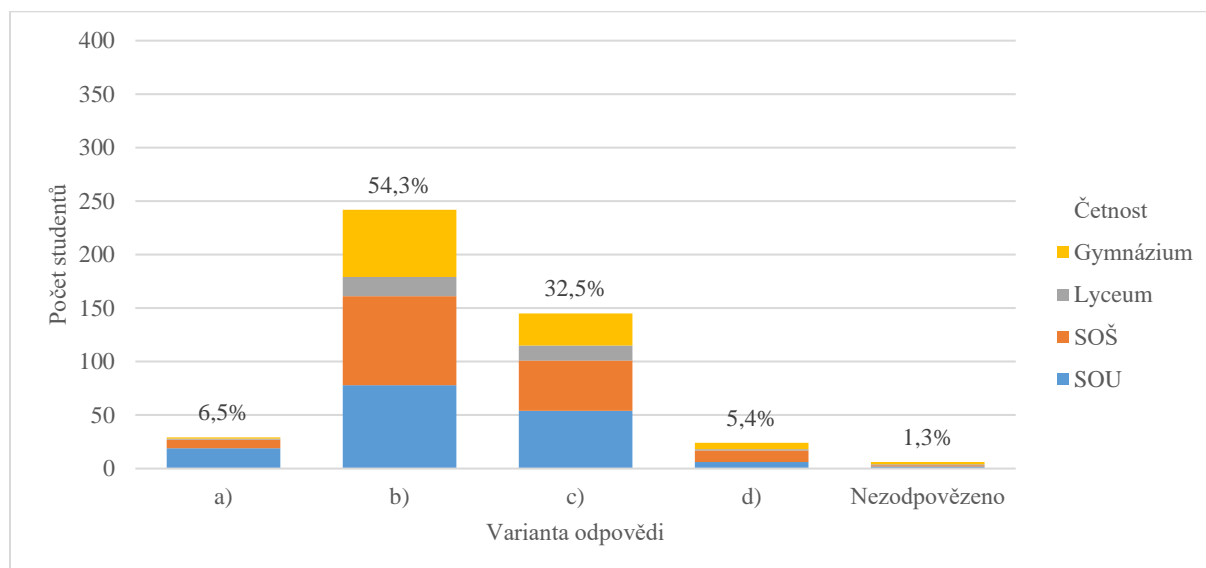
Studenti gymnázia označili správnou odpověď ve 34 případech, některou z chybných možností označilo 61 studentů a 7 studentů nemá o výši zdanění ponětí. Možnost c) vybralo 33 studentů, 14krát byla gymnazisty vybrána varianta b) a stejný počet studentů pak považoval za správnou možnost d). Na lyceu označilo správnou odpověď 12 studentů, 22 studentů odpovědělo chybně a 1 ze studentů na položenou otázku neodpověděl. 8 lyceistů považovalo za správnou odpověď možnost d), 7krát byla označena možnost b) a stejným počtem studentů byla vybrána možnost c). Ze studentů SOŠ ovládá znalost zdanění úroků 51 studentů, avšak většina z nich, přesněji 96 studentů, by úroky zdanila chybnou srážkovou daní a 3 studenti nedokázali o výši zdanění rozhodnout. 33 studentů shodně označilo možnosti b) a d), 30 studentů se domnívalo, že je správnou odpovědí možnost c). Na SOU disponuje znalostí 49 studentů. 109 studentů se v problematice opět neorientovalo a 1 student neodpověděl. Nejčastější chybnou odpovědí zde byla možnost b), kterou označilo 45 studentů. 44 studentů se rozhodlo zakroužkovat možnost c) a 20krát byla označena zbývající varianta d).

Větší znalost tentokrát projeví lyceisté, z nichž otázku zodpovědělo správně 34,3 %. Pouze o 0,3 procentního bodu (dále jen „p. b.“) méně úspěšní byli studenti SOŠ. Naopak tato otázka dělala problémy gymnazistům, kteří se oproti předchozím otázkám zhoršili a správně z nich odpovědělo 33,3 %. Navíc právě od gymnazistů pochází nejvíce dotazníků s vynechanou odpovědí. Na SOU správně odpovědělo 30,8 % studentů. Ačkoliv lze vyhodnotit, která škola si vedla ve zmíněné otázce hůře či lépe, lze konstatovat, že jsou znalosti mezi prvními třemi školami na obdobné úrovni, neboť se liší jen minimálně. Schopnost studentů rozlišit kreditní a debetní kartu zobrazuje graf 6.

Otázka č. 4: Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

- a) Pouze debetní kartou lze vybírat hotovost z bankomatů;
- b) Kreditní kartou se čerpá povolený úvěr u banky, debetní kartou se čerpají vlastní prostředky na účtu (případně kontokorent);**
- c) Debetní kartou se čerpá úvěr u banky, kreditní kartou se čerpá zůstatek na účtu;
- d) Žádný, jsou to dva názvy pro totéž.

Graf 6 Vyhodnocení otázky č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 6 je patrné, že více než polovina dotazovaných studentů je schopna určit rozdíl mezi kreditní a debetní kartou. Konkrétně 54,3 % dotazovaných ví, že se kreditní kartou čerpá povolený úvěr u banky a debetní kartou se čerpají vlastní prostředky na účtu či případný kontokorent, a zvolili správnou odpověď b). 32,5 % dotázaných účel karet zaměnilo a rozhodli se pro variantu c), pouze 13,2 % respondentů vybralo jednu ze zbývajících odpovědí nebo vůbec neodpověděli. Z těchto studentů se jich 6,5 % rozhodlo zvolit variantu a), a tedy shledávají rozdíl mezi kreditní a debetní kartou v tom, že pouze debetní kartu lze využít pro výběr z bankomatu. 5,4 % studentů se mylně domnívá, že mezi kartami neexistuje žádný rozdíl a 6 studentů (1,3 %) ponechalo otázku č. 4 bez odpovědi.

Z gymnázia správně odpovědělo 63 studentů, 37 studentů odpovědělo chybně a 2 gymnazisté nedokázali rozdíl mezi kartami určit. Z nabízených chybných možností označilo 30 studentů variantu c), 6 gymnazistů variantu d) a 1 student se uchýlil k možnosti a). Studenti lycea správně odpověděli 18krát, 16 studentů definovalo uvedené karty nesprávně a 1 student ponechal otázku nezodpovězenou. 14krát byla nesprávně označena varianta c) a možnosti a) a d) zakroužkoval vždy 1 student. Ze studentů SOŠ zakroužkovalo správnou možnost 83 studentů. 66 respondentů se ztotožňovalo s jinou odpovědí a 1 student na otázku neodpověděl. 47 studentů se rozhodlo pro variantu c), 11 studentů považovalo za správnou možnost d) a 8krát byla studenty vybrána možnost a). Schopností rozpoznat rozdíly mezi těmito kartami disponuje na učilišti 78 studentů. 79 dotazovaných odpovědělo chybně a 2 studenti absolutně netušili, jaký je mezi kartami rozdíl. 54 studentů použití karet zaměnilo, tedy označili možnost c), 19 studentů zakroužkovalo variantu a) a 6 studentů neshledává mezi kartami rozdíl, proto označili možnost d).

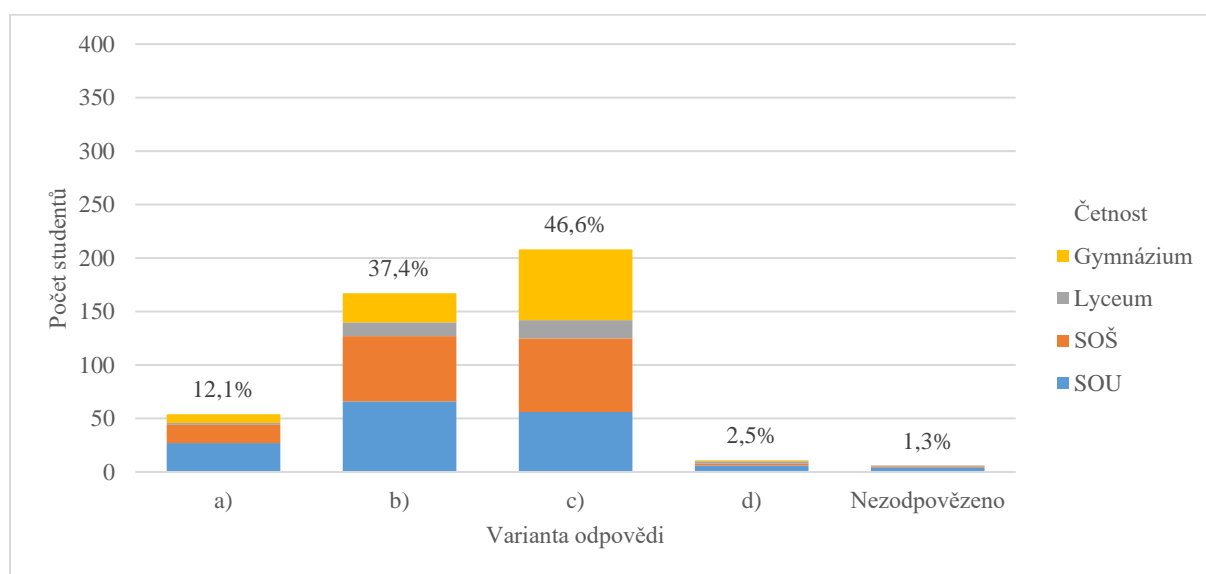
Úroveň znalostí v otázce č. 4 byla větší u gymnazistů, jejichž úspěšnost činí 61,8 %. Jako druzí skončili studenti SOŠ s úspěšností 55,3 % a třetí lyceisté, z nichž na otázku správně odpovědělo

51,4 % respondentů. U studentů SOU činila úspěšnost 49,1 %, a přestože lze označit jejich úroveň znalostí za nejnižší, je i jejich výsledek ve srovnání s ostatními otázkami nadprůměrný. Znalost pojmu inflace je zaznamenána na následujícím grafu 7.

Otázka č. 5: Vyberte pravdivé tvrzení o inflaci:

- a) Inflace znevýhodňuje dlužníky a pozitivně působí na věřitele;
- b) Inflace je pokles všeobecné cenové hladiny a dochází při ní k růstu kupní síly peněz;
- c) Při inflaci dochází k poklesu kupní síly peněz;**
- d) Inflace pozitivně působí na příjemce stálých platů, kteří si za stejně vysoký plat koupí více.

Graf 7 Vyhodnocení otázky č. 5 – znalost pojmu inflace

Zdroj: vlastní výzkum

Úroveň znalostí pojmu inflace je oproti prvním třem otázkám o něco vyšší, přesto je úspěšnost opět lehce pod průměrem. Správnou odpověď c), jež definuje inflaci jako pokles kupní síly peněz, vědělo a označilo 46,6 % dotazovaných. Nejčastější chybnou odpověď b), kdy studenti označovali naopak definici deflace, označilo 37,4 % studentů. 12,1 % studentů zakroužkovalo odpověď a), tedy že inflace znevýhodňuje dlužníky a pozitivně působí na věřitele. Nejméně dotazovaných, 2,5 %, vybralo možnost d), která obsahovala odpověď, že inflace působí na příjemce stálých platů, což je pravda, ale nikoliv způsobem, jaký je uveden v této možnosti. Pojem inflace nedokázalo charakterizovat 6 respondentů, což je 1,3 % zúčastněných.

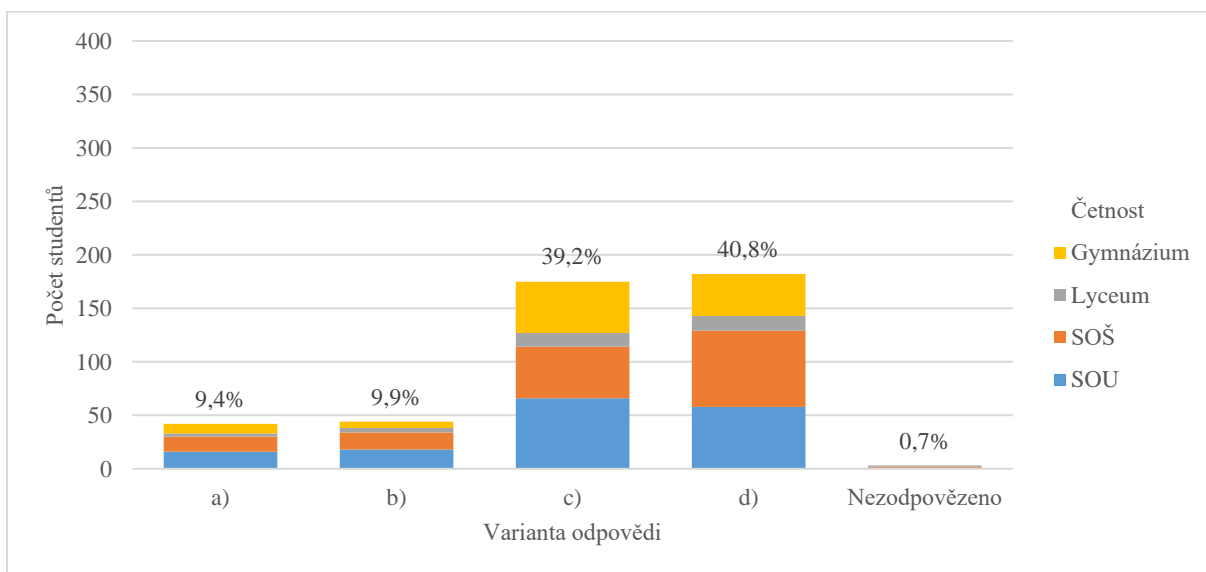
Na gymnáziu odpověděli všichni zúčastnění, přičemž 66 z nich správně a 36 studentů chybně. 27 studentů označilo chybnou odpověď b), 8 studentů možnost a) a jen 1 student se domnívá, že inflace pozitivně působí na příjemce stálých platů, a označil možnost d). Z lyceálního studia otázku správně zodpovědělo 17 studentů. 1 student neuměl pojem inflace určit a 17 respondentů odpovědělo chybně, přičemž 13 odpovědí patřilo k možnosti b) a možnosti a) a d) označili vždy 2 studenti. Na SOŠ správně odpovědělo 69 studentů, 80 dotázaných správnou definici inflace nezná a 1 student nemá absolutně tušení, co inflace představuje. 61 chybných odpovědí patřilo k možnosti b), 17 studentů předpokládá, že inflace znevýhodňuje dlužníky, a označili možnost a), a poslední z nabízených možností, možnost d), byla označena jen 2krát. Na učilištích znalo pojem inflace 56 studentů. Většina z nich, přesněji 99 dotazovaných, odpověděla chybně a 4krát byla otázka ponechána bez odpovědi. 66 studentů popsalo inflaci dle možnosti b), 27 studentů označilo nesprávnou možnost a) a 6 studentů se domnívalo, že správnou definicí je možnost d).

Na gymnáziu dokázalo pojem inflace správně charakterizovat 64,7 % dotazovaných, jejichž úroveň znalostí je tak ve srovnání se zbylými školami nejvyšší. Na lyceu uspělo 48,6 % a na SOŠ 46,0 % studentů. Nejnižší znalost pojmu lze konstatovat u studentů SOU, kde uspělo 35,2 % studentů. Znalost zákonné lhůty pro vrácení zboží zobrazuje graf 8.

Otázka č. 6: V internetovém obchodě jste zakoupili boty, které Vám jsou bohužel malé. Jaká je zákonná lhůta pro vrácení zboží bez udání důvodu?

- a) Zákonná lhůta neexistuje;
- b) 7 dní;
- c) **14 dní;**
- d) 30 dní.

Graf 8 Vyhodnocení otázky č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží

Zdroj: vlastní výzkum

Správnou odpověď c), že ze zákona lze vrátit zboží koupené v internetovém obchodě bez udání důvodu do 14 dnů, označilo 39,2 % respondentů. Ještě více respondentů označilo chybnou odpověď d), tedy 30 dní. Přesněji šlo o 40,8 % dotázaných. Zbylé dvě možnosti označil značně nižší počet studentů. 9,9 % respondentů by zakoupené zboží vrátilo do 7 dnů a zakroužkovali možnost b), zatímco 9,4 % dotazovaných se domnívá, že zákonná lhůta neexistuje a označili možnost a). 3 studenti (0,7 %) odpověď neuvedli.

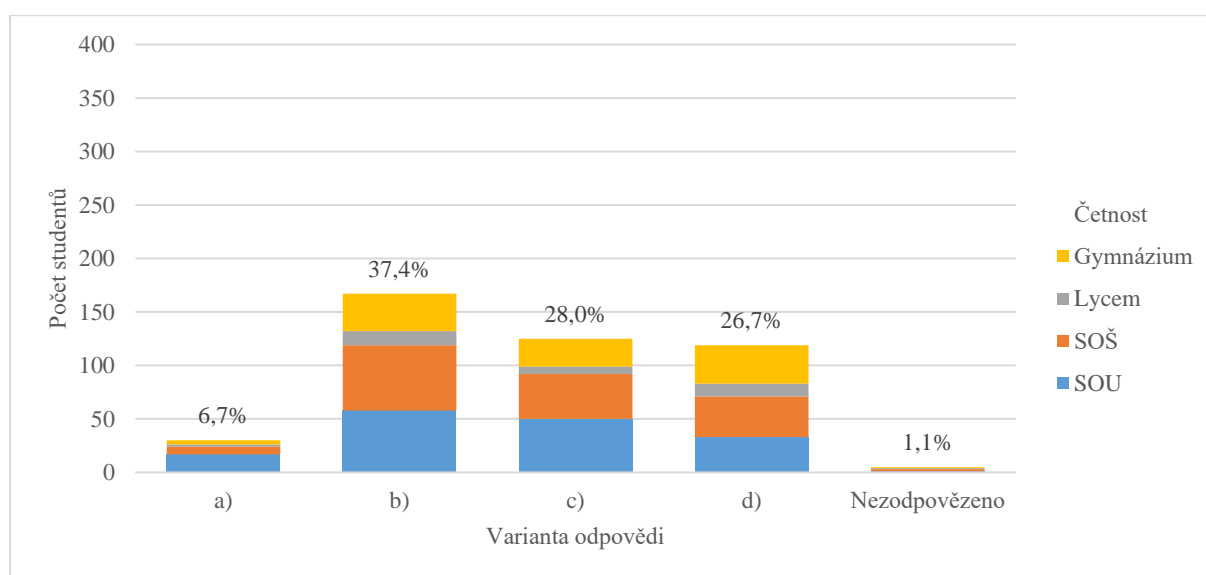
Na gymnáziu znala lhůtu pro vrácení zboží téměř polovina studentů, konkrétně 48 gymnazistů. 54 studentů by zboží vrátilo v jiné lhůtě. 39 respondentů se domnívá, že lhůta trvá 30 dní, tedy označili možnost d), dle 9 studentů zákonná lhůta neexistuje a označili možnost a) a 6 studentů by zboží vrátilo maximálně do 7 dnů dle možnosti b). Žádný z gymnazistů neponechal otázku bez odpovědi. Na lyceu odpovědělo 13 studentů správně, 21 chybně a 1 neměl vůbec představu o tom, do kdy je možné zboží v zákonné lhůtě vrátit. 14 studentů označilo nesprávně možnost d), 4krát studenti zakroužkovali možnost b) a 3 studenti považovali za správnou možnost a). Ze studentů SOŠ znalostí disponuje 48 dotazovaných. 101 studentů odpovědělo chybně a 1 student neměl o zákonné lhůtě žádnou představu. Největší počet studentů označil chybnou možnost d), jež byla označena 71 studenty. Možnost b) označilo 16 studentů a možnost a) 14 studentů. Na učilištích uspělo 66 studentů. 93 studentů, včetně jednoho, který neodpověděl, znalostí lhůty nedisponuje. Nesprávná možnost d) byla vybrána 58 studenty, možnost b) byla označena 18krát a možnost a) 16krát.

Znalostí lhůty pro vrácení zboží disponovali zejména na gymnáziu, kde uspělo 47,1 % studentů. Přesně o 10 p. b. nižší byla úspěšnost lyceistů, jež lze umístit na třetí místo. Lépe si totiž vedli studenti SOU, kde uspělo 41,5 % dotazovaných, a naopak ještě nižší úrovní znalostí disponují studenti na SOŠ, kde správně odpovědělo pouze 32,0 % studentů. Odpovědi týkající se využití naspořených peněz na stavebním spoření jsou zachyceny na grafu 9.

Otázka č. 7: Rodiče Vám založili stavební spoření, u kterého tento rok končí vázací lhůta. Co si smíte za peníze naspořené na stavebním spoření koupit?

- a) Peníze lze použít pouze na úhradu hypotečního úvěru;
- b) Mohu si koupit cokoliv bez omezení;**
- c) Jen byt, dům, pozemek, stavební materiál či vybavení domácnosti;
- d) Mohu je použít pouze na nákup nemovitosti, stavbu nemovitosti či její rekonstrukci.

Graf 9 Vyhodnocení otázky č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření

Zdroj: vlastní výzkum

Určit, co si lze koupit za peníze naspořené na stavebním spoření, činilo studentům poměrně potíže. Znalostí disponuje 37,4 % respondentů, kteří ví, že si za peníze mohou koupit cokoliv bez omezení. Možnosti c) a d) označilo 28,0 % a 26,7 % respondentů. V těchto odpovědích se studenti soustředili na využití stavebního spoření pouze na stavbu, rekonstrukci či nákup domu nebo bytu a jeho vybavení. Dle 6,7 % dotazovaných peníze slouží pouze na úhradu hypotečního úvěru a označili možnost a). Otázku vynechalo 5 dotazovaných (1,1 %), kteří o využití peněz zřejmě nedokázali rozhodnout.

Na gymnáziu správně odpovědělo 35 respondentů. Dle 66 studentů takto naspořené prostředky slouží jen k financování bydlení a 1 student neměl tušení, co si lze za naspořené peníze koupit. Nejvíce studentů gymnázia považovalo za správnou odpověď možnost d), jež byla označena 36krát. 26 studentů se mylně domnívalo, že odpovědí je varianta c) a k možnosti a) se přikláněl nejmenší počet studentů, neboť byla označena jen 4krát. Na lyceálním studiu byla správná odpověď b) označena 13 studenty. 21 dotazovaných odpovědělo chybně a 1 student na otázku neodpověděl. 12 studentů vybralo nesprávně možnost d), 7 respondenty byla zakroužkována možnost c) a 2 respondenti by využili peníze na úhradu úvěru a označili variantu a). Na SOŠ by našetřené peníze využilo na cokoliv 61 dotazovaných. Dle 87 studentů je možné prostředky využít jen na jednu z možností týkající se bydlení, což bylo nesprávné uvažování, a 2 studenti nevěděli, co mají odpovědět. Z těchto 87 studentů se 42 dotazovaných domnívalo, že správnou

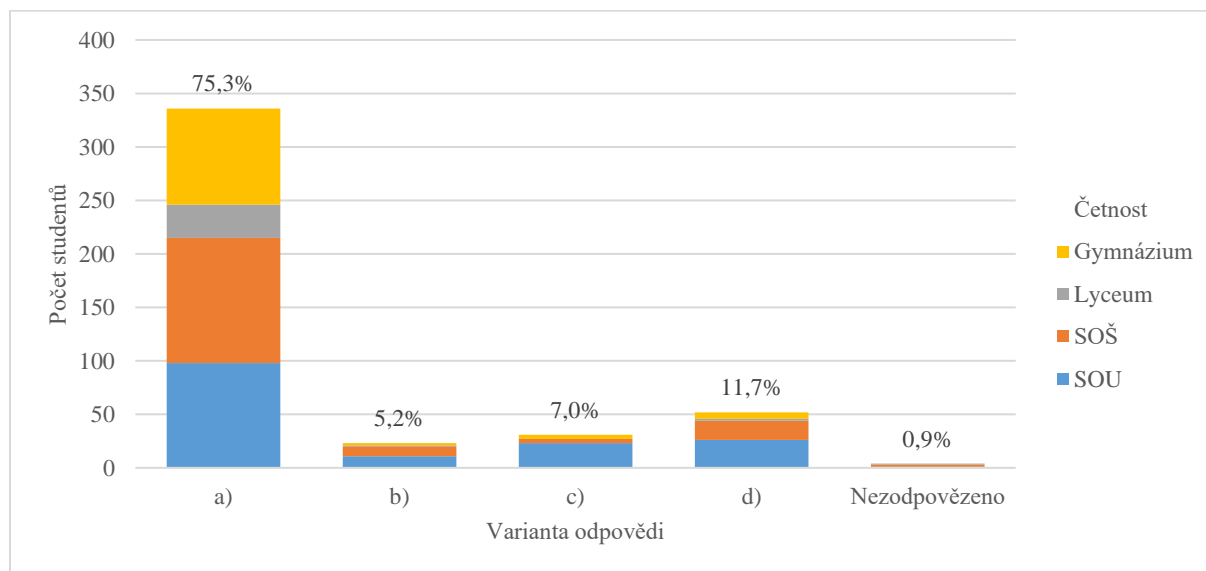
odpovědí je možnost c), 38 studentů bylo přesvědčeno o správnosti varianty d) a 7 studentů označilo možnost a). Na SOU vybralo možnost b) 58 dotazovaných. 100 studentů odpovědělo nesprávně, přičemž 50 studentů označilo možnost c), 33 studentů variantu d) a 17 studentů se domnívalo, že správnou odpovědí je možnost a). Stejně jako na gymnáziu a lyceu neměl 1 student žádnou představu o tom, co si může za naspořené peníze na stavebním spoření pořídit.

Větší znalostí ohledně stavebního spoření disponovali studenti SOŠ, kde úspěšně odpovědělo 40,7 % studentů. 37,1 % dotazovaných uspělo na lyceu a o 0,6 p. b. méně na učilišti, znalosti těchto studentů jsou tedy téměř totožné. Nejhůře lze hodnotit gymnazisty, kde uspělo pouhých 34,3 % respondentů. Znalosti studentů v oblasti investic jsou vyhodnoceny na grafu 10 níže.

Otázka č. 8: Nejvyšší výnos i riziko lze očekávat u kterého z následujících investičních nástrojů?

- a) Akcie;
- b) Termínovaný vklad;
- c) Spořicí účet;
- d) Dluhopis.

Graf 10 Vyhodnocení otázky č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 8 patří mezi nejméně úspěšné otázky, neboť ji správně zodpověděly více než ¾ studentů, konkrétně 75,3 %. Studenti, kteří označili odpověď a), vědí, že akcie jsou nejvýnosnějším a zároveň nejrizikovějším investičním nástrojem. Z chybných možností studenti nejčastěji označovali možnost d), jejímž obsahem byl dluhopis, který zvolilo 11,7 % studentů, nejčastěji ze SOU. Odpověď b) termínovaný vklad a možnost c) spořicí účet zvolilo dohromady pouze 12,2 % respondentů, z nichž značná část opět pocházela z učiliště. 5,2 % studentů považovalo za nejvýnosnější a nejrizikovější termínovaný vklad a 7,0 % studentů, tedy jen o 8 dotázaných více, označilo spořicí účet. 4 studenti (0,9 %) nedokázali na otázku odpovědět.

Na gymnáziu odpověděli všichni zúčastnění, přičemž správně odpovědělo 90 studentů a chybně 12 dotázaných. Nejčastěji byla z chybných možností označena možnost d), a to 6krát. 4 studenti se rozhodli pro možnost c) a jen 2krát bylo označeno b). Z lyceistů správně odpověděla většina zúčastněných, přesněji 31 ze 35 studentů. 1 student označil možnost b), 2 studenti považovali za správnou možnost d) a 1 ze studentů odpověď neznal. Odpověď c) nebyla na lyceu označena. Na SOŠ ovládá výnosnost a rizikovost investičních nástrojů 117 respondentů. 31 studentů je

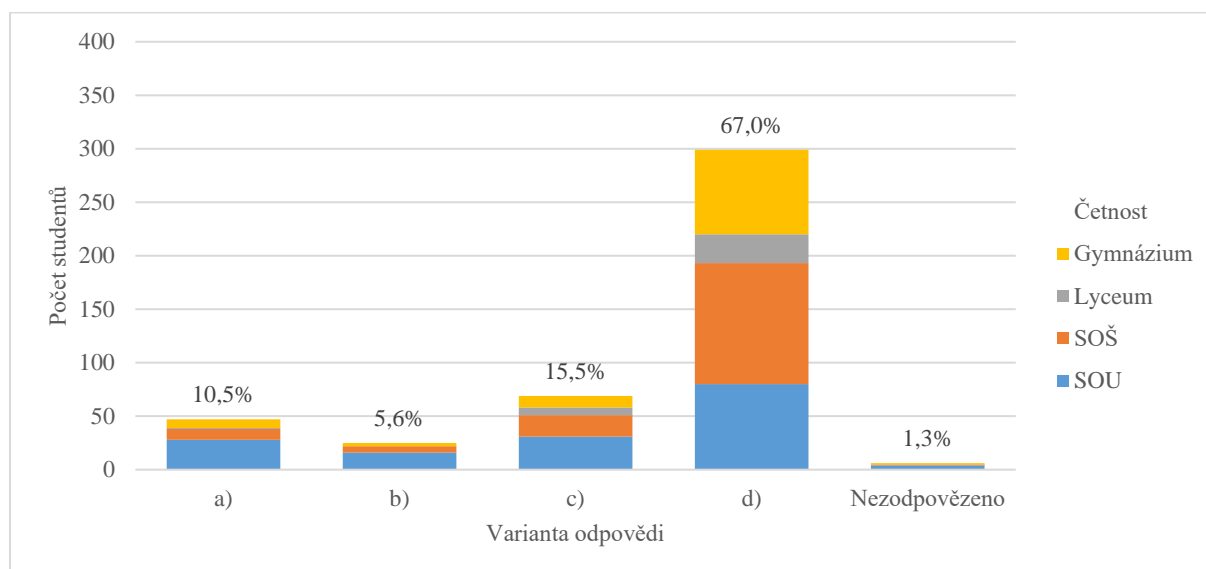
posoudilo chybně a 2 studenti je vůbec nedokázali zhodnotit. 18 studentů nesprávně zvolilo možnost d), 9 studentů vybralo variantu b) a 4 studenti se mylně domnívali, že je správnou možností c). Na učebních oborech disponuje znalostí 98 studentů, naopak 60 dotazovaných se v problematice příliš neorientovalo a 1 student neměl o výnosnosti a rizikovosti těchto nástrojů žádnou představu. Nejčastější chybnou odpovědí byla možnost d), kterou zvolilo 26 studentů. Pro možnost c) se rozhodlo 23 studentů a 11krát byla zakroužkována možnost b).

Vyšší úroveň znalostí prokázali studenti lycea, z nichž bylo úspěšných 88,6 % dotazovaných. Jen o 0,4 p. b. nižší úspěšnosti dosáhli gymnazisté. Tito studenti jsou tedy na srovnatelné úrovni. Úspěšnost studentů SOŠ činila přesně 78,0 % a studenti SOU byli úspěšní v 61,6 %. Odpovědi týkající se definice dluhové pasti zobrazuje následující graf 11.

Otázka č. 9: Co znamená termín dluhová past?

- a) Reklamní nabídka lákající na levné a rychlé půjčky;
- b) Situace, do které se jedinec dostane v okamžiku sjednání úvěru;
- c) Půjčka s velmi vysokými úroky, termín je často spojován s lichvou;
- d) Stav, kdy dlužník není schopen dostát svým závazkům vůči věřitelům a tuto situaci řeší další půjčkou či úvěrem.**

Graf 11 Vyhodnocení otázky č. 9 – znalost termínu dluhová past

Zdroj: vlastní výzkum

Termín dluhová past dokázalo definovat 67,0 % dotazovaných. Studenti správně odpověděli v případě, že zakroužkovali možnost d), tedy že je dluhová past stav, kdy dlužník není schopen dostát svým závazkům vůči věřitelům a tuto situaci řeší další půjčkou či úvěrem. Nejčastější chybnou odpovědí bylo tvrzení, že je dluhová past půjčka s velmi vysokými úroky a termín je často spojován s lichvou. Tuto odpověď spadající pod možnost c) označilo 15,5 % respondentů. 10,5 % respondentů považuje dluhovou past za označení pro reklamní nabídky lákající na levné a rychlé půjčky, tedy možnost a), a 5,6 % studentů označujících možnost b) se domnívalo, že se jedná o situaci, do které se jedinec dostane v okamžiku sjednání úvěru. 6 studentů (1,3 %) termín nedokázalo přiřadit ani k jedné z nabízených možností.

Na gymnázium správně odpovědělo 79 studentů. 22 studentů shledává za pojem dluhová past jiný z nabízených významů a 1 student vůbec nevěděl, co si pod uvedeným pojmem představí. 11 studentů označilo chybně možnost c), 8 studentů možnost a) a 3 studenti považovali za správnou odpověď b). Na lyceu odpověděli všichni dotazovaní. Z nich odpovědělo 27 studentů

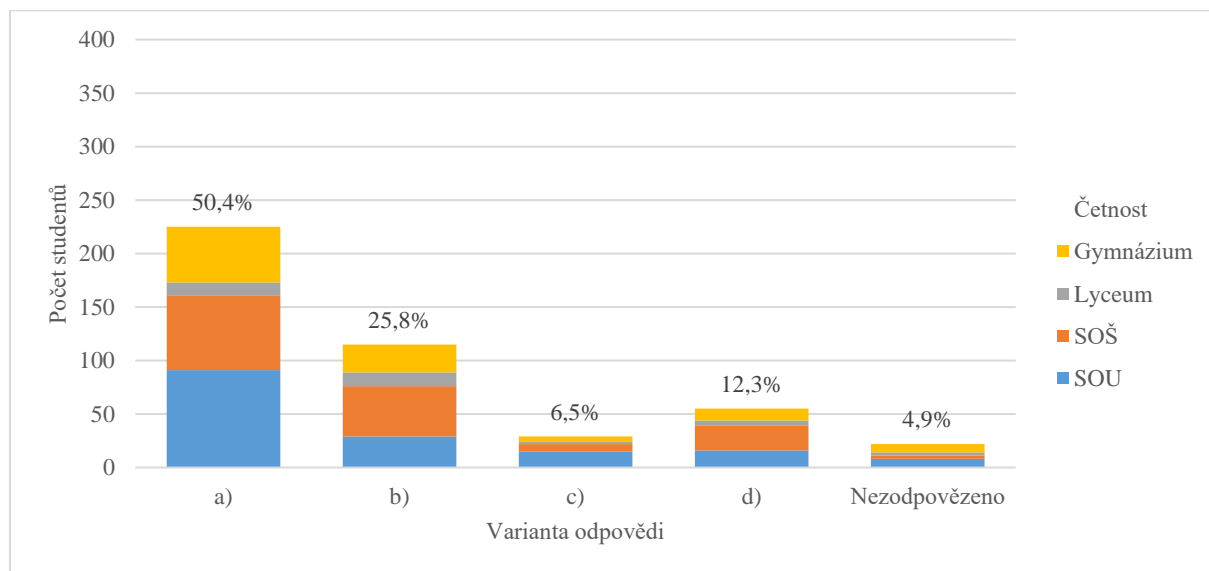
správně a 8 studentů chybně. Nejčastější chybnou odpovědí byla odpověď c), jež byla označena 7 studenty, pro možnost a) se rozhodl 1 student a možnost b) nepovažoval za správnou žádný z respondentů. Na SOŠ disponuje znalostí termínu dluhová past 113 dotazovaných. 1 student neměl tušení, co pojem označuje a 36 studentů vybralo jinou z nabízených definic, přičemž možnost c) považovalo za správnou 20 studentů, 10 studentů vybralo možnost a) a 6krát byla označena možnost b). Na SOU projevilo znalost pojmu 80 dotazovaných. 75 studentů se při volbě odpovědi zmýlilo, neboť 31 studentů označilo možnost c), 28krát byla označena možnost a) a 16krát možnost b). 4 studenti otázku nezodpověděli.

V otázce č. 9 prokázali vyšší úroveň znalostí studenti gymnázia, neboť správně odpovědělo 77,5 % z nich. O pouhé 0,4 p. b. nižší byla úspěšnost lycea a na SOŠ uspělo 75,3 % dotázaných. Lze tedy konstatovat, že jsou zmíněné školy na obdobné úrovni. Naopak nejméně úspěšní byli v porovnání s ostatními školami studenti SOU, kde správně odpovědělo 50,3 % respondentů. Opět je ale i jejich výsledek ve srovnání s průměrnou úspěšností v teoretické části dotazníku nadprůměrný. Schopnost studentů najít rozdíly mezi pojmy deviza a valuta zachycuje graf 12.

Otázka č. 10: Jaký je rozdíl mezi valutami a devizami?

- a) **Valuty jsou peníze zahraničních měn v hotovosti, devizy označují cizí měnu v bezhotovostní podobě;**
- b) Devizy jsou peníze zahraničních měn v hotovosti, valuty označují zahraniční měnu v bezhotovostní podobě;
- c) Žádný, oba názvy se shodně používají pro označení cizí měny v hotovostní podobě;
- d) Valuty jsou označení pro českou měnu v hotovostní podobě, devizy jsou peníze zahraničních měn v hotovosti.

Graf 12 Vyhodnocení otázky č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami

Zdroj: vlastní výzkum

Pojmy devizy a valuty ovládá polovina dotazovaných studentů (50,4 %), kteří správně označili, že valuty představují peníze zahraničních měn v hotovosti a devizy označují cizí měnu v bezhotovostní podobě, tedy odpověď a). Z chybných možností byla nejčastěji označována varianta b), v níž byly definice obou pojmů pouze zaměněny. Zvolilo ji 25,8 % dotazovaných. 12,3 % studentů považovalo valuty za českou měnu v hotovosti a devizy za peníze zahraničních měn v hotovosti a 6,5 % respondentů neshledávalo mezi pojmy rozdíl a označili možnost c). 22 studentů (4,9 %) nedokázalo na otázku odpovědět, což je nejvíce vynechaných odpovědí.

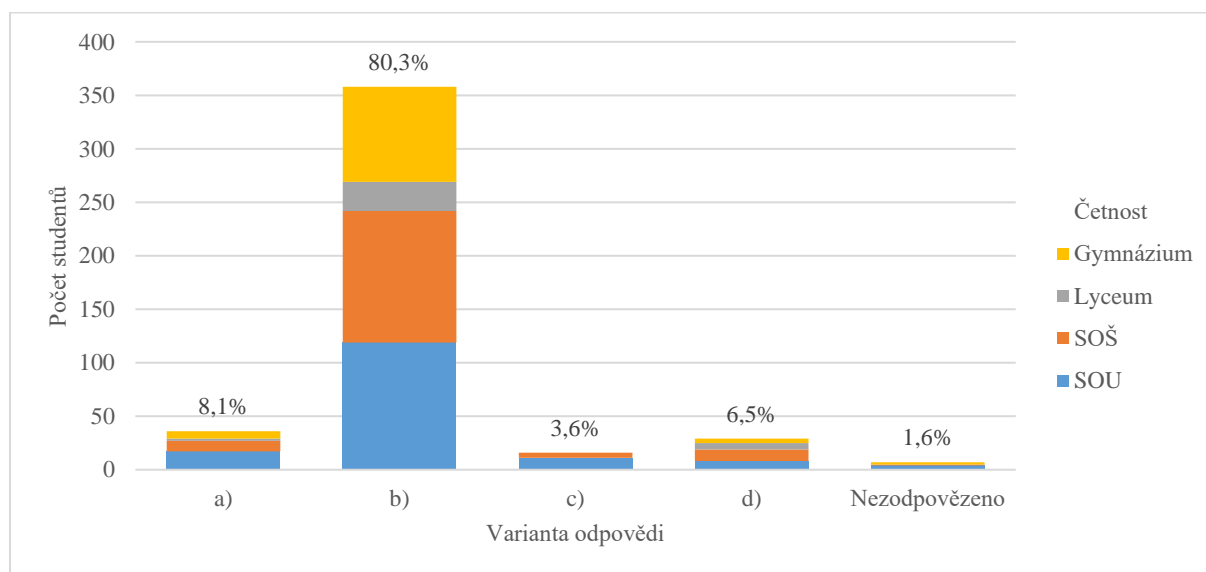
Na gymnázium dokázalo pojem valuty a devizy charakterizovat 52 studentů. 8 studentů nevědělo, co dané pojmy označují a celkem 42 studentů odpovědělo špatně. Z nich 26 gymnazistů zvolilo chybnou odpověď b), 11 gymnazistů se domnívalo, že je správnou odpovědí varianta d) a 5krát byla označena možnost c). Na lyceu označilo správnou odpověď 12 studentů, 20 lyceistů zvolilo některou z chybných možností a 3 studenti nedokázali odpovědět. Nejčastěji byla označena varianta b), jíž vybralo 13 studentů, 5krát byla označena možnost d) a 2 studenti považovali za správnou možnost c). Na SOŠ byla otázka správně zodpovězena 70 respondenty, 77 studentů pojmy deviza a valuta charakterizovalo chybně a 3 studenti netuší, co představují. 47 studentů označilo nesprávně možnost b), 23 studentů odpovědělo možnost d) a 7krát byla označena možnost c). Na učilišti ovládá pojem devizy a valuty 91 studentů, 60 respondentů se v pojmech příliš neorientovalo a 8 studentů netuší, co představují. 29 studentů SOU je charakterizovalo chybně dle možnosti b), 16 studentů označilo variantu d) a 15 studentů vybralo možnost c).

V otázce č. 10 byli nejvíce úspěšní studenti SOU, z nichž na otázku správně odpovědělo 57,2 % dotazovaných. Naopak nejhůře lze hodnotit lyceisty, jejichž úspěšnost činí 34,3 %. Na gymnázium ovládá pojem valuty a devizy 51,0 % dotazovaných a na SOŠ 46,7 % zúčastněných studentů. Na následujícím grafu 13 je vyhodnocena první otázka zaměřená na pojišťovnictví.

Otázka č. 11: Osoba, jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost je pojištěna, se nazývá:

- a) Pojistitel;
- b) Pojištěný;**
- c) Poškozený;
- d) Pojistník.

Graf 13 Vyhodnocení otázky č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 11 činila studentům nejmenší potíže a lze ji jednoznačně označit za otázku s nejvyšší úspěšností. 80,3 % dotazovaných studentů správně odpovědělo, že osoba, jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost je pojištěna, se nazývá pojištěný, a označili odpověď b). Z chybných odpovědí byla nejčastěji označována odpověď a) pojistitel, kterou vybralo 8,1 % dotazovaných. 6,5 % respondentů se domnívalo, že správnou odpovědí je varianta d) pojistník a 3,6 % studentů zvolilo zbývající možnost c) poškozený. 7 studentů (1,6 %) nedokázalo na otázku odpovědět.

Gymnazisté správně odpověděli v 89 případech, celkem 11 studentů odpovědělo chybně a 2krát studenti nedokázali o správné možnosti rozhodnout. Z nesprávných odpovědí byla nejčastěji

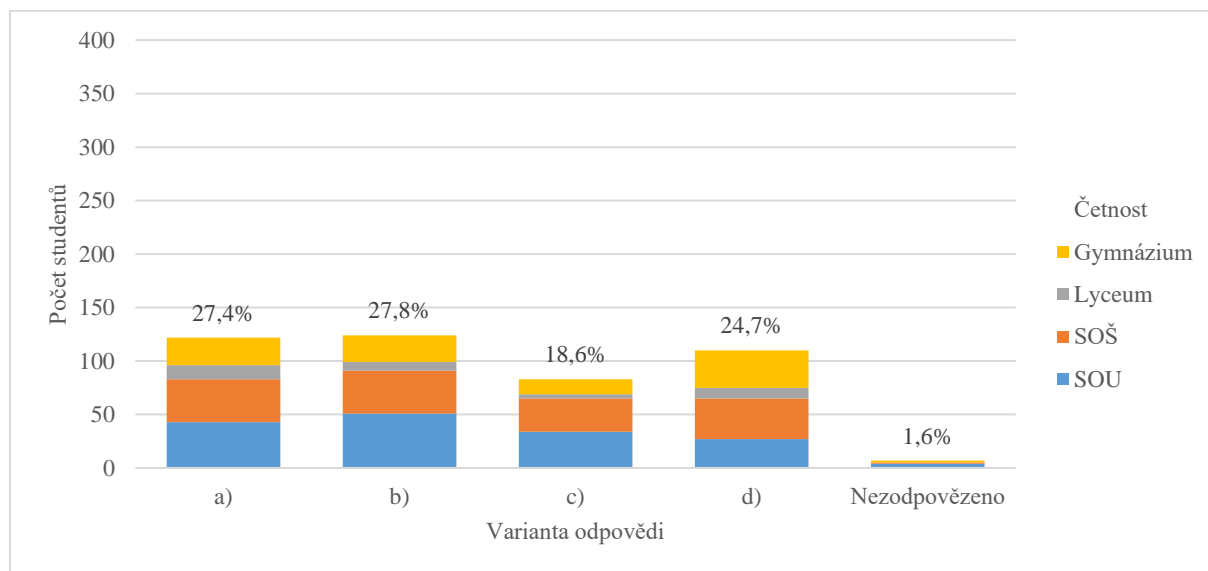
označena možnost a), pro kterou se rozhodlo 7 dotazovaných a 4krát studenti označili odpověď d). Žádný ze studentů neoznačil odpověď c). Na lyceu odpověděli všichni studenti. Správně odpovědělo 27 studentů a 8 studentů odpovědělo chybně. Zatímco 6 studentů bylo přesvědčeno, že správnou odpovědí je možnost d), 2 respondenti totéž předpokládali u možnosti a). Nikdo neoznačil možnost c). Na SOŠ dokázalo definici přiřadit ke správnému pojmu 123 studentů, 27 studentů se v pojmech příliš neorientovalo, přičemž 1 z nich nedokázal označit ani žádnou z nabízených odpovědí. Z chybných možností byla nejčastěji označena varianta d), jíž vybralo 11 studentů. 10 studentů považovalo za správnou možnost a) a 5krát studenti označili zbývající možnost c). Na SOU se v uvedených pojmech orientovalo 119 studentů. 36 dotazovaných odpovědělo špatně a 4 studenti absolutně netušili, koho daná definice popisuje. Chybu udělalo 17 studentů, kteří označili možnost a), dále 11 studentů označujících možnost c) a 8 studentů, kteří považovali za správnou možnost d).

Jeden ze základních pojmů v pojišťovnictví ovládají lépe studenti gymnázia, z nichž v otázce uspělo 87,3 % dotazovaných. O 5,3 p. b. nižší byla úspěšnost SOŠ. Pod 80 % klesla úspěšnost u zbývajících typů škol. Na lyceu uspělo 77,1 % studentů a na učilištích úspěšnost dosahovala 74,8 %. Navíc lze zmínit, že se u studentů SOŠ a SOU jedná o jednoznačně nejlepší dosažený výsledek a u gymnazistů a lyceistů jde o druhou nejlépe zodpovězenou otázku. Ti totiž dosáhli nejvyšší úspěšnosti již v otázce č. 8. Úspěšnost studentů v další otázce týkající se pojišťovnictví je vyobrazena na nadcházejícím grafu 14.

Otázka č. 12: Novákovi vlastní dobře zařízený rodinný dům se zahradou a automobil. Jaké z níže uvedených pojištění musí mít ze zákona uzavřené?

- a) Havarijní pojištění;
- b) Pojištění nemovitosti;
- c) Pojištění domácnosti;
- d) Pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla.**

Graf 14 Vyhodnocení otázky č. 12 – znalost zákonného pojištění

Zdroj: vlastní výzkum

Určit, které z uvedených pojištění musí mít rodina ze zákona uzavřené, činilo studentům značné obtíže, jak je patrné ze zaznamenaných údajů v grafu 14. Správnou odpověď d), že rodina musí mít ze zákona uzavřené pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla, vědělo pouze 24,7 % respondentů. Nejčastější a zároveň chybnou odpovědí byla možnost b), že rodina musí

mít pojištěnou nemovitost, kterou označilo 27,8 % dotázaných. Jen o 2 respondenty méně se přiklápělo k odpovědi a), tedy že musí mít sjednané havarijní pojištění. Celkem ji tedy vybralo 27,4 % respondentů. Naopak nejméně často se studenti rozhodli označit odpověď c) pojištění domácnosti. Tuto možnost vybralo 18,6 % dotazovaných. 7 studentů (1,6 %) nevybralo žádnou z nabízených možností. U poslední otázky teoretické části dotazníku mohl sehrát významnou roli i ročník, který dotazovaný student navštěvuje. Lze předpokládat, že by zejména studenti třetího a čtvrtého ročníku, kteří již mají řidičské oprávnění či navštěvují autoškolu, měli vědět, že je zákonnou povinností každého vlastníka motorového vozidla mít toto pojištění sjednané. Největší úspěšnosti dosáhli skutečně studenti čtvrtých ročníků, nicméně ta činila jen 34,3 %. S každým nižším ročníkem úspěšnost klesala a např. ze třetích ročníků odpověděla správně přesně ¼ studentů a v nejnižším necelých 18 % respondentů.

Z gymnaziálního studia správně odpovědělo 35 studentů. 67 studentů se v oblasti zákonného pojištění příliš neorientovalo, neboť odpověděli chybně či vůbec. Z chybných možností vybralo 26 studentů odpověď a). Lze konstatovat, že tito studenti alespoň správně tušili, že by se pojištění mělo vztahovat na automobil. 25 studentů označilo možnost b) pojištění nemovitosti a nejméně gymnazistů, přesněji 14, považovalo za správnou možnost c) pojištění domácnosti. 2 gymnazisté vůbec nevěděli, co mají odpovědět. Na lyceu označilo 10 studentů odpověď správnou, 25 odpovědí bylo přiřazeno k některé z chybných možností. Otázku zodpověděli, ať již správně či chybně, všichni studenti lycea, nikdo ji nevynechal. 13krát byla vybrána odpověď a), 8 lyceistů zakroužkovalo možnost b) a 4 studenti zbývající variantu c). Studenti SOŠ označili správnou odpověď ve 38 případech. 111 studentů odpovědělo špatně a 1 student neměl ponětí, které pojištění je povinné. 40 studentů vybralo chybnou odpověď a), stejným počtem studentů byla vybrána možnost b) a 31 studentů se rozhodlo pro odpověď c). Na SOU odpovědělo správně 27 studentů. Více než ¾ dotazovaných neměly o zákonném pojištění povědomí, neboť 51 respondentů zvolilo chybnou odpověď b), 43 studentů vybralo odpověď a) a 34 respondentů označilo odpověď c). 4 studenti nedokázali vybrat žádnou z nabízených možností.

Ačkoliv výsledky nejsou nijak příznivé, lze konstatovat, že v otázce zákonného pojištění je vyšší úroveň znalostí u studentů gymnázií, z nichž správně odpovědělo 34,3 % respondentů. Naopak nejhorších výsledků dosáhli studenti SOU, kde bylo úspěšných jen 17,0 % studentů. Na lyceálním studiu uspělo 28,6 % studentů a na SOŠ 25,3 % dotazovaných.

K teoretické části lze shrnout několik poznatků. Jako první je možno zmínit, že největší potíže činila studentům právě poslední otázka dotazníku, tedy druhá otázka týkající se pojišťovnictví, kterou správně zodpovědělo jen 24,7 % studentů. Naopak nejlepších výsledků dosáhli studenti v otázce č. 11. Paradoxně se opět jedná o otázku v oblasti pojišťovnictví, tentokrát prověřující znalosti jednoho ze základních pojmů, v níž uspělo 80,3 % respondentů. V první části dotazníku dokázali 8 ze 12 položených otázek zodpovědět ze všech studentů nejlépe gymnazisté. Lyceisté prokázali vyšší úroveň znalostí ve dvou otázkách, jednalo se o otázky č. 3 – znalost zdanění úroků a č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů. Studenti SOŠ disponovali největšími znalostmi v otázce č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření a studenti SOU byli nejlepší co do srovnání s ostatními školami také v jedné otázce, a to v otázce č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami. Gymnazisté tedy uspěli ve zbylých otázkách, mezi které patří otázky zaměřené na znalost zkratky RPSN a znalost RPSN jakožto kritéria pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru, znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, inflace, lhůty pro vrácení zboží, termínu dluhová past a obě otázky zaměřené na pojišťovnictví.

3.2.2 Praktická část dotazníku

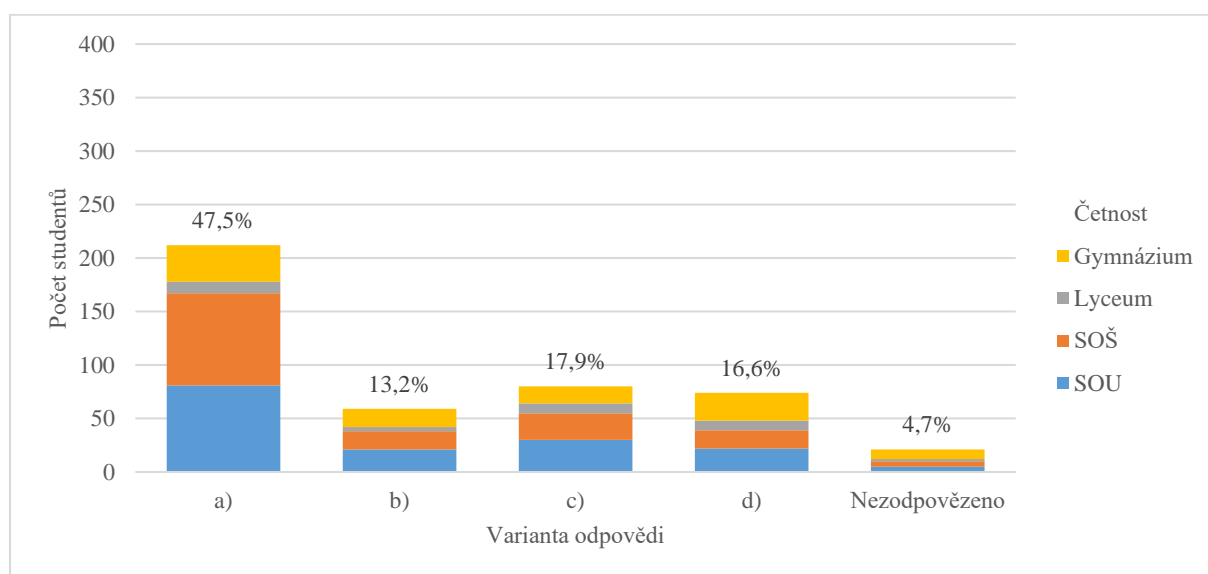
V praktické části dotazníku získali studenti 556 bodů ze 2 230 možných, což představuje úspěšnost 24,9 %. Ve srovnání s teoretickou částí klesla úspěšnost téměř na polovinu a také

docházelo k častějšímu nezodpovězení otázky. Průměrný počet získaných bodů je 1,3 bodu. Pro vyřešení praktických úloh mohli studenti využít pomůcek v podobě kalkulačky, tužky a papíru. První praktická otázka týkající se úroků je vyhodnocena na grafu 15 níže.

Otázka č. 13: Na začátku roku jste si uložili 100 000 Kč na dobu půl roku na termínovaný vklad s úrokem 3 % p. a. Kolik peněz z úroků po zdanění skutečně obdržíte?

- a) 3 000 Kč;
- b) 1 275 Kč;**
- c) 1 500 Kč;
- d) 2 550 Kč.

Graf 15 Vyhodnocení otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 15 je patrné, že správnou odpověď b) označilo 13,2 % respondentů, což je velmi slabý výsledek. V tomto případě studenti vypočítali, že po zdanění obdrží částku 1 275 Kč. Bezmála polovina dotazovaných, přesněji 47,5 % studentů, došla výpočty k odpovědi a) a odpověděla, že klient obdrží z úroků po zdanění 3 000 Kč. Tito studenti nejenže do výpočtů nezahrnuli 15% zdanění, ale současně počítali s chybnou výší úroku, který byl uveden v % p. a., nikoli p. s. Jednu z těchto dvou chyb udělali taktéž studenti, kteří zvolili možnost c) nebo d). Odpověď c) byla označena 17,9 % respondentů, kteří uvažovali správně a uloženou částku úročili sazbou 1,5 % p. s., nicméně výpočet zapomněli zdanit. Naopak 16,6 % studentů, kteří vybrali možnost d), úrok zdanili, ale nevěnovali pozornost uvedené úrokové sazbě. 4,7 % dotazovaných, což je 21 studentů, úlohu nevyřešilo.

V otázce zdanění, respektive stanovení výše úroku, bylo úspěšných 17 gymnazistů. 76 studentů odpovědělo chybně a 9 studentů úlohu nevyřešilo. 34 studentů došlo výpočty k chybné částce a odpovědi a). 26 gymnazistů tuto částku zdanilo a označili chybnou možnost d). 16 studentů naopak správně vypočtenou částku zapomnělo zdanit a zvolili poslední z chybných odpovědí, možnost c). Na lyceu došli ke správné odpovědi pouze 4 studenti. 29krát bylo odpovězeno chybně a 2 studenti odpověď nevěděli. Chybu udělalo 11 studentů, kteří vybrali možnost a), či studenti označující možnosti c) a d), jež shodně vybralo 9 studentů. Na SOŠ označil správnou odpověď stejný počet studentů jako na gymnáziu, tedy 17 dotazovaných. Lze zde zaznamenat 128 nesprávných a 5 vynechaných odpovědí. Úlohu chybně vyřešilo 86 studentů označujících možnost a), 25 studentů, kteří zvolili možnost c), a 17 studentů s možností d). Na SOU správně

odpovědělo 21 studentů, nesprávnou odpověď zvolilo 133 studentů a 5 studentů nedokázalo výši úroku vypočítat. Nejčastěji byla na učilišti označena odpověď a), kterou vybralo 81 studentů, 30 studentů došlo k chybné možnosti c) a 22krát byla studenty označena možnost d).

Úspěšnost jednotlivých typů škol se pohybovala od 11,3 % do 16,7 %. Z těchto podprůměrných výsledků vycházejí jako lepší studenti gymnázia, kde uspělo 16,7 % gymnazistů. Na učilišti byla úspěšnost o něco nižší, zde uspělo 13,2 % respondentů. Nejhorší lze hodnotit lyceisty a studenty SOŠ, neboť na lyceu uspělo jen 11,4 % respondentů a na SOŠ se úspěšnost ještě o 0,1 p. b. snížila. Nadcházející graf 16 vyhodnocuje schopnost studentů směnit cizí měnu.

Otázka č. 14: Banka má vyvěšen následující kurzovní lístek. Při prodeji si poplatek neúčtuje, při nákupu žádá 1 % z částky, minimálně 50 Kč. Vypočítejte, kolik dostanete po návratu z dovolené za 100 EUR, které budete chtít vyměnit za CZK. Níže zobrazená tabulka 1 zachycuje předmětný kurzovní lístek.

Tabulka 1 Kurzovní lístek (v Kč)

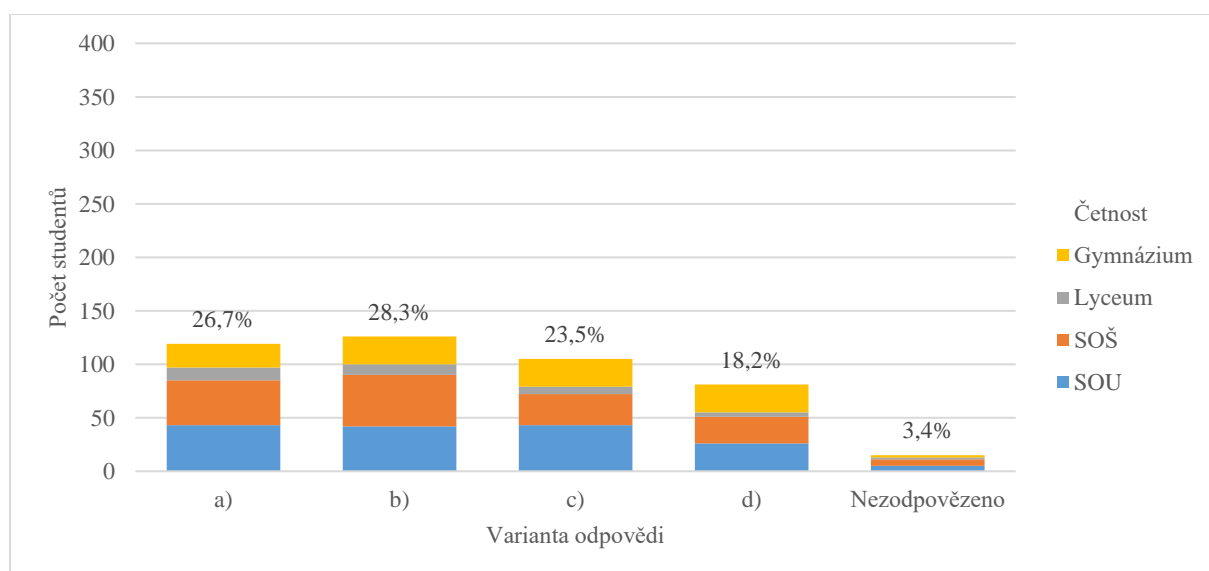
	Devizy		Valuty	
	nákup	prodej	nákup	prodej
EUR	25,66	25,92	24,19	27,39

Zdroj: ČNB (2019b), vlastní zpracování

Z tabulky 1 je zřejmé, že banka má devizový kurz CZK/EUR pro nákup 25,66 a pro prodej 25,92 a valutový kurz CZK/EUR pro nákup 24,19 a pro prodej 27,39.

- a) 2 592 Kč;
- b) 2 516 Kč;
- c) 2 739 Kč;
- d) 2 369 Kč.**

Graf 16 Vyhodnocení otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny

Zdroj: vlastní výzkum

Ačkoliv pojem devizy a valuty dokázala charakterizovat více než polovina studentů, z grafu 16 je patrné, že znalosti nedokáží využít v praxi. Většina respondentů totiž pracovala s devizami a označovala tak chybnou odpověď a) nebo b). Valuty z kurzovního lístku vybrala méně než

polovina respondentů, konkrétně 41,7 % studentů, z nichž většina navíc volila špatnou odpověď c), neboť považovala směnu EUR za CZK za prodej. Správnou odpověď d) tedy v konečném důsledku označilo jen 18,2 % respondentů. 26,7 % dotazovaných vybralo z kurzovního lístku devizy a prodej, a označili chybnou možnost a). Devizy a nákup použilo k výpočtům 28,3 % studentů, kteří označili možnost b) a zbývající možnost c), při které studenti vybrali z kurzovního lístku valuty a prodej, považovalo za správnou 23,5 % dotazovaných. 15 studentů (3,4 %) ponechalo 14. otázku bez odpovědi.

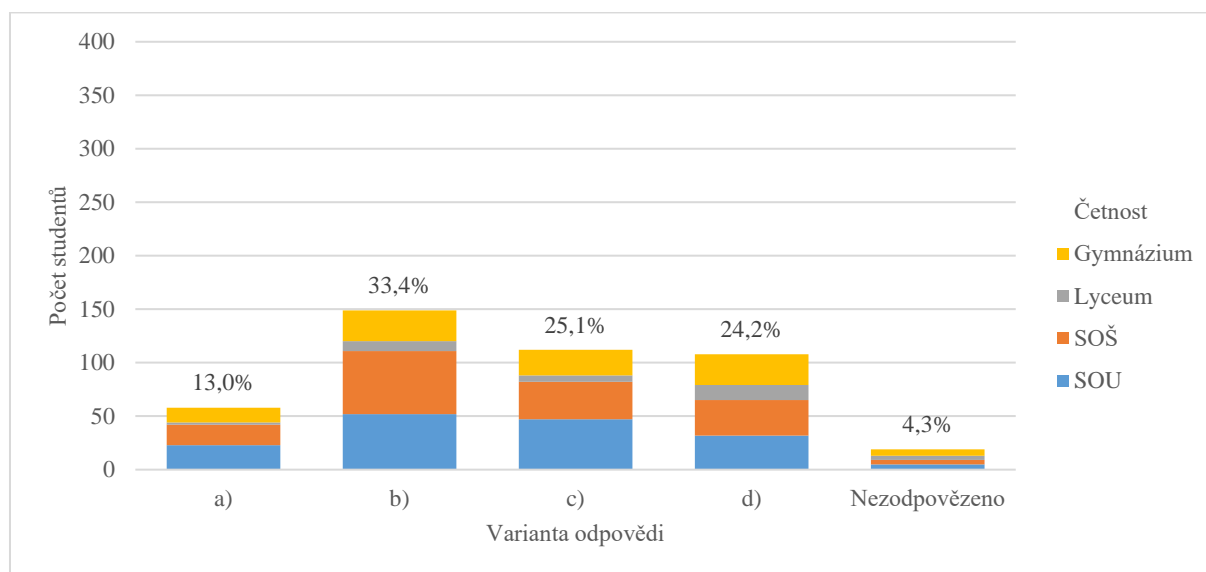
Na gymnáziu vybralo z kurzovního lístku 52 studentů správně valuty, s devizami pak pracovalo o 4 studenty méně. Ze studentů, kteří vybrali valuty, přesně jedna polovina považovala mylně směnu peněz za prodej a druhá polovina studentů za nákup – úlohu tak vyřešilo 26 gymnazistů. 2 gymnazisté úlohu vůbec nevyřešili a 74 ji zodpovědělo nesprávně. Z chybných odpovědí byla studenty 26krát vybrána možnost b) a stejným počtem také možnost c). Nejméně gymnazistů označilo zbývající nabízenou odpověď a), pro kterou se rozhodlo 22 dotazovaných. Lyceisté na rozdíl od gymnazistů vybírali z kurzovního lístku častěji devizy, jednalo se o 22 ze 35 lyceistů. 11 lyceistů vybralo z kurzovního lístku valuty, z nichž však jen 4 rozhodli, že se jedná o nákup. Dotyční 4 lyceisté odpověděli správně, zbylých 29 studentů vybralo některou z nesprávných možností a 2 studenti neodpověděli. Odpověď a) byla označena 12krát, odpověď b) byla zvolena 10 studenty a k variantě c) se přiklonilo 7 respondentů. Studenti SOŠ ve větším počtu označovali jednu z chybných odpovědí týkající se deviz, jednalo se o 90 ze 150 studentů. Naopak více jich vybralo z kurzovního lístku nákup, činilo tak 73 dotazovaných, nicméně rozdíl spočíval pouze ve 2 studentech, neboť prodej vybralo 71 z nich. Správná odpověď d) byla označena 25 studenty, 119 dotazovaných odpovědělo chybně a 6 respondentů úlohu nevyřešilo. 48 studentů považovalo za správnou odpověď možnost b), 42 studenty byla označena varianta a) a 29 studentů označilo možnost c). Podobnou úroveň znalostí, jaké dosáhli studenti SOŠ, lze sledovat i na učilištích. Zde studenti úlohu opět řešili častěji s devizami, z nichž 43 považovalo směnu za prodej a 42 za nákup. Valuty vybralo z kurzovního lístku 69 studentů, z nichž opět 43 studentů považovalo směnu za prodej. 26 studentů vyhodnotilo směnu jako nákup a označili možnost d), tudíž odpověděli správně. Na učilišti lze napočítat 128 chybných a 5 vynechaných odpovědí, přičemž nesprávné odpovědi a) a c) byly označeny vždy 43krát a zbývající možnost b) byla vybrána 42 studenty. V případě značné části studentů lze shrnout poznatek, že jim činilo obtíže nejen to, zda vybrat z kurzovního lístku devizy či valuty (ačkoliv více než polovina studentů v teoretické otázce prokázala, že rozdíl mezi nimi zná), ale stejné či dokonce větší problémy pro ně představovalo určení, kdy se jedná o prodej a kdy o nákup. Zejména se tento fakt týkal lyceistů a studentů SOU, z nichž směnu EUR za CZK považovala za prodej více než polovina studentů a stejně tak většina z nich spolu se studenty SOŠ řešila úlohu s devizami.

Vyšší znalost směny cizí měny projevíli gymnazisté, nicméně je možné výsledky všech typů škol označit za podprůměrné, neboť se úspěšnost pohybovala od 11,4 % do 25,5 %. O nejnižší úrovni lze hovořit u lyceistů. Studenti SOŠ a SOU dosáhli téměř totožné úspěšnosti, kdy na SOŠ činila 16,7 % a na SOU jen o 0,3 p. b. méně. Graf 17 na následující straně zaznamenává odpovědi studentů týkající se znalosti bezúročného období.

Otázka č. 15: Pan Novotný si u banky sjednal kreditní kartu s limitem 15 000 Kč s bezúročným obdobím 45 dnů. S novou kreditní kartou zaplatil zálohu za dovolenou ve výši 9 500 Kč. Využil bezúročného období a částku splatil do 30 dnů. Kolik ve skutečnosti stála záloha na dovolenou, jestliže je sankční úrok na kartě 21,6 % p. a. a měsíční poplatek za vedení karty 50 Kč?

- a) 9 500 Kč;
- b) 9 550 Kč;**
- c) 9 721 Kč;
- d) 11 602 Kč.

Graf 17 Vyhodnocení otázky č. 15 – znalost bezúročného období

Zdroj: vlastní výzkum

Úlohu dokázalo správně vyřešit 33,4 % dotazovaných, kteří označili odpověď b), tedy že pana Nováka stála záloha na dovolenou 9 550 Kč, neboť je do ní započítán také poplatek 50 Kč za vedení účtu. Ze zbylých variant studenti nejčastěji označovali možnost c), kde byl k záloze kromě poplatku 50 Kč přičten také sankční úrok na kartě ve výši 1,8 % p. m. Tuto možnost označilo 25,1 % respondentů. O 4 studenty méně považovalo za správnou odpověď možnost d), kterou označilo 24,2 % respondentů. K této sumě došli studenti přičtením poplatku za vedení účtu a sankčního úroku za celý rok ve výši 21,6 % p. a. 13,0 % respondentů nepřičetlo k záloze ani požadovaný poplatek a označili variantu a). 19 respondentů (4,3 %) úlohu vůbec nevyřešilo.

Na gymnázium označilo 29 studentů správnou odpověď, 67 studentů patrně nerozumí principu fungování kreditní karty ani bezúročnému období, tudíž odpověděli chybně. 6 studentů nemělo absolutně tušení, jaká částka by měla být vrácena. Z chybných možností byla nejčastěji vybrána odpověď d), již zvolilo 29 respondentů. 24 studentů označilo možnost c) a 14krát studenti zakroužkovali variantu a). Na lyceu bylo úspěšných 9 studentů, 22 studentů odpovědělo chybně a 4 studenti odpověď na danou otázku neznali. Nejvíce studentů označilo nesprávně variantu d), a to celkem 14krát, 6krát byla označena možnost c) a 2krát možnost a). Na SOŠ byla správná odpověď označena 59krát, 87 respondentů vyřešilo úlohu chybně a 4 studenti netušili, co mají odpovědět. 35 studentů nesprávně zvolilo možnost c), 33 studentů se rozhodlo zakroužkovat možnost d) a 19krát byla označena varianta a). Na SOU označilo 52 studentů odpověď správnou a ze zbylých 107 studentů úlohu někteří nevyřešili, případně došli k nesprávné odpovědi. 47krát byl označen výsledek c), 32 studentů zvolilo odpověď d), 23 dotazovaných se mylně domnívá, že by měla být bance zaplacená jen suma 9 500 Kč bez poplatku za vedení účtu, tedy možnost a), a 5 studentů na otázku neodpovědělo.

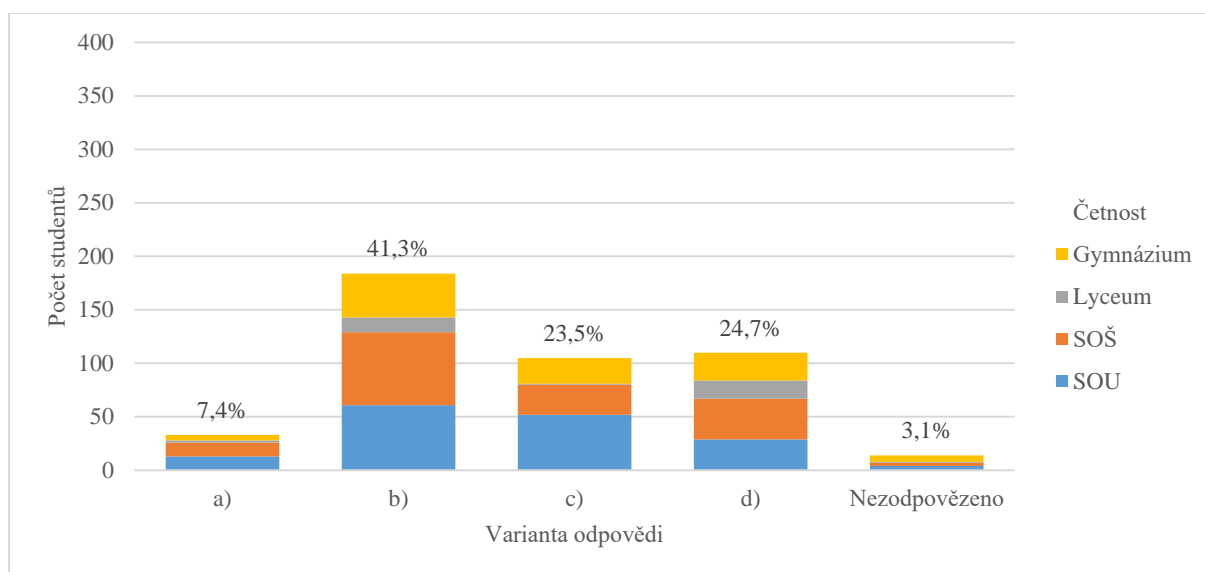
Vyšší úroveň znalostí projevili studenti SOŠ, jejichž úspěšnost činila 39,3 %. Naopak nejslabší výsledek lze zaznamenat u studentů lycea, z nichž úlohu dokázala vyřešit jen ¼ respondentů, přesněji 25,7 %. V porovnání s lyceem bylo dosaženo o něco lepšího výsledku na gymnázium, kde úlohu vyřešilo 28,4 % gymnazistů, a na učilištích, kde úspěšnost činila 32,7 %. Následující graf 18 zobrazuje schopnost studentů vybrat z nabízených možností nejvýhodnější úvěr.

Otázka č. 16: Chcete si půjčit 200 000 Kč. Která z nabídek pro vás bude nejvýhodnější?

- a) Úrok 7 % p. s., RPSN 14 %;
- b) Úrok 2,5 % p. q., RPSN 13 %;

- c) Úrok 11 % p. a., RPSN 12 %;
 d) Úrok 1,2 % p. m., RPSN 15 %.

Graf 18 Vyhodnocení otázky č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru

Zdroj: vlastní výzkum

Posoudit výhodnost uvedených nabídek dokázalo 23,5 % respondentů, kteří vybrali správnou odpověď c), tedy půjčku s úrokem 11 % p. a. a 12% RPSN. Nejčastěji se studenti domnívali, že nejvýhodnější nabídkou je možnost b), kterou zvolilo 41,3 % dotázaných. Druhou nejčastější chybnou odpovědí byla varianta d), kterou označilo 24,7 % respondentů. Tito studenti vybrali z nabízených možností nabídku nejen s nejvyšší RPSN, ale i úrokem. Nejméně studentů se pak rozhodlo označit variantu a), jež byla vybrána 7,4 % dotázaných. 14 studentů, což je 3,1 % dotázaných, nedokázalo o výhodnosti nabídek rozhodnout.

Jak již bylo zmíněno, otázka č. 16 navazovala na otázku č. 2 a sloužila k ověření teoretických znalostí. Teoretickou otázku správně zodpovědělo 29,8 % respondentů, což opět neodráží příliš vysokou úroveň znalostí, která se v praktickém příkladě ještě snížila. Navíc byly díky použití různých zkratk u úrokových sazeb odhaleny dvě skutečnosti. Za prvé, že studenti zkratky znali, neboť si často v rámci papírové formy psali poznámky a přepočítávali měsíční, čtvrtletní či pololetní úrokové sazby na roční. A za druhé to dokázalo velmi podstatný fakt, že správné rozhodující kritérium neznají, jinak by se tímto úkonem nezabývali a vybrali úvěr dle nejnižší RPSN.

Z gymnazistů dokázalo posoudit výhodnost nabízených úvěrů 24 studentů. Většina, přesněji 72 dotázaných, vybrala z nabídky jeden z méně výhodných úvěrů a 6krát byl dotazník odevzdán bez odpovědi. 41 studentů se mylně domnívalo, že nejvýhodnější úvěr je uveden v možnosti b), 26 gymnazistů vybralo možnost d) a 5 studentů označilo možnost a). Na lyceálním studiu správně odpověděl pouze 1 student ze 35. Lyceisté předpokládali, že nejvýhodnější nabídka je uvedena v nesprávné možnosti d), jež byla označena 17 studenty. 14 studentů označilo variantu b) a 2krát studenti rozhodli, že nejvýhodnější nabídkou je možnost a). 1 ze studentů nedokázal o výhodnosti jednotlivých úvěrů rozhodnout. Na SOŠ disponovalo znalostí 28 studentů, 119 respondentů vybralo dražší úvěr a 3 dotazovaní vůbec nedokázali výhodnost jednotlivých úvěrů posoudit. Nejčastěji, avšak chybně, byla považována za nejvýhodnější možnost b), kterou zvolilo 68 studentů. 38krát byla označena možnost d) a nejméně studentů, přesněji 13, by se rozhodlo pro nabídku uvedenou v možnosti a). Na SOU byla situace o něco lepší a výhodnost uvedených úvěrů dokázalo posoudit 52 studentů. 4 studenti úlohu nevyřešili a 103 respondentů

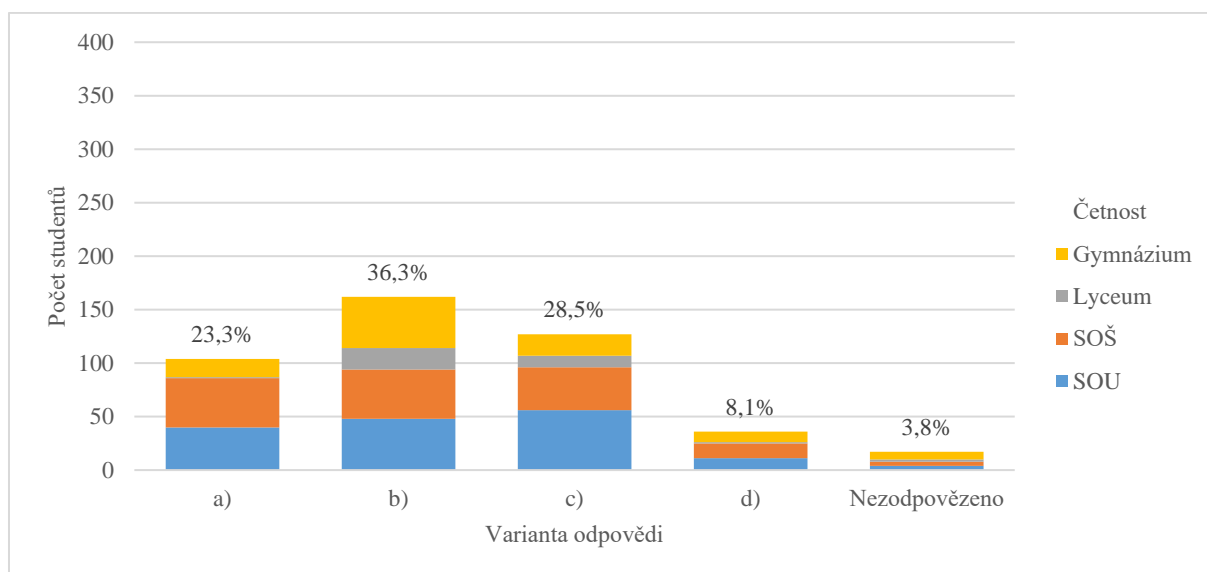
ji zodpovědělo chybně, přičemž 61 z nich označilo chybnou variantu b), 29 možnost d) a stejný počet studentů jako na SOŠ, tedy 13, označil za výhodnější nabídku možnost a).

Využit teoretických znalostí a vybrat z nabízených možností nejvýhodnější úvěr dokázalo s největší úspěšností 32,7 % studentů SOU. Na gymnázium uspělo 23,5 % dotazovaných a na SOŠ 18,7 % studentů. Na lyceu dokázal správně odpovědět jen jediný student, úspěšnost je tedy 2,9 %. Na následujícím grafu 19 jsou zobrazeny odpovědi studentů na poslední otázku praktické části a zároveň poslední otázku celého dotazníku.

Otázka č. 17: Ve čtyřčlenné rodině má pan Novák čistý příjem z podnikání 60 000 Kč čtvrtletně, paní Nováková má čistou mzdu 16 000 Kč měsíčně. Měsíční výdaje rodiny činí: záloha na elektřinu a plyn 4 500 Kč, nájem 11 000 Kč, jídlo 6 000 Kč, oblečení a obuv průměrně 2 500 Kč, paušál za telefonní služby 2 000 Kč, ostatní výdaje (kroužky pro děti, kultura, zábava) 3 000 Kč, MHD do školy a zaměstnání za celou rodinu činí 830 Kč. Rodiče i děti se přes týden stravují ve školních a závodních jídelnách, kde oběd za jedno dítě stojí 540 Kč a za jednoho dospělého 960 Kč měsíčně. Vypočítejte případný přebytek v rozpočtu za tento měsíc a rozhodněte, kolik měsíců by musela rodina šetřit na koupi nové televize za 22 190 Kč.

- a) Televizi mohou zakoupit ihned;
- b) 7 měsíců;**
- c) 5 měsíců;
- d) 11 měsíců.

Graf 19 Vyhodnocení otázky č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu

Zdroj: vlastní výzkum

Sestavit rodinný rozpočet a rozhodnout, jak dlouho by rodina šetřila na daný účel, dokázalo jen 36,3 % respondentů, což je znepokojující výsledek vzhledem k tomu, že k jeho sestavení stačí pouhé sčítání a odčítání jednotlivých položek. Více než polovina respondentů pak označila některou z nesprávných odpovědí či otázku nezodpověděla. Z chybných možností studenti nejčastěji volili odpověď c), že rodina musí na televizor šetřit 5 měsíců. Tuto odpověď označilo 28,5 % respondentů. 23,3 % dotazovaných zakroužkovalo možnost a), pravděpodobně tedy nevěnovali pozornost tomu, že příjem pana Nováka je uveden za čtvrtletí. 8,1 % respondentů označilo možnost d). Na poslední otázku neodpovědělo 17 studentů (3,8 %).

Na gymnázium úlohu úspěšně vyřešilo 48 studentů, 47 dotazovaných došlo k chybnému přebytku domácnosti a 7 studentů absolutně nedokázalo rodinný rozpočet sestavit. Nejčastěji studenti

označovali možnost c), jež byla zaznamenána 20 respondenty. Možnost a) byla označena 17krát a možnost d) byla označena 10 studenty. Na lyceu ovládá rodinný rozpočet 20 dotazovaných, 13 studentů odpovědělo chybně a 2 studenti nebyli schopni přebytek domácnosti a dobu šetření spočítat. Nejčastější nesprávná odpověď c) zde byla označena 11krát a možnosti a) a d) označil vždy 1 student. Studenti SOŠ spočítali rodinný rozpočet správně ve 46 případech. 104 studentů sestavilo rodinný rozpočet neúspěšně, respektive 4 z nich ho vůbec nesestavili. 46 studenty byla označena možnost a), 40 studentů došlo k výsledku c), 14krát byl vybrán výsledek d). Na SOU dokázal sestavit rodinný rozpočet stejný počet studentů jako na gymnáziu, tedy 48. Značná část studentů, více než 2/3 z nich, učinila při řešení úlohy chybu a označovala další z nabízených variant a 4 studenti neměli tušení, jak dlouho by rodina na uvedený televizor spořila. Nesprávná možnost c) byla označena 56 studenty, 40 studentů zřejmě nevěnovalo pozornost výplatě pana Nováka a označili možnost a) a 11 studentů došlo k výsledku d).

V případě tvorby rodinného rozpočtu byla nejvyšší úspěšnost lycea, a to 57,1 %. Na gymnáziu uspělo přesně o 10 p. b. méně studentů a výsledky SOŠ a SOU lze hodnotit jako téměř shodné, kdy na SOŠ uspělo 30,7 % studentů a na SOU byla úspěšnost jen o 0,5 p. b. nižší. Ačkoliv nejsou výsledky příliš přesvědčivé, nelze nezmínit alespoň jedno pozitivum. Tím je, že se řada studentů nad otázkou pozastavila a k odpovědi připsali, že by v případě takto nízkého měsíčního přebytku nekupovali drahý televizor, ale volili by mnohem levnější variantu. I když takové úvahy nebyly podstatou otázky, lze konstatovat, že právě toto uvažování je známkou dobré finanční gramotnosti.

Ve druhé části dotazníku zodpovědělo gymnázium 2 z 5 položených otázek lépe než zbylé typy škol. Jednalo se o otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění a č. 14 – výpočet směny cizí měny. Studenti SOŠ předvedli své znalosti v otázce č. 15 – znalost bezúročného období, studenti SOU zodpověděli nejlépe ze všech škol otázku č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru a lyceisté byli co do srovnání s ostatními studenty nejlepší v otázce č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu. K poslední zmíněné otázce je možno doplnit, že ji lze přes všeobecně velmi slabé výsledky dosažené v praktické části označit za relativně nejzdařilejší, neboť v ní uspělo nejvíce respondentů, a to 36,3 %. Naopak nejméně studentů uspělo v otázce č. 13, jež byla nejvíce problematická nejen pro studenty SOŠ a SOU, ale také pro gymnazisty. Lyceisté si však vedli ještě hůře v 16. otázce, ve které jsou jejich výsledky až tristní, neboť správně odpověděl jen jediný student.

3.3 Komparace úrovně znalostí finanční gramotnosti studentů zúčastněných škol

V následující podkapitole jsou zhodnoceny a porovnávány znalosti studentů jednotlivých typů škol. Výsledky škol jsou srovnávány nejen mezi sebou, ale především se srovnávací základnou, jež má podobu průměrně dosažené úspěšnosti. Tato úspěšnost činí 41,1 % za celý dotazník, 47,9 % za jeho teoretickou část a 24,9 % dosažených v rámci praktické části. Jako první jsou vyhodnoceny znalosti studentů gymnázia.

3.3.1 Gymnázia

Gymnazisté byli hned v deseti otázkách nejúspěšnější, konkrétně v osmi teoretických a ve dvou praktických. Přesto však v pouhých 7 případech zodpověděla otázku správně více než polovina studentů a průměrná úspěšnost gymnazistů v celém dotazníku činí 47,5 %. V teoretické části průměrně uspělo 55,5 % studentů a v praktické 28,2 % gymnazistů. V komparaci s průměrnou celkovou úspěšností dosáhli gymnazisté nadprůměrných výsledků v devíti otázkách, a to otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN, č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, č. 5 – znalost pojmu inflace, č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží, č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti

investičních nástrojů, č. 9 – znalost termínu dluhová past, č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami, č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví a č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu, což jsou s výjimkou jedné pouze teoretické otázky. Při porovnání výsledků s průměrnou úspěšností dosaženou v teoretické části dotazníku byli gymnazisté nadprůměrně úspěšní ve stejných otázkách vyjma otázky č. 6, a naopak při porovnávání s praktickou částí byli nadprůměrně úspěšní v již zmíněné otázce č. 17 a navíc ve dvou dalších otázkách, a to v otázce č. 14 – výpočet směny cizí měny a v otázce č. 15 – znalost bezúročného období. Nejnižší znalosti projevili studenti v otázce č. 13 týkající se výpočtu úroku, kde uspělo 16,7 % studentů, a naopak s 88,2% úspěšností byla zvládnuta otázka č. 8. Celkem získalo 102 studentů 823 bodů a průměr činí 8,07 bodu. V tabulce 2 je zaznamenán průměrný počet bodů dosažený jednotlivými ročníky gymnázia.

Tabulka 2 Výsledky dotazníkového šetření u studentů gymnázia

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
Počet respondentů	8	35	22	37	102
Celkový počet bodů	62	241	227	293	823
Průměrný počet bodů (max. 17 bodů)	7,75	6,89	10,32	7,92	8,07

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky 2 je patrné, že nejlepších výsledků dosahovali studenti třetího ročníku, ačkoliv je dle vyjádření pedagoga teprve výuka finanční gramotnosti čeká. O téměř 2,5 bodu nižší je průměr studentů čtvrtého ročníku, u kterých lze předpokládat lepší výsledky, a to nejen z důvodu, že mají výuku finanční gramotnosti absolvovanou, ale měli by mít nabyté poznatky z reálného života. Nejhorších výsledků dosáhli studenti druhého ročníku, kde lze zaznamenat v průměru o 3,43 bodu méně než u třetáků. Naopak studenti prvního ročníku dosáhli téměř stejného průměrného bodového hodnocení jako studenti ročníku čtvrtého. Rozdílem bylo jen 0,17 bodu.

Gymnazisté v prvním ročníku dosáhli celkem 62 bodů a pohybovali se v rozmezí 4–13 bodů. Modus je 7 a 9 bodů, medián 7,5 bodu a průměr studentů prvního ročníku 7,75 bodu. O něco horších výsledků dosáhli studenti druhého ročníku gymnázia, kteří v počtu 35 respondentů dosáhli 241 bodů. Modus je 6 a 8 bodů a medián 7 bodů. Průměrně dosáhli studenti druhého ročníku 6,89 bodu a body se pohybovaly v rozmezí 2–12 bodů. Absolutně nejlepší výsledky lze pozorovat u studentů třetího ročníku gymnázia, jejichž průměrný počet bodů (10,32 bodu) je nejvyšší jak v rámci gymnázia, tak i ostatních škol. Rozmezí bodů se pohybovalo od 4 do 15 bodů, modus je 9 bodů a medián 10 bodů. Ze čtvrtého ročníku se z gymnázia účastnilo nejvíce studentů, a to 37 gymnazistů, kteří v tomto počtu celkem získali 293 bodů a průměrně tak dosáhli 7,92 bodu. Nejméně bylo získáno 5 bodů, maximum činilo 13 bodů, které získal jediný student. Medián i modus činí shodně 8 bodů.

3.3.2 Lycea

Lycea lze popsat jako typ vzdělávání na pomezí mezi gymnázií a SOŠ, neboť spojují všeobecné a odborné vzdělávání. Z tohoto důvodu bylo očekáváno, že se i výsledky budou pohybovat mezi výsledky gymnázia a odborných škol. Reálně však studenti lycea dosáhli průměrného bodového hodnocení 6,86 bodu, což je prakticky shodný výsledek jako na SOŠ, kde je průměrný celkový

počet bodů jen o 0,01 bodu nižší. Ve srovnání se studenty gymnázia dosáhli lyceisté v průměru o 1,21 bodu méně. Při porovnání jednotlivých ročníků jsou ale výsledky poměrně odlišné, kdy studenti čtvrtého ročníku lycea dosáhli v průměru nejlepších výsledků ve srovnání nejen s vrstevníky ze SOŠ, ale i gymnázia.

Z lycea průměrně uspělo 40,3 % studentů. V teoretických otázkách projeví vyšší znalosti, což se odrazilo na úspěšnosti, která činila 48,1 %. Naopak v praktických otázkách uspělo průměrně 21,7 % lyceistů, což je absolutně nejméně ve srovnání se všemi typy škol. Při porovnávání jejich výsledků s průměrnou celkovou úspěšností dosáhli lyceisté nadprůměrných výsledků v šesti otázkách, konkrétně v otázce č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, č. 5 – znalost pojmu inflace, č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů, č. 9 – znalost termínu dluhová past, č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví a č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu. Při srovnání výsledků s průměrnou úspěšností v teoretické části zůstávají nadprůměrně úspěšně zodpovězené otázky stejné, ale ve srovnání s průměrnou úspěšností studentů v praktické části dotazníku dosáhli lyceisté nadprůměrných výsledků nejen v otázce č. 17, ale navíc i v otázce č. 15 – znalost bezúročného období. Nejnižší znalosti projeví studenti lycea v jedné z praktických otázek, v níž uspěl jen jediný student a úspěšnost je tedy vyčíslena na pouhých 2,9 %. Jednalo se o otázku č. 16, kde studenti vybírali z nabídky nejvýhodnější úvěr. Tato otázka však byla poměrně problematická pro všechny typy škol, respektive pro všechny studenty. Naopak nejvyšší úroveň znalostí prokázali v otázce č. 8, kde uspělo 88,6 % studentů. Bodové skóre jednotlivých ročníků lycea je zobrazeno v tabulce 3 níže.

Tabulka 3 Výsledky dotazníkového šetření u studentů lycea

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
Počet respondentů	—	—	17	18	35
Celkový počet bodů	—	—	95	145	240
Průměrný počet bodů (max. 17 bodů)	—	—	5,59	8,06	6,86

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky 3 je patrný značný rozdíl mezi výsledky dosaženými studenty třetího a čtvrtého ročníku. Výsledky třetího ročníku lycea lze označit při porovnání s výsledky maturitních oborů za nejhorší. Ve srovnání se všemi čtyřmi typy škol je lze přirovnat k výsledkům prvních ročníků učilišť. Naopak si vedli poměrně dobře studenti čtvrtého ročníku, alespoň co do srovnání s vrstevníky z gymnázia a SOŠ a se studenty posledního ročníku SOU. Třetí ročník lycea dosáhl celkem 95 bodů v počtu 17 studentů, průměrně tedy získali 5,59 bodu. Nejméně byly získány 3 body, maximum činilo 7 bodů. Modus i medián je shodně 6 bodů. Čtvrtý ročník lycea dosáhl o poznání lepších výsledků, kdy v 18 studentech získali 145 bodů a průměr tak činí 8,06 bodu. Jeden student dosáhl pouhých 2 bodů, 3 ani 4 body nikdo nezískal. Maximum bylo 11 bodů, které získali dva studenti. Modus je 9 a 10 bodů a medián 9 bodů.

3.3.3 Střední odborné školy

Průměrný celkový počet bodů dosažený studenty SOŠ byl druhý nejnižší. Oproti lyceu byl však jejich průměr horší jen o 0,01 bodu a průměrná úspěšnost 40,3 % je zcela shodná. Liší se však úspěšnost těchto dvou škol v jednotlivých částech dotazníku. V teorii uspělo 47,3 % studentů

SOŠ, tedy méně než na lyceu, ale v praktických příkladech byli naopak oproti lyceistům s úspěšností 23,3 % lepší. Ve srovnání s průměrnou celkovou úspěšností byli studenti nadprůměrně úspěšní v šesti teoretických otázkách, konkrétně v otázce č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, č. 5 – znalost pojmu inflace, č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů, č. 9 – znalost termínu dluhová past, č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami a č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví. V komparaci s průměrnou úspěšností v teoretické části pak byli studenti nadprůměrně úspěšní již jen ve čtyřech otázkách – v otázce č. 4, č. 8, č. 9 a č. 11. V praktických otázkách dosáhli nadprůměrného výsledku ve stejných otázkách jako lyceum, a to v otázce č. 15 – znalost bezúročného období a č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu. Pro studenty SOŠ byla nejproblematictější otázkou otázka č. 13 týkající se výpočtu a zdanění úroků, kterou správně zodpovědělo jen 11,3 % studentů. Naopak otázka č. 11 činila studentům nejmenší problémy a znalost jednoho ze základních pojmů v pojišťovnictví prokázalo 82,0 % dotazovaných.

Ze SOŠ se dotazníkového šetření účastnilo 150 studentů, kteří dohromady získali 1 027 bodů, průměr činí 6,85 bodu. Nejúspěšnější byli v dotazníkovém šetření studenti prvního ročníku, pak již průměrně dosažené body klesaly a nejméně znalostí projeví studenti ročníku třetího. Průměr u studentů posledního ročníku byl oproti třetákům o 0,19 bodu vyšší, nicméně do úrovně prvních ročníků chybí v průměru více než 1 bod. Další data jsou zobrazena v tabulce 4, která shrnuje bodové hodnocení jednotlivých ročníků SOŠ.

Tabulka 4 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOŠ

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
Počet respondentů	35	31	37	47	150
Celkový počet bodů	274	208	236	309	1 027
Průměrný počet bodů (max. 17 bodů)	7,83	6,71	6,38	6,57	6,85

Zdroj: vlastní výzkum

Z prvního ročníku SOŠ se dotazníkového šetření zúčastnilo 35 respondentů, kteří dohromady získali 274 bodů, průměrně 7,83 bodu. Nejméně byly získány 4 body, a to v jednom případě. Naopak nejvíce bylo získáno 12 bodů, které získali dva studenti. Modus je 9 bodů a medián je 7 bodů. Druháci na SOŠ získali 208 bodů v počtu 31 studentů, průměrně 6,71 bodu. Medián i modus je shodně 7 bodů. Nejméně byly získány 2 body, maximum bylo 13 bodů. 2 body či 12 bodů však nezískal z druhého ročníku žádný ze studentů. Ze třetího ročníku se účastnilo 37 studentů, kteří získali celkem 236 bodů a průměrně dosáhli 6,38 bodu. Modus je 6 a 7 bodů, medián 6 bodů. Jeden student získal 2 body, což bylo v tomto ročníku nejméně, naopak nejvíce bylo dosaženo 10 bodů, které byly získány opět jediným studentem. V posledním ročníku SOŠ bylo získáno celkem 309 bodů. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 47 studentů a jejich průměrný počet bodů tak činí 6,57 bodu. Modus je 7 bodů, medián 6 bodů. Rozmezí bodů se pohybovalo od 0 bodů do 14 bodů. Bodové hodnocení 1 bod a 13 bodů zůstalo neobsazené.

3.3.4 Střední odborná učiliště

Průměrná úspěšnost studentů SOU je ve srovnání s ostatními typy škol nejnižší a činí pouhých 38,1 %. Stejně tak i v teoretické části dotazníku uspělo průměrně nejméně studentů, konkrétně

43,6 %. Ve srovnání s lyceisty a studenty SOŠ však studenti SOU projevili vyšší znalosti v praktické části, kde uspělo přesně 25,0 % dotazovaných. Ve srovnání s průměrnou celkovou úspěšností dosáhli studenti SOU nadprůměrných výsledků v otázce č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží, č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů, č. 9 – znalost termínu dluhová past, č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami a č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví. V rámci pouze teoretických otázek lze hovořit o nadprůměrných výsledcích v totožných otázkách, pouze s výjimkou otázky č. 6, zde byla úspěšnost podprůměrná. Z praktické části lze zmínit otázky č. 15 – znalost bezúročného období, č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru a č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu, v nichž studenti dosáhli ve srovnání s průměrnou úspěšností v praktické části nadprůměrných výsledků. K otázce č. 16 lze doplnit, že právě studenti SOU zodpověděli tuto otázku nejlépe ze všech zúčastněných škol. Nejmenšími znalostmi disponovali studenti SOU v otázce č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění, již správně zodpovědělo 13,2 % respondentů. Stejně jako na SOŠ byla i zde nejvíce zdařilá otázka č. 11, u níž byla zaznamenána 74,8% úspěšnost.

V dotazníkovém šetření získalo 159 studentů 1 030 bodů, průměrně 6,48 bodu. Ačkoliv jsou výsledky studentů SOU nejnižší, studenti posledního ročníku mohou úspěšně konkurovat nejen vrstevníkům z lycea či SOŠ, ale také studentům posledního ročníku SOŠ. Konkrétní hodnocení jednotlivých ročníků SOU je zobrazeno v tabulce 5.

Tabulka 5 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOU

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	Celkem
Počet respondentů	36	59	64	159
Celkový počet bodů	193	389	448	1 030
Průměrný počet bodů (max. 17 bodů)	5,36	6,59	7,00	6,48

Zdroj: vlastní výzkum

Úspěšnost studentů SOU, jakožto celku, je nejnižší ze všech předmětných typů škol. Z tabulky 5 je však patrné, že průměr snižují zejména výsledky prvních a druhých ročníků, neboť třetí ročníky jsou ve srovnání se SOŠ jednoznačně úspěšnější, a jak již bylo zmíněno, nejen ve srovnání s vrstevníky, ale současně i ve srovnání s o rok staršími studenty jejich posledního ročníku. Také výsledky třetího ročníku lycea jsou ve srovnání se stejně starými studenty ze SOU o poznání horší, kdy výsledky lyceistů odpovídají dokonce výsledkům studentů prvního ročníku na učebních oborech.

Z učilišť se dotazníkového šetření zúčastnilo 36 studentů prvního ročníku, kteří v tomto počtu získali celkem 193 bodů, průměrně 5,36 bodu, což je nejnižší počet dosažených bodů ve srovnání se všemi ročníky zúčastněných škol. Jeden ze studentů získal v dotazníku pouze 1 bod, naopak nejvíce dosažených bodů bylo 10 bodů, opět získaných jedním studentem. Modus je 5 a 6 bodů, medián je 5 bodů. Druhý ročník byl o něco úspěšnější, kdy průměrný počet bodů je 6,59 bodu. Z tohoto ročníku SOU vyplnilo dotazník 59 studentů a dohromady získali 389 bodů. Modus i medián je shodně 6 bodů. Nejméně byly získány 2 body, nejvyšší počet získaných bodů bylo 12 bodů. Třetí ročník získal v počtu 64 studentů 448 bodů, průměrně 7 bodů. Modus činí 6 bodů a medián 7 bodů. Minimum získaných bodů byly opět 2 body a maximálně bylo získáno studenty posledního ročníku SOU 13 bodů.

3.4 Závěrečné shrnutí výsledků výzkumu

Studenty předmětných škol nelze označit přímo za finančně negramotné, avšak průměrná úspěšnost jednotlivých škol pohybující se zhruba mezi 38 až 48 % je přinejmenším alarmující a vypovídá o tom, že je skutečně velký prostor pro zlepšení. Otázkou, jež lze jednoznačně označit za nejméně úspěšnou, je otázka č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění, kterou správně zodpovědělo pouhých 13,2 % respondentů. Jen o 5 p. b. vyšší úspěšnost byla zaznamenána u otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny, ve které studenti směnili cizí měnu za české peníze. U zbylých otázek úspěšnost alespoň přesáhla hranici 20 %. Naopak nejlépe si studenti vedli v otázce č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů a v otázce č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví, kde bylo dosaženo úspěšnosti 75,3 % a u druhé zmíněné vzrostla úspěšnost ještě o 5 p. b.

U otázek v praktické části byla průměrná úspěšnost výrazně nižší, jak již bylo zmíněno, klesla ve srovnání s teoretickou částí téměř na polovinu. Díky papírovým dotazníkům, na které si studenti dělali např. při výpočtech poznámky, lze konstatovat, že studentům dělaly problémy i jednoduché matematické operace, jako bylo sčítání a odčítání, mnozí tápali zejména při výpočtu procent, což ukazuje mimo jiné i na slabší matematikou gramotnost. Dále lze usuzovat, že studenti nevěnovali dotazníku až takovou pozornost, neboť otázky, které spolu byly propojené či na sebe navazovaly, dávaly studentům menší nápovědy. Studenti toto propojení nevnímali, otázky vypracovávali odděleně a praktickou část s teoretickou vůbec nespojovali. Lze tedy konstatovat, že za nižší počet bodů může i prostá nepozornost, jelikož se řada otázek dala vyřešit pouhým zamyšlením, nebylo nutné nad otázkou dlouze polemizovat. Příkladem je otázka č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru, kde studenti velmi často a zcela zbytečně přepočítávali měsíční, čtvrtletní či pololetní úrokové sazby na roční, a dokonce se v několika případech snažili příklad vypočítat.

Pro vyhodnocení, které konkrétní oblasti finanční gramotnosti činí studentům největší potíže, bylo ve druhé podkapitole praktické části všech 17 otázek roztrženo do čtyř kategorií, které vyplývají z rozdělení Standardu do čtyř okruhů. V první kategorii, kterou je **nakupování a placení**, činila úspěšnost 41,7 %. Tato kategorie obsahuje otázku č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou, otázku č. 5 – znalost pojmu inflace, otázku č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží, otázku č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami a praktickou otázku č. 14 – výpočet směny cizí měny. Nejlepšího výsledku dosáhli studenti v otázce č. 4, kde uspělo 54,3 % respondentů. Poměrně dobré výsledky lze zaznamenat také v otázce č. 10, v níž správně odpovědělo 50,4 % dotázaných. Naopak nejhůře si studenti vedli v otázce č. 14, na kterou správně odpovědělo pouze 18,2 % respondentů. Zde je názorně ukázáno, že ačkoliv studenti pojmům rozuměli nebo je tedy alespoň dokázali správně charakterizovat, odpovědi v praktické části tomu zpravidla neodpovídaly. Lepších výsledků dosáhlo v otázkách patřících pod první kategorii gymnázium, kde průměrně uspělo 50,0 % studentů. Průměrná úspěšnost studentů SOŠ a SOU byla téměř totožná, kdy na SOU uspělo 39,9 % respondentů a na SOŠ byla úspěšnost jen o 0,6 p. b. nižší. Průměrná úspěšnost lyceistů činila 36,6 %.

Hospodaření domácnosti, jenž je druhou kategorií, zahrnuje pouze jednu praktickou otázku, jíž je otázka č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu. V této otázce uspělo 36,3 % respondentů. Schopnost sestavit rodinný rozpočet a rozhodnout, jak dlouho by rodina šetřila na určitý účel, projeví především lyceisté, kde správně odpovědělo 57,1 % studentů, na gymnázium byla úspěšnost přesně o 10 p. b. nižší. Znalosti studentů SOŠ a SOU lze hodnotit opět jako identické, kdy na SOŠ uspělo 30,7 % studentů a na SOU o 0,5 p. b. méně.

Přebytek rozpočtu domácnosti je třetí kategorií a zahrnuje otázku č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření, č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů, č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví a otázku č. 12 – znalost zákonného pojištění. Ve vybraných

otázkách uspělo průměrně 54,4 % studentů, což dělá tuto kategorii nejméně úspěšnou. Ovšem tohoto výsledku je dosaženo jen díky otázkám č. 8 a č. 11, ve kterých studenti dosahovali nejlepších výsledků, a to úspěšnosti 75,3 % a 80,3 %. Ve zbylých otázkách spadajících pod tuto kategorii bylo úspěšných jen 37,4 % a 24,7 % studentů. Úroveň znalostí gymnazistů byla opět nejvyšší, z nichž otázky průměrně správně zodpovědělo 61,0 % studentů. Na druhé pomyslné místo lze dosadit lyceisty, kde ve vybraných otázkách průměrně uspělo 57,9 % studentů. Ve srovnání s nimi lze zaznamenat o 1,4 p. b. nižší úspěšnost u studentů SOŠ. Na SOU znalostmi průměrně disponovalo 47,5 % dotazovaných.

Poslední kategorie, **schodek rozpočtu domácnosti**, obsahuje otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN, č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru, č. 3 – znalost zdanění úroků a č. 9 – znalost termínu dluhová past, z praktické části sem spadají otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění, č. 15 – znalost bezúročného období a č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru. Průměrná úspěšnost této kategorie je 33,8 %, což ji činí ze všech kategorií nejméně úspěšnou. Za bezproblémovou lze označit pouze otázku č. 9, ve které uspělo 67,0 % dotazovaných. Ve zbylých otázkách se úspěšnost pohybuje v rozmezí od 13,2 % do 37,0 %. Při takto nízké úspěšnosti prokázali vyšší znalosti gymnazisté, kteří v průměru správně odpověděli ve 38,0 % případů. Úspěšnost SOŠ se v těchto otázkách pohybovala průměrně kolem 33,0 % a na SOU uspělo v průměru jen o 0,4 p. b. méně dotázaných než na SOŠ. Nejhůře tuto kategorii zvládli lyceisté, kde úspěšnost činila přesně 30,6 %.

3.5 Doporučení pro vzdělávání finanční gramotnosti na středních školách

Ačkoliv se na předmětných školách (s výjimkou jedné) finanční gramotnosti věnovali, nelze to označit za dostačující, což potvrzují výsledky dotazníkového šetření. Přitom právě nedostatečná výuka je jednou z hlavních příčin tohoto stavu. V prvé řadě se školy věnují finanční gramotnosti v jiných předmětech, často jen okrajově, a v druhé řadě pak pouze v určitých ročnících. Z toho logicky vyplývá první doporučení, kterým je věnovat výuce finanční gramotnosti náležitou pozornost, neboť se jedná o poměrně závažné téma a jejím přehlížením nelze předpokládat, že nová generace bude umět zacházet s penězi lépe než předchozí. Nejúčinnějším řešením by bylo, aby např. alespoň v jednom pevně stanoveném ročníku probíhala výuka finanční gramotnosti po celý školní rok, neboť jen tak lze probrat veškerá potřebná témata, a samozřejmě je nutné věnovat čas také praktickým příkladům. Druhou možností je forma projektového dne či týdne. Účast v projektech by pro studenty mohla být zajímavější než klasická výuka a jak potvrzují autoři, i více přínosná. Ve srovnání s klasickou výukou by školy mohly navíc sledovat benefity v menší časové náročnosti. Kromě toho lze projekty doporučit i školám, na kterých již výuka finanční gramotnosti probíhá, a to jako její obohacení.

Mezi další možnosti, které lze použít k doplnění výuky na SŠ, patří práce s články, případovými studii a záznamy z pořadů popisující skutečné příběhy lidí. Úkolem studentů je v tomto případě uvažovat, jaké chyby dotyčný udělal a navrhnout, jak situaci vyřešit. Vhodným výukovým nástrojem mohou být také deskové hry, z nichž Lichtenberková, Gellová, Merunková, Klufa (2018, s. 43) zmiňují hru Finanční svoboda, jež věrně simuluje realitu, používá běžné produkty a hráči v ní čelí stejným situacím jako v běžném životě, jako je např. zvýšení daní, ztráta zaměstnání či propady na burze. Dále lze doporučit zapojení odborníků z praxe, které je možno pozvat do školy na přednášku či besedu. Školy také mohou studenty přihlásit do krajských, regionálních či celostátních soutěží, zajistit exkurzi např. do banky či zdravotní pojišťovny, na Živnostenský a Finanční úřad. Velmi zajímavou exkurzi nabízí mimo jiné ČNB (2020). Expozice nese název Lidé a peníze a dle stejného zdroje prezentuje vývoj měny a financí v ČR a vývoj ČNB od jejího založení.

Potíž ovšem spočívá v tom, že se převážná část ředitelů kladenského okresu nechce touto problematikou zabývat, což bylo potvrzeno již během jejich oslovování s žádostí o účast školy v průzkumu. Avšak vzhledem k tomu, že se jedná o velmi aktuální téma, které je skloňováno na mezinárodní úrovni a s dopady neznalosti finanční gramotnosti se potýká již více než tři čtvrtě milionu lidí (v ČR), je vhodným řešením nastavit povinnou časovou dotaci tak, aby ředitelé přikládali výuce finanční gramotnosti odpovídající váhu a hodiny výuky neomezili na nezbytné minimum, jak se to dle autorů skutečně stává. Toto řešení by bylo nejúčinnější, jelikož by platilo pro všechny školy bez výjimky a nařízení by muselo být respektováno.

Na základě výsledků dosažených v jednotlivých kategoriích lze doporučit, aby byla věnována zvýšená pozornost především tématům z posledního okruhu Standardu finanční gramotnosti, který byl vyhodnocen jako nejvíce problematický. Především by se tedy školy měly zaměřit na oblast úvěrů a úroků, např. vysvětlit studentům využití RPSN a způsoby stanovení úrokových sazeb, řešení situace předlužení apod. Stejně tak slabšími znalostmi studenti disponovali např. v otázce směny cizí měny. U této otázky byli ředitelé často přesvědčeni, že studentům nebude činit problémy, ale dle výsledků by mělo být i toto téma do výuky zahrnuto. Přestože polovina studentů pojem valuty a devizy dokázala charakterizovat, v praxi tuto znalost nedokázali využít a už vůbec se neorientovali, kdy se jedná při směně peněz o prodej a kdy o nákup. Přínosné by bylo taktéž zaměřit se na hospodaření domácnosti a sestavení rodinného rozpočtu. Ačkoliv Standard (MFČR, 2017a) udává, že se v tomto okruhu mají orientovat již žáci ZŠ, dosažený výsledek tomu příliš neodpovídal. Poslední téma, na které by se měly školy zaměřit, je pojišťovnictví, především aby studenti dokázali z nabízených možností vybrat vhodný druh pojištění a uvést příklady povinných pojištění. Lze se však domnívat, že pokud by bylo využito některého z předchozích uvedených doporučení, všem okruhům Standardu by byl věnován dostatečný prostor a výrazně by se zlepšily znalosti studentů napříč kategoriemi. Současně je však nutné posílit také matematickou gramotnost.

4 Závěr

V úvodu bakalářské práce byl definován hlavní cíl, kterým bylo zjistit úroveň finanční gramotnosti studentů SŠ prostřednictvím dotazníkového šetření na předmětných školách, jehož výsledky by mohly být pro tyto školy podnětem pro změnu výuky, např. jejím zlepšením či zintenzivněním. Před zahájením samotného průzkumu bylo nutné splnění dvou úkolů, kterými bylo shrnout, co by měl umět student daného stupně vzdělání a sestavit dotazník, kterým bude na předmětných školách zjištěna úroveň finanční gramotnosti. Úroveň znalostí zúčastněných studentů byla vyhodnocena pomocí elementární statistické analýzy.

První z úkolů byl realizován v rámci teoreticko-metodologické části, kde byly definovány jednotlivé okruhy Standardu finanční gramotnosti a jejich obsah. Z prvního okruhu, *nakupování a placení*, byly do dotazníku zařazeny čtyři teoretické a jedna praktická otázka. Ty prověřovaly znalosti studentů v oblasti platebních karet, inflace, lhůty pro vrácení zboží či směny cizí měny. Znalosti témat z druhého okruhu, *hospodaření domácnosti*, byly prověřeny v jedné komplexní praktické otázce, která spočívala v sestavení rodinného rozpočtu, podle jehož výsledku studenti následně museli rozhodnout, jak dlouho by rodina šetřila na určitý účel. Třetí okruh, *přebytek rozpočtu domácnosti*, se skládal ze čtyř teoretických otázek zaměřených na pojišťovnictví, investice a využití peněz ze stavebního spoření. Poslední okruh, *schodek rozpočtu domácnosti*, se v sedmi otázkách zaměřil na úroveň znalostí týkající se úvěrů, úroků a důsledků nesplácení.

Na základě vyhodnocení dotazníku bylo zjištěno, že nejslabšími znalostmi disponují studenti v oblastech, jež spadají do poslední kategorie. Zde průměrně uspělo jen 33,8 % respondentů. Tento výsledek je způsoben především tím, že kategorie obsahuje otázky č. 13 a č. 16 týkající se úroků a úvěrů, jejichž vyřešení činilo studentům značné obtíže. Stejně tak teoretické otázky zaměřené na definování zkratky RPSN či stanovení kritéria při výběru nejvýhodnějšího úvěru nebyly nijak úspěšné. Naopak vyšší znalosti byly projeveny ve třetím okruhu, kde průměrně uspělo 54,4 % dotazovaných. Ačkoliv studenti neznají zákonné pojištění a znalostí využití peněz ze stavebního spoření také nedisponovalo mnoho studentů, díky otázkám č. 8 a č. 11, které se týkaly investic a základních pojmů v pojišťovnictví, přesáhla úspěšnost 50% hranici.

Dotazník byl primárně rozdělen na teoretickou část a praktickou část, kdy jednoznačně lepších výsledků dosáhli studenti v rámci teorie, ve které se průměrná úspěšnost jednotlivých typů škol pohybovala mezi 43,6 % až 55,5 %. Naopak v praktické části dosáhly školy průměrně 21,7% až 28,2% úspěšnosti. Jak již bylo zmíněno, nelze studenty nazvat finančně negramotnými, jelikož k těmto výsledkům přispělo více faktorů jako např. nepozornost či slabší matematické znalosti. Zároveň je však nutné přiznat, že tato úroveň není nikterak uspokojivá.

Ze všech typů škol dosáhli nejlepších výsledků studenti třetího ročníku gymnázia s průměrným počtem 10,32 bodu. Druzí pak byli studenti čtvrtého ročníku lycea, kde bylo průměrně získáno 8,06 bodu. Naopak velmi slabé výsledky lze zaznamenat u prvních ročníků SOU, kde bylo studenty průměrně získáno 5,36 bodu, a u studentů třetího ročníku lycea, kde byly výsledky jen o 0,23 bodu lepší než u zmíněných prvních ročníků učebních oborů. Při srovnávání škol bez ohledu na jednotlivé ročníky si nejlépe vedlo gymnázium s průměrem 8,07 bodu a průměrnou 47,5% úspěšností v celém dotazníku. Nejhůře lze hodnotit studenty SOU, jejichž úspěšnost byla téměř o 10 p. b. nižší než na gymnáziu a průměrně získali 6,48 bodu. Lyceisté a studenti SOŠ zvládli dotazník s identickou průměrnou úspěšností 40,3 % a takřka shodným průměrem bodů.

Doporučení vedoucí ke zlepšení finanční gramotnosti lze shrnout jako zavedení výuky finanční gramotnosti jakožto samostatného předmětu, využití dalších forem vzdělávání (např. exkurze, přednášky a besedy, projektové vyučování, soutěže) či zavedení povinné hodinové dotace. Na oslovených školách probíhala výuka v rámci jiných předmětů, což neumožňuje věnovat problematice dostatek času a jakékoliv její zintenzivnění by mohlo vést k lepším výsledkům.

Literatura

Monografie

BERTL, I. *Finanční gramotnost jako nástroj sociální adaptace a příležitost k překonání negativních důsledků sociálních problémů*. 1. vyd. Praha : Česká andragogická společnost, 2017. 123 s. ISBN 978-80-905460-9-0.

BERTL, I. *Finanční gramotnost v kontextu rozvoje celoživotního učení dospělých: andragogické, metodické a psychologické souvislosti*. Praha : Česká andragogická společnost, 2016. 176 s. ISBN 978-80-905460-3-5.

BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2014. 223 s. ISBN 978-80-7380-492-3.

CÍRUS, L., CÍRUS, A. *Informační a finanční gramotnost*. Ústí nad Labem : Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016. 108 s. ISBN 978-80-7561-044-7.

HINDLS, R., ARLTOVÁ, M., HRONOVÁ, S., MALÁ, I., MAREK, L., PECÁKOVÁ, I., ŘEZANKOVÁ, H. *Statistika v ekonomii*. Průhonice : Professional Publishing, 2018. 395 s. ISBN 978-80-88260-09-7.

KUTHAN, R., PELCOVÁ, N., ZICHA, Z. *Kapitoly z didaktiky filosofie, etiky a společenských věd*. Praha : Univerzita Karlova, 2018. 321 s. ISBN 978-80-7290-983-4.

OPLETALOVÁ, A., KVINTOVÁ, J. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 114 s. ISBN 978-80-244-4519-9.

PERNICA, M., ŠEFČÍK, V. *Makroekonomická gramotnost : jak pochopit hospodářskou politiku státu*. Praha : Ekopress, 2012. 166 s. ISBN 978-80-86929-82-8.

ŘEZANKOVÁ, H. *Analýza dat z dotazníkových šetření : (čtvrté přepracované vydání)*. 4. prep. vydání. Průhonice : Professional Publishing, 2017. ISBN 978-80-906594-8-3.

ŠOBA, O., ŠIRŮČEK, M. *Finanční matematika v praxi*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha : Grada, 2017. Partners. 330 s. ISBN 978-80-271-0250-1.

Odborné knihy a časopisy

BÁRTA, Z. *Finanční gramotnost: výpočty v Excelu*. Praha : Wolters Kluwer, 2014. 370 s. ISBN 978-80-7478-483-5.

BERTL, I. *Finanční gramotnost : otázky a odpovědi, problémy a jejich řešení*. 1. vyd. V Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta, 2018. 86 s. ISBN 978-80-7561-134-5.

KOCIÁNOVÁ, H. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. 1. vyd. Olomouc : ANAG, 2012. 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.

LICHTENBERKOVÁ, K., GELLOVÁ, M., MERUNKOVÁ, J., KLUFKA, F. *Na penězích záleží*. Praha : yourchance, 2018. 93 s. ISBN 978-80-906954-2-9.

LICHTENBERKOVÁ, K., MERUNKOVÁ, J. *Finančně gramotná a podnikavá škola*. Praha : yourchance o.p.s., 2017. 189 s. ISBN 978-80-906954-0-5.

NACHER, P. *Konec finančních negramotů v Čechách, aneb, Staré pravdy nerezaví: příslovími, přirovnáními, pořekadly, rčeními, lidovými moudry a citáty k větší finanční gramotnosti a sebevědomí, aneb, Co nám teta Kateřina neřekla*. Praha : Plot, 2015. 263 s. ISBN 978-80-7428-268-3.

PELIKÁN, R., KOPECKÁ, L., JÍCHA, L., HANZLÍK, F., POLANSKÝ, P., KRAMER, J., SLÁVIK, M. *Proč je Česko v době dluhů?* Právní rádce, roč. 26 (2018), č. 4, s. 6–11. ISSN 1210-4817.

TEST. *Test: časopis pro spotřebitele*. Praha: Občanské sdružení spotřebitelů "TEST", roč. 25 (2018), č. 11, s. 56–57. ISSN 1210-731X

TĚŠÍNSKÁ, M. *Děti se nebojí půjček. Lehkomyslné hospodaření odkoukaly od rodičů*. Lidovky, roč. (2019), č. XXXII/207, s. 1–2. ISSN 1213-1385.

Internetové zdroje

BLAŽEK, R. *Mezinárodní šetření PISA 2015 v České republice [online]*. 2019 [cit. 2019-10-30]. Dostupné z WWW: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Mezinarodni-setreni-PISA-2015-v-Ceske-republice>.

ČNB. *Celkové zadlužení domácností (v mil. Kč) [online]*. 2019a [cit. 2019-10-08]. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=1538&p_strid=AAD&p_tab=1&p_lang=CS.

ČNB. *Návštěva v Expozici ČNB Praha [online]*. 2020 [cit. 2020-01-24]. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/expozice-cnb/expozice-praha/navsteva-v-expozici-cnb-praha/.

ČNB. *Obchodní kurz – kurzovní lístek ČNB [online]*. 2019b [cit. 2019-08-23]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/cs/platebni-styk/sluzby-pro-klienty/kurzovni-listek-cnb/>.

ČOI. *Odstoupení od smlouvy do 14 dnů u zboží [online]*. 2017 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z WWW: <https://www.coi.cz/faq/4-odstoupeni-od-smlouvy-do-14-dnu-u-zbozi-2/>.

HOVORKOVÁ, K. *Po pěti týdnech neví nic. Kurzy finanční gramotnosti nefungují, lidé se zadlužují dál [online]*. 2019 [cit. 2019-09-25]. Dostupné z WWW: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/problem-s-financni-gramotnosti-za-pet-tydnu-si-nic-nepamatuji/r~fe19b80a8e7e11e9be22ac1f6b220ee8/>.

MESRŠMÍD. J. *Encyklopedický slovník pojmů [online]*. 2013 [cit. 2020-01-17]. Dostupné z WWW: <http://www.cap.cz/odborna-verejnost/on-line-slovniky-a-encyklopedie/encyklopedie-pojmu>.

MFČR. *Národní strategie finančního vzdělávání [online]*. 2010 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z WWW: https://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf.

MFČR. *Standard finanční gramotnosti [online]*. 2017a [cit. 2019-08-22]. Dostupné z WWW: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2017/standard-financni-gramotnosti-29163>.

MFČR. *Strategické dokumenty [online]*. 2017b [cit. 2019-10-18]. Dostupné z WWW: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>.

MFČR. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách [online]*. 2007 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z WWW: <https://www.psfv.cz/assets/cs/media/System-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach.pdf>.

OECD. *OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies [online]*. 2016 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>.

Seznam příloh

Příloha 1 Přepis e-mailové korespondence s řediteli SŠ	I
Příloha 2 Dotazník finanční gramotnosti	II
Příloha 3 Rozložení studentů dle typu navštěvované školy	VI
Příloha 4 Rozložení studentů dle navštěvovaného ročníku.....	VII
Příloha 5 Výuka finanční gramotnosti na zúčastněných školách	VIII
Příloha 6 Rozložení studentů dle ročníku a navštěvované školy	IX
Příloha 7 Vyhodnocení otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN	X
Příloha 8 Vyhodnocení otázky č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru	XI
Příloha 9 Vyhodnocení otázky č. 3 – znalost zdanění úroků	XII
Příloha 10 Vyhodnocení otázky č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou.....	XIII
Příloha 11 Vyhodnocení otázky č. 5 – znalost pojmu inflace	XIV
Příloha 12 Vyhodnocení otázky č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží	XV
Příloha 13 Vyhodnocení otázky č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření	XVI
Příloha 14 Vyhodnocení otázky č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů	XVII
Příloha 15 Vyhodnocení otázky č. 9 – znalost termínu dluhová past	XVIII
Příloha 16 Vyhodnocení otázky č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami.....	XIX
Příloha 17 Vyhodnocení otázky č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví	XX
Příloha 18 Vyhodnocení otázky č. 12 – znalost zákonného pojištění	XXI
Příloha 19 Vyhodnocení otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění	XXII
Příloha 20 Vyhodnocení otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny.....	XXIII
Příloha 21 Vyhodnocení otázky č. 15 – znalost bezúročného období	XXIV
Příloha 22 Vyhodnocení otázky č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru	XXV
Příloha 23 Vyhodnocení otázky č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu	XXVI
Příloha 24 Výsledky dotazníkového šetření u studentů gymnázia.....	XXVII
Příloha 25 Výsledky dotazníkového šetření u studentů lycea	XXVIII
Příloha 26 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOŠ	XXIX
Příloha 27 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOU	XXX

Přílohy

Příloha 1 Přepis e-mailové korespondence s řediteli SŠ

Vážená paní ředitelko / Vážený pane řediteli,

jmenuji se Karolína Kaucká a studuji obor Podniková ekonomika na Vysoké škole ekonomie a managementu v Praze. Ve své bakalářské práci se věnuji problematice finanční gramotnosti studentů středních škol v okrese Kladno a Vás bych ráda touto cestou požádala o účast na dotazníkovém šetření.

Dotazník je dostupný online na webové stránce <https://forms.gle/BSpy9fNFVyuMnVYy7> a je zcela anonymní. Studenti označí pouze typ školy (gymnázium, lyceum, SOŠ nebo SOU) a navštěvovaný ročník. Dotazník je dále rozdělen na teoretickou část, která obsahuje 12 otázek, a na praktickou část, která obsahuje 5 otázek. Časová náročnost dotazníku je stanovena na 15–20 minut.

V případě Vašeho zájmu o spolupráci a účasti na projektu, bych Vás žádala pouze o rozšíření dotazníku mezi studenty. Po ukončení dotazníkového šetření je samozřejmostí předání výsledků. Ještě bych Vás ráda ujistila, že název školy nebude v bakalářské práci zmíněn, škola bude vystupovat pouze pod jedním z výše uvedených označení.

Předem děkuji za Váš čas a stanovisko.

S přáním hezkého dne

Karolína Kaucká

Příloha 2 Dotazník finanční gramotnosti

Dobrý den,

jmenuji se Karolína Kaucká a studuji obor Podniková ekonomika na Vysoké škole ekonomie a managementu v Praze. Dotazník, který máte před sebou, obsahuje otázky týkající se finanční gramotnosti, kterou se zabývám ve své bakalářské práci. Vyplnění dotazníku by Vás nemělo stát více jak 20 minut Vašeho času.

Za Váš čas a pozornost předem děkuji!

Jaký typ SŠ navštěvujete?

- a) Gymnázium;
- b) Lyceum;
- c) Střední odborná škola / maturitní obory;
- d) Střední odborné učiliště / učební obory.

Jaký ročník navštěvujete?

- a) 1. ročník;
- b) 2. ročník;
- c) 3. ročník;
- d) 4. ročník.

Vyučuje se na Vaší SŠ finanční gramotnost?

- a) Ano, jako samostatný předmět;
- b) Ano, v rámci jiného předmětu;
- c) Ne;
- d) Nevím.

Teoretická část

1. Co znamená zkratka RPSN?

- a) RPSN je cena za úvěr a je vždy nižší než p. a., které v sobě zahrnuje další náklady (např. platbu za správu, za vedení účtu, poplatek za zřízení atd.);
- b) RPSN je číslo, které má umožnit spotřebiteli lépe vyhodnotit výhodnost nebo nevýhodnost poskytovaného úvěru. Čím větší číslo, tím výhodnější úvěr;
- c) RPSN je údaj, který v sobě zahrnuje všechny poplatky, úroky a další náklady spojené s úvěrem;
- d) RPSN je jednorázový poplatek za poskytnutí půjčky.

2. Co by pro Vás mělo být nejdůležitějším kritériem při výběru půjčky či úvěru?

- a) RPSN;
- b) Roční úroková sazba;
- c) Výše měsíční splátky;
- d) Doporučení přátel či příbuzných.

3. Úroky ze spořicíh a termínovaných účtů jsou daněny:

- a) Srážkovou daní 15 %;
- b) Srážkovou daní 10 %;
- c) Srážkovou daní 5 %;
- d) Nejsou daněny.

4. Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

- a) Pouze debetní kartou lze vybírat hotovost z bankomatů;
- b) Kreditní kartou se čerpá povolený úvěr u banky, debetní kartou se čerpají vlastní prostředky na účtu (případně kontokorent);
- c) Debetní kartou se čerpá úvěr u banky, kreditní kartou se čerpá zůstatek na účtu;
- d) Žádný, jsou to dva názvy pro totéž.

5. Vyberte pravdivé tvrzení o inflaci:

- a) Inflace znevýhodňuje dlužníky a pozitivně působí na věřitele;
- b) Inflace je pokles všeobecné cenové hladiny a dochází při ní k růstu kupní síly peněz;
- c) Při inflaci dochází k poklesu kupní síly peněz;
- d) Inflace pozitivně působí na příjemce stálých platů, kteří si za stejně vysoký plat koupí více.

6. V internetovém obchodě jste zakoupili boty, které Vám jsou bohužel malé. Jaká je zákonná lhůta pro vrácení zboží bez udání důvodu?

- a) Zákonná lhůta neexistuje;
- b) 7 dní;
- c) 14 dní;
- d) 30 dní.

7. Rodiče Vám založili stavební spoření, u kterého tento rok končí vázací lhůta. Co si smíte za peníze naspořené na stavebním spoření koupit?

- a) Peníze lze použít pouze na úhradu hypotečního úvěru;
- b) Mohu si koupit cokoli bez omezení;
- c) Jen byt, dům, pozemek, stavební materiál či vybavení domácnosti;
- d) Mohu je použít pouze na nákup nemovitosti, stavbu nemovitosti či její rekonstrukci.

8. Nejvyšší výnos i riziko lze očekávat u kterého z následujících investičních nástrojů?

- a) Akcie;
- b) Termínovaný vklad;
- c) Spořicí účet;
- d) Dluhopis.

9. Co znamená termín dluhová past?

- a) Reklamní nabídka lákající na levné a rychlé půjčky;
- b) Situace, do které se jedinec dostane v okamžiku sjednání úvěru;
- c) Půjčka s velmi vysokými úroky, termín je často spojován s lichvou;
- d) Stav, kdy dlužník není schopen dostát svým závazkům vůči věřitelům a tuto situaci řeší další půjčkou či úvěrem.

10. Jaký je rozdíl mezi valutami a devizami?

- a) Valuty jsou peníze zahraničních měn v hotovosti, devizy označují cizí měnu v bezhotovostní podobě;
- b) Devizy jsou peníze zahraničních měn v hotovosti, valuty označují zahraniční měnu v bezhotovostní podobě;
- c) Žádný, oba názvy se shodně používají pro označení cizí měny v hotovostní podobě;
- d) Valuty jsou označení pro českou měnu v hotovostní podobě, devizy jsou peníze zahraničních měn v hotovosti.

11. Osoba, jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost je pojištěna, se nazývá:

- a) Pojistitel;
- b) Pojištěný;
- c) Poškozený;
- d) Pojistník.

12. Novákovi vlastní dobře zařízený rodinný dům se zahradou a automobil. Jaké z níže uvedených pojištění musí mít ze zákona uzavřené?

- a) Havarijní pojištění;
- b) Pojištění nemovitosti;
- c) Pojištění domácnosti;
- d) Pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla.

Praktická část

*V následující části dotazníku můžete používat kalkulačku.

13. Na začátku roku jste si uložili 100 000 Kč na dobu půl roku na termínovaný vklad s úrokem 3 % p. a. Kolik peněz z úroků po zdanění skutečně obdržíte?

- a) 3 000 Kč;
- b) 1 275 Kč;
- c) 1 500 Kč;
- d) 2 550 Kč.

14. Banka má vyvěšen následující kurzovní lístek. Při prodeji si poplatek neúčtuje, při nákupu žádá 1 % z částky, minimálně 50 Kč. Vypočítejte, kolik dostanete po návratu z dovolené za 100 EUR, které budete chtít vyměnit za CZK.

	Devizy		Valuty	
	nákup	prodej	nákup	prodej
EUR	25,66	25,92	24,19	27,39

- a) 2 592 Kč;
- b) 2 516 Kč;
- c) 2 739 Kč;
- d) 2 369 Kč.

15. Pan Novotný si u banky sjednal kreditní kartu s limitem 15 000 Kč s bezúročným obdobím 45 dnů. S novou kreditní kartou zaplatil zálohu za dovolenou ve výši 9 500 Kč. Využil bezúročného období a částku splatil do 30 dnů. Kolik ve skutečnosti stála záloha na dovolenou, jestliže je sankční úrok na kartě 21,6 % p. a. a měsíční poplatek za vedení karty 50 Kč?

- a) 9 500 Kč;
- b) 9 550 Kč;
- c) 9 721 Kč;
- d) 11 602 Kč.

16. Chcete si půjčit 200 000 Kč. Která z nabídek pro vás bude nejvýhodnější?

- a) Úrok 7 % p. s., RPSN 14 %;
- b) Úrok 2,5 % p. q., RPSN 13 %;
- c) Úrok 11 % p. a., RPSN 12 %;
- d) Úrok 1,2 % p. m., RPSN 15 %.

17. Ve čtyřčlenné rodině má pan Novák čistý příjem z podnikání 60 000 Kč čtvrtletně, paní Nováková má čistou mzdu 16 000 Kč měsíčně. Měsíční výdaje rodiny činí: záloha na elektřinu a plyn 4 500 Kč, nájem 11 000 Kč, jídlo 6 000 Kč, oblečení a obuv průměrně 2 500 Kč, paušál za telefonní služby 2 000 Kč, ostatní výdaje (kroužky pro děti, kultura, zábava) 3 000 Kč, MHD do školy a zaměstnání za celou rodinu činí 830 Kč. Rodiče i děti se přes týden stravují ve školních a závodních jídelnách, kde oběd za jedno dítě stojí 540 Kč a za jednoho dospělého 960 Kč měsíčně. Vypočítejte případný přebytek v rozpočtu za tento měsíc a rozhodněte, kolik měsíců by musela rodina šetřit na koupi nové televize za 22 190 Kč.

- a) Televizi mohou zakoupit ihned;
- b) 7 měsíců;
- c) 5 měsíců;
- d) 11 měsíců.

Příloha 3 Rozložení studentů dle typu navštěvované školy

Tabulka 6 Rozložení studentů dle typu navštěvované školy

Typ navštěvované školy	Četnosti	
	Absolutní n_i	Relativní p_i
Gymnázium	102	0,229
Lyceum	35	0,078
Střední odborná škola	150	0,336
Střední odborné učiliště	159	0,357
Σ	446	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 4 Rozložení studentů dle navštěvovaného ročníku

Tabulka 7 Rozložení studentů dle navštěvovaného ročníku

Ročník studia	Četnosti	
	Absolutní n_i	Relativní p_i
1. ročník	79	0,177
2. ročník	125	0,280
3. ročník	140	0,314
4. ročník	102	0,229
Σ	446	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 5 Výuka finanční gramotnosti na zúčastněných školách

Tabulka 8 Výuka finanční gramotnosti na zúčastněných školách

Výuka FG	Četnosti	
	Absolutní n_i	Relativní p_i
Jako samostatný předmět	47	0,105
Jako součást jiného předmětu	222	0,498
Nevyučuje se	114	0,256
Nevím	63	0,141
Σ	446	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 6 Rozložení studentů dle ročníku a navštěvované školy

Tabulka 9 Rozložení studentů dle ročníku a navštěvované školy

Ročník a typ studia	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
1. ročník	8	—	35	36	79	0,078	—	0,233	0,226	0,177
2. ročník	35	—	31	59	125	0,343	—	0,207	0,371	0,280
3. ročník	22	17	37	64	140	0,216	0,486	0,247	0,403	0,314
4. ročník	37	18	47	—	102	0,363	0,514	0,313	—	0,229
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 7 Vyhodnocení otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN

Tabulka 10 Vyhodnocení otázky č. 1 – znalost zkratky RPSN

Otázka č. 1	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	12	6	37	34	89	0,118	0,171	0,247	0,214	0,200
b)	26	11	63	40	140	0,255	0,314	0,420	0,252	0,314
c)	52	13	38	62	165	0,510	0,371	0,253	0,390	0,370
d)	4	3	10	18	35	0,039	0,086	0,067	0,113	0,078
Nezodpovězeno	8	2	2	5	17	0,078	0,057	0,013	0,031	0,038
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 8 Vyhodnocení otázky č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru

Tabulka 11 Vyhodnocení otázky č. 2 – znalost kritérií pro posouzení výhodnosti půjčky či úvěru

Otázka č. 2	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	36	9	41	47	133	0,353	0,257	0,273	0,296	0,298
b)	47	16	75	49	187	0,461	0,457	0,500	0,308	0,419
c)	15	9	29	56	109	0,147	0,257	0,193	0,352	0,244
d)	2	0	3	7	12	0,020	0,000	0,020	0,044	0,027
Nezodpovězeno	2	1	2	0	5	0,020	0,029	0,013	0,000	0,011
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 9 Vyhodnocení otázky č. 3 – znalost zdanění úroků

Tabulka 12 Vyhodnocení otázky č. 3 – znalost zdanění úroků

Otázka č. 3	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	34	12	51	49	146	0,333	0,343	0,340	0,308	0,327
b)	14	7	33	45	99	0,137	0,200	0,220	0,283	0,222
c)	33	7	30	44	114	0,324	0,200	0,200	0,277	0,256
d)	14	8	33	20	75	0,137	0,229	0,220	0,126	0,168
Nezodpovězeno	7	1	3	1	12	0,069	0,029	0,020	0,006	0,027
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 10 Vyhodnocení otázky č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou

Tabulka 13 Vyhodnocení otázky č. 4 – znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou

Otázka č. 4	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	1	1	8	19	29	0,010	0,029	0,053	0,119	0,065
b)	63	18	83	78	242	0,618	0,514	0,553	0,491	0,543
c)	30	14	47	54	145	0,294	0,400	0,313	0,340	0,325
d)	6	1	11	6	24	0,059	0,029	0,073	0,038	0,054
Nezodpovězeno	2	1	1	2	6	0,020	0,029	0,007	0,013	0,013
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 11 Vyhodnocení otázky č. 5 – znalost pojmu inflace

Tabulka 14 Vyhodnocení otázky č. 5 – znalost pojmu inflace

Otázka č. 5	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	8	2	17	27	54	0,078	0,057	0,113	0,170	0,121
b)	27	13	61	66	167	0,265	0,371	0,407	0,415	0,374
c)	66	17	69	56	208	0,647	0,486	0,460	0,352	0,466
d)	1	2	2	6	11	0,010	0,057	0,013	0,038	0,025
Nezodpovězeno	0	1	1	4	6	0,000	0,029	0,007	0,025	0,013
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 12 Vyhodnocení otázky č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží

Tabulka 15 Vyhodnocení otázky č. 6 – znalost lhůty pro vrácení zboží

Otázka č. 6	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	9	3	14	16	42	0,088	0,086	0,093	0,101	0,094
b)	6	4	16	18	44	0,059	0,114	0,107	0,113	0,099
c)	48	13	48	66	175	0,471	0,371	0,320	0,415	0,392
d)	39	14	71	58	182	0,382	0,400	0,473	0,365	0,408
Nezodpovězeno	0	1	1	1	3	0,000	0,029	0,007	0,006	0,007
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 13 Vyhodnocení otázky č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření

Tabulka 16 Vyhodnocení otázky č. 7 – znalost využití peněz ze stavebního spoření

Otázka č. 7	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	4	2	7	17	30	0,039	0,057	0,047	0,107	0,067
b)	35	13	61	58	167	0,343	0,371	0,407	0,365	0,374
c)	26	7	42	50	125	0,255	0,200	0,280	0,314	0,280
d)	36	12	38	33	119	0,353	0,343	0,253	0,208	0,267
Nezodpovězeno	1	1	2	1	5	0,010	0,029	0,013	0,006	0,011
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 14 Vyhodnocení otázky č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů

Tabulka 17 Vyhodnocení otázky č. 8 – znalost výnosnosti a rizikovosti investičních nástrojů

Otázka č. 8	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	90	31	117	98	336	0,882	0,886	0,780	0,616	0,753
b)	2	1	9	11	23	0,020	0,029	0,060	0,069	0,052
c)	4	0	4	23	31	0,039	0,000	0,027	0,145	0,070
d)	6	2	18	26	52	0,059	0,057	0,120	0,164	0,117
Nezodpovězeno	0	1	2	1	4	0,000	0,029	0,013	0,006	0,009
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 15 Vyhodnocení otázky č. 9 – znalost termínu dluhová past

Tabulka 18 Vyhodnocení otázky č. 9 – znalost termínu dluhová past

Otázka č. 9	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	8	1	10	28	47	0,078	0,029	0,067	0,176	0,105
b)	3	0	6	16	25	0,029	0,000	0,040	0,101	0,056
c)	11	7	20	31	69	0,108	0,200	0,133	0,195	0,155
d)	79	27	113	80	299	0,775	0,771	0,753	0,503	0,670
Nezodpovězeno	1	0	1	4	6	0,010	0,000	0,007	0,025	0,013
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 16 Vyhodnocení otázky č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami

Tabulka 19 Vyhodnocení otázky č. 10 – znalost rozdílu mezi valutami a devizami

Otázka č. 10	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	52	12	70	91	225	0,510	0,343	0,467	0,572	0,504
b)	26	13	47	29	115	0,255	0,371	0,313	0,182	0,258
c)	5	2	7	15	29	0,049	0,057	0,047	0,094	0,065
d)	11	5	23	16	55	0,108	0,143	0,153	0,101	0,123
Nezodpovězeno	8	3	3	8	22	0,078	0,086	0,020	0,050	0,049
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 17 Vyhodnocení otázky č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví

Tabulka 20 Vyhodnocení otázky č. 11 – znalost pojmů z pojišťovnictví

Otázka č. 11	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	7	2	10	17	36	0,069	0,057	0,067	0,107	0,081
b)	89	27	123	119	358	0,873	0,771	0,820	0,748	0,803
c)	0	0	5	11	16	0,000	0,000	0,033	0,069	0,036
d)	4	6	11	8	29	0,039	0,171	0,073	0,050	0,065
Nezodpovězeno	2	0	1	4	7	0,020	0,000	0,007	0,025	0,016
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 18 Vyhodnocení otázky č. 12 – znalost zákonného pojištění

Tabulka 21 Vyhodnocení otázky č. 12 – znalost zákonného pojištění

Otázka č. 12	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	26	13	40	43	122	0,255	0,371	0,267	0,270	0,274
b)	25	8	40	51	124	0,245	0,229	0,267	0,321	0,278
c)	14	4	31	34	83	0,137	0,114	0,207	0,214	0,186
d)	35	10	38	27	110	0,343	0,286	0,253	0,170	0,247
Nezodpovězeno	2	0	1	4	7	0,020	0,000	0,007	0,025	0,016
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 19 Vyhodnocení otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění

Tabulka 22 Vyhodnocení otázky č. 13 – výpočet úroku a jeho zdanění

Otázka č. 13	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	34	11	86	81	212	0,333	0,314	0,573	0,509	0,475
b)	17	4	17	21	59	0,167	0,114	0,113	0,132	0,132
c)	16	9	25	30	80	0,157	0,257	0,167	0,189	0,179
d)	26	9	17	22	74	0,255	0,257	0,113	0,138	0,166
Nezodpovězeno	9	2	5	5	21	0,088	0,057	0,033	0,031	0,047
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 20 Vyhodnocení otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny

Tabulka 23 Vyhodnocení otázky č. 14 – výpočet směny cizí měny

Otázka č. 14	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	22	12	42	43	119	0,216	0,343	0,280	0,270	0,267
b)	26	10	48	42	126	0,255	0,286	0,320	0,264	0,283
c)	26	7	29	43	105	0,255	0,200	0,193	0,270	0,235
d)	26	4	25	26	81	0,255	0,114	0,167	0,164	0,182
Nezodpovězeno	2	2	6	5	15	0,020	0,057	0,040	0,031	0,034
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 21 Vyhodnocení otázky č. 15 – znalost bezúročného období

Tabulka 24 Vyhodnocení otázky č. 15 – znalost bezúročného období

Otázka č. 15	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	14	2	19	23	58	0,137	0,057	0,127	0,145	0,130
b)	29	9	59	52	149	0,284	0,257	0,393	0,327	0,334
c)	24	6	35	47	112	0,235	0,171	0,233	0,296	0,251
d)	29	14	33	32	108	0,284	0,400	0,220	0,201	0,242
Nezodpovězeno	6	4	4	5	19	0,059	0,114	0,027	0,031	0,043
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 22 Vyhodnocení otázky č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru

Tabulka 25 Vyhodnocení otázky č. 16 – posouzení výhodnosti úvěru

Otázka č. 16	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	5	2	13	13	33	0,049	0,057	0,087	0,082	0,074
b)	41	14	68	61	184	0,402	0,400	0,453	0,384	0,413
c)	24	1	28	52	105	0,235	0,029	0,187	0,327	0,235
d)	26	17	38	29	110	0,255	0,486	0,253	0,182	0,247
Nezodpovězeno	6	1	3	4	14	0,059	0,029	0,020	0,025	0,031
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 23 Vyhodnocení otázky č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu

Tabulka 26 Vyhodnocení otázky č. 17 – sestavení rodinného rozpočtu

Otázka č. 17	Četnosti									
	Absolutní n_i					Relativní p_i				
	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem	Gymnázium	Lyceum	SOŠ	SOU	Celkem
a)	17	1	46	40	104	0,167	0,029	0,307	0,252	0,233
b)	48	20	46	48	162	0,471	0,571	0,307	0,302	0,363
c)	20	11	40	56	127	0,196	0,314	0,267	0,352	0,285
d)	10	1	14	11	36	0,098	0,029	0,093	0,069	0,081
Nezodpovězeno	7	2	4	4	17	0,069	0,057	0,027	0,025	0,038
Σ	102	35	150	159	446	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 24 Výsledky dotazníkového šetření u studentů gymnázia

Tabulka 27 Výsledky dotazníkového šetření u studentů gymnázia

Počet bodů	1. ročník		2. ročník		3. ročník		4. ročník		Celkem	
	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$
0 bodů										
1 bod										
2 body			1	2					1	2
3 body			2	6					2	6
4 body	1	4	4	16	1	4			6	24
5 bodů	1	5	1	5			4	20	6	30
6 bodů			7	42	1	6	7	42	15	90
7 bodů	2	14	5	35	1	7	7	49	15	105
8 bodů	1	8	7	56	1	8	9	64	18	144
9 bodů	2	18	3	27	5	45	1	9	11	99
10 bodů			4	40	4	40	2	20	10	100
11 bodů					1	11	4	44	5	55
12 bodů			1	12	3	36	2	24	6	72
13 bodů	1	13			2	26	1	13	4	52
14 bodů					1	14			1	14
15 bodů					2	30			2	30
16 bodů										
17 bodů										
$\Sigma =$	8	62	35	241	22	227	37	293	102	823
Průměrný počet bodů	7,75		6,89		10,32		7,92		8,07	

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 25 Výsledky dotazníkového šetření u studentů lycea

Tabulka 28 Výsledky dotazníkového šetření u studentů lycea

Počet bodů	1. ročník		2. ročník		3. ročník		4. ročník		Celkem	
	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$
0 bodů										
1 bod										
2 body							1	2	1	2
3 body					1	3			1	3
4 body					2	8			2	8
5 bodů					4	20	2	10	6	30
6 bodů					6	36	1	6	7	42
7 bodů					4	28	3	21	7	49
8 bodů							1	8	1	8
9 bodů							4	36	4	36
10 bodů							4	40	4	40
11 bodů							2	22	2	22
12 bodů										
13 bodů										
14 bodů										
15 bodů										
16 bodů										
17 bodů										
$\Sigma =$					17	95	18	145	35	240
Průměrný počet bodů	—		—		5,59		8,06		6,86	

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 26 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOŠ

Tabulka 29 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOŠ

Počet bodů	1. ročník		2. ročník		3. ročník		4. ročník		Celkem	
	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$
0 bodů							1	0	1	0
1 bod										
2 body			1	2	1	2	1	2	3	6
3 body					1	3	4	12	5	15
4 body	1	4	6	24	4	16	3	12	14	56
5 bodů	4	20	6	30	5	25	9	45	24	120
6 bodů	6	36	1	6	8	48	6	36	21	126
7 bodů	7	49	7	49	8	56	10	70	32	224
8 bodů	2	16	1	8	5	40	2	16	10	80
9 bodů	8	72	5	45	4	36	4	36	21	189
10 bodů	2	20	2	20	1	10	2	20	7	70
11 bodů	3	33	1	11			2	22	6	66
12 bodů	2	24					2	24	4	48
13 bodů			1	13					1	13
14 bodů							1	14	1	14
15 bodů										
16 bodů										
17 bodů										
$\Sigma =$	35	274	31	208	37	236	47	309	150	1 027
Průměrný počet bodů	7,83		6,71		6,38		6,57		6,85	

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 27 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOU

Tabulka 30 Výsledky dotazníkového šetření u studentů SOU

Počet bodů	1. ročník		2. ročník		3. ročník		Celkem	
	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$	n_i	$x_i \cdot n_i$
0 bodů								
1 bod	1	1					1	1
2 body	1	2	1	2	2	4	4	8
3 body	5	15	4	12	2	6	11	33
4 body	5	20	9	36	2	8	16	64
5 bodů	8	40	7	35	8	40	23	115
6 bodů	8	48	12	72	16	96	36	216
7 bodů	2	14	3	21	9	63	14	98
8 bodů	2	16	9	72	10	80	21	168
9 bodů	3	27	4	36	7	63	14	126
10 bodů	1	10	8	80	4	40	13	130
11 bodů			1	11	1	11	2	22
12 bodů			1	12	2	24	3	36
13 bodů					1	13	1	13
14 bodů								
15 bodů								
16 bodů								
17 bodů								
$\Sigma =$	36	193	59	389	64	448	159	1 030
Průměrný počet bodů	5,36		6,59		7,00		6,48	

Zdroj: vlastní výzkum